

"Fiecare Om sădește
un copac în viața lui,
căci el pleacă, dar trăiește,
prin roadele copacului"
Viorel ȚURCANU

COLOCVIU ȘTIINȚIFIC
cu participare internațională
În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU,
ediția IV

cu genericul:
“Învățământul superior contabil: provocări și soluții”

CULEGERE de TEZE ȘTIINȚIFICE

14 noiembrie 2025, Chișinău, ASEM

Chișinău, 2025

CZU 378:657(082)=135.1=111

Î-59

Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui articol aparține autorilor

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

"Învățământul superior contabil: provocări și soluții", colocviu științific (4 ; 2025 ; Chișinău).
Colocviu științific cu participare internațională în memoriam profesorului Viorel Țurcanu, ediția a 4-a
cu genericul: "Învățământul superior contabil: provocări și soluții" : Culegere de teze științifice, 14
noiembrie 2025, Chișinău / scientific committee: Liliana Lazari [et al.]. – Chișinău : SEP ASEM,
2025. – 124 p. : fig., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava,
România. – Texte : lb. rom., engl. – Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-168-57-1 (PDF).

378:657(082)=135.1=111

Î-59

ISBN 978-9975-168-57-1 (PDF).

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025>

©ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA, 2025
©UNIVERSITATEA ȘTEFAN CEL MARE, SUCEAVA, ROMÂNIA, 2025
© Editura ASEM, 2025

SCIENTIFIC COMMITTEE:

Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>
Veronica GROSU, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>
Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>
Maia BAJAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-6903-8275>
Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>
Liliana IONESCU-FELEAGA, PhD, Academy of Economic Studies, Romania <https://orcid.org/0000-0002-2087-2186>
Bogdan Stefan IONESCU, PhD, Academy of Economic Studies, Romania <https://orcid.org/0000-0003-0021-2938>
Ovidiu Constantin BUNGET, PhD, West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0001-9956-0232>
Ștefana Maria DIMA, Dr. Habil., West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0003-0452-7216>
Rodica Gabriela BLIDIȘEL, PhD, West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0001-7918-5105>
Bogdan DIMA, PhD, West University of Timișoara, Romania <https://orcid.org/0000-0002-0820-9904>
Dan Ioan TOPOR, December 1, 1918 University, Alba Iulia, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-9092-1449>
Elena HLACIUC, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-0601-748X>
Marian SOCOLIUC, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania <https://orcid.org/0000-0001-6378-6686>
Camelia-Cătălina MIHALCIUC, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>
Cristina Gabriela COSMULESE, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-8406-7004>
Anamaria-Geanina MACOVEI, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-7995-1145>
Mihaela TULVINSCHI, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-1541-4532>
Marius Sorin CIUBOTARIU, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-8560-9223>
Marian Ilie SIMINICA, PhD, University of Craiova, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-2944-4791>
Daniel CÎRCIUMARU, PhD, University of Craiova, Romania, <https://orcid.org/0000-0001-7303-1308>
Victoria BOGDAN, Dr. Habil., University of Oradea, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-2315-0071>
Dana Simona GHERAI, Dr. Habil., University of Oradea, Romania, <https://orcid.org/0000-0003-3327-0018>
Diana SABAU POPA, PhD, University of Oradea, Romania, <https://orcid.org/0000-0002-4813-4556>
Alexandru NEDERÎȚA, Dr. Habil., Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-9980-8808>
Aliona BÎRCĂ, Dr. Habil., Academy of Economic Studies of Moldova <https://orcid.org/0000-0002-9365-7639>
Ruslan HAREA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-0098-6837>
Georgeta MELNIC, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-3876-5394>
Ludmila GRABAROVSKI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-1778-7474>
Anatolie IACHIMOVSKI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-5393-0100>
Anatol GRAUR, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-0466-5627>
Galina BĂDICU, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-9429-3654>
Nelea CHIRILOV, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-4979-4633>
Angela POPOVICI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-8844-0304>
Liudmila LAPITKAIA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-9739-0495>
Iuliana ȚUGULSCHI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0001-8544-7327>
Lidia CAUȘ, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova, <https://orcid.org/0000-0003-3203-3221>

ORGANIZING COMMITTEE:

Liliana LAZARI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Veronica GROSU, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania
Svetlana MIHAILA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Lilia GRIGOROI, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Maia BAJAN, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Cristina Gabriela COSMULESE, PhD, Stefan cel Mare University, Suceava, Romania
Ruslan HAREA, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Georgeta MELNIC, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Galina BĂDICU, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova
Stela CARAMAN, Academy of Economic Studies of Moldova
Karinne-Alexandra RADU, PhD student, West University of Timișoara, Romania
Iulia Diana MUREȘAN, PhD student, West University of Timișoara, Romania
Anastasia MIHAILA, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova
Rodica FRUNZE, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova
Violeta CODREAN, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova
Gheorghe BALAN, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova
Margareta LUPAȘCU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova
Corneliu ȘOIMU, PhD student, Academy of Economic Studies of Moldova
Alexandru FRUNZE, Master's student, Accounting and Audit, Academy of Economic Studies of Moldova
Ruxanda HAREA, Master's student, Finance and Accounting Firm, Academy of Economic Studies of Moldova
Alexandrina GRAUR, Undergraduate student, Accounting, Academy of Economic Studies of Moldova

UDC, DOI indexing and archiving of articles in the IREK Institutional Repository: Cheradi Natalia dr., Habașescu Silvia, Gudima Ana, Iarovaia Alla, Studzinski Svetlana, Pancartov Elena, Sili Natalia (ASEM Scientific Library)

CONTENT/CUPRINS

PLENARY SESSION/ LUCRĂRI ÎN PLEN

LAZARI Liliana, GRIGOROI Lilia, Academia de Studii Economice din Moldova	7
O abordare strategică pentru educația contabilă universitară în contextul imperativelor de sustenabilitate și inteligență artificială	
GRAUR Anatol, GRAUR Alexandrina, Academia de Studii Economice din Moldova	12
Evoluția paradigmelor de educație economică în formarea viitorilor contabili: de la pedagogie la pedagogie	
CODREAN Violeta, MIHAILA Svetlana, Academia de Studii Economice din Moldova, GROSU Veronica, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	16
Formarea contabililor în era digitală: provocări și perspective	

SESSION/ LUCRĂRI ÎN SECȚIUNE

BAJAN Maia, Academia de Studii Economice din Moldova	19
Învățământul dual în contabilitate: provocări și oportunități	
BOGDAN Victoria, RUS Luminita, Universitatea din Oradea, România	22
EdUp Contabilitate prin asigurarea unor competențe profesionale pregătite pentru viitor. O cercetare calitativă a studiilor de masterat din România și alinierea cu Obiectivul de Dezvoltare durabilă 4	
POPOVICI Angela, Academia de Studii Economice din Moldova	25
Calitatea educației contabile în contextul integrării europene a Republicii Moldova	
SIMINICĂ Marian Ilie, CÎRCIUMARU Daniel, Universitatea din Craiova, România	29
Rolul educației financiare în formarea comportamentului de investitor	
GHERAI Dana Simona, SABĂU-POPA Diana, Universitatea din Oradea, România	33
Învățământul la distanță: de la corespondența la E-learning - o revoluție a accesului la cunoaștere	
MIHALCIUC Camelia Cătălina, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	36
Dimensiunile internaționalizării învățământului superior contabil	
IONESCU-FELEAGA Liliana, Academia de Studii Economice din București, România, MIHAILA Svetlana, BĂDICU Galina, Academia de Studii Economice din Moldova	40
Modernizarea cadrului doctoral în Republica Moldova prin integrarea modelelor europene și a cercetării postdoctorale	
BÎRCĂ Aliona, ASEM – IEA, TĂNASE Gabriela Lidia, Academia de Studii Economice din București, România	43
Preocupările învățământului superior contabil național în contextul sustenabilității și inteligenței artificiale	
CHELBA, Ancuța Anisia, CIBOTARIU Irina-Ștefana, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	47
Integrarea inteligenței artificiale și a Blockchain în contabilitate: Perspective teoretice	
COSMULESE Cristina Gabriela, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	51
Incluziunea profesională a persoanelor cu dizabilități: o analiză a politicilor și practicilor educaționale internaționale	
TULVINSCHI Mihaela, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	54
Transformarea digitală a profesiei contabile și efectele asupra performanței organizaționale	
ȚUGULSCHI Iuliana, Academia de Studii Economice din Moldova	58
Impactul inteligenței artificiale asupra procesului de predare-învățare a contabilității: de la asistent digital la instrument pedagogic	
CARAMAN Stela, Academia de Studii Economice din Moldova	61
Competențele formatorilor pentru educația adulților în domeniul contabil-fiscal: realități și perspective	
SIRETEAN Sorin Toderas, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, POPOVICI Florin Cornel, Universitatea de Vest din Timișoara, Timișoara, România	64
Digitalizarea educației contabile: între competențe, calitate și capital intelectual	

NEDERIȚA Alexandru, Academia de Studii Economice din Moldova	67
Aspecte noi privind predarea – învățarea disciplinei „Contabilitate financiară avansată” la ciclul II – masterat	
RACOLCIUC Adina-Cosmina, CIUBOTARIU Marius-Sorin, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, IONESCU Bogdan Ștefan, Academia de Studii Economice din București, România	71
Riscurile financiare și impactul acestora asupra raportărilor financiare în contextul tehnologiilor de machine learning	
BĂDICU Galina, MIHAILA Anastasia, Academia de Studii Economice din Moldova	75
Advancing management accounting through integrated budgeting: an educational model for experiential production training	
GRABAROVSKI Ludmila, Academia de Studii Economice din Moldova	78
Competențele educaționale în promovarea sustenabilității: noi repere pentru contabilitatea managerială	
SĂVESCU (IȚCO) Antoanela, GROSU Veronica, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	81
Educația contabilă în contextul instabilității fiscale: formarea competențelor pentru un mediu economic imprevizibil	
FRUNZE Rodica, GRIGOROI Lilia, Academia de Studii Economice din Moldova	85
Rolul evaluării contabile în dezvoltarea competențelor decizionale la viitorii profesioniști contabili	
SANDULACHE Ana-Maria, CIUBOTARIU Marius Sorin, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	88
Perspective privind adoptarea CSRD la nivelul companiilor din România și predispoziția acestora de a implementa practicile de raportare integrate	
BĂDICU Galina, MIHAILA Svetlana, ȘOIMU Corneliu, Academia de Studii Economice din Moldova	91
Inovație în educația contabilă: integrarea analizei financiare avansate în formarea competențelor viitorilor specialiști	
MELNIC GEORGETA, Academia de Studii Economice din Moldova	94
Educația contabilă în contextul digitalizării sistemului bancar	
CHIRILOV Nelea, RENCHECI Diana, Academia de Studii Economice din Moldova	97
Rolul învățării analizei economico-financiare a întreprinderii în contextul schimbărilor climatice	
IACHIMOVSKI Anatolie, Academia de Studii Economice din Moldova	101
Adaptarea programelor de studii contabile la standardele internaționale de educație în audit	
HAREA Ruslan, HAREA Ruxanda, Academia de Studii Economice din Moldova	105
Aspecte privind contabilitatea serviciilor turistice și hoteliere	
CAUȘ Lidia, Academia de Studii Economice din Moldova	108
Aspecte ale predării disciplinei “Contabilitatea persoanelor fizice – întreprinzători și profesioniști”	
LAPIȚKAIA Liudmila, Academia de Studii Economice din Moldova	111
Perfecționarea practicilor de predare a auditului financiar în instituțiile de învățământ superior	
FRUMUSACHI Ludmila, USPEE „Constantin Stere”, Moldova	114
Impactul globalizării asupra învățământului superior: experiențele Republicii Moldova și Japoniei	
CERNOVSKI Cristina-Raluca, CIUBOTARIU Marius-Sorin, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, MIHAILA Svetlana, Academia de Studii Economice din Moldova	117
Provocări etice privind utilizarea inteligenței artificiale în domeniul auditului intern	
MACOVEI Anamaria Geanina, COSMULESE Cristina Gabriela, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	121
Reconfigurarea mediului investițional prin digitalizare	

PLENARY SESSIONS/ LUCRĂRI ÎN PLEN

O ABORDARE STRATEGICĂ PENTRU EDUCAȚIA CONTABILĂ UNIVERSITARĂ ÎN CONTEXTUL IMPERATIVELOR DE SUSTENABILITATE ȘI INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ

A STRATEGIC APPROACH TO UNIVERSITY ACCOUNTING EDUCATION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABILITY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPERATIVES

CZU: [657:378-048.35]:[004.8+316.422+504.03]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.01>

LAZARI Liliana

Academia de Studii Economice din Moldova, liliana.lazari@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8310-2341>

GRIGOROI Lilia

Academia de Studii Economice din Moldova, lilia.grigoroii@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9741-0932>

Abstract. The present research focuses on the relevance of redefining university accounting education for the future, in the context of sustainability and artificial intelligence imperatives, and therefore to contribute to shaping a better world. Aspiring for future graduates in the field of accounting to reach their full potential in multidimensional technical, social and moral practice, this paper aims to focus on ideas and proposals for realizing the potential and future responsibilities of accounting. The study represents a qualitative research based on existing scientific research and on the international accounting regulatory framework with reference to sustainability and artificial intelligence. Opportunities are identified for university accounting education, so that accountants who work closely with a diversity of stakeholders, become attentive and aware of the nature, resources, technological developments and their impact on the organization of accounting. Within the established conclusions, it is possible to mention the need to develop a conceptual model for the trans-disciplinary integration of sustainability principles (ESG) in fundamental financial and managerial accounting courses, not only through dedicated modules. But also the application and integration in the educational process of artificial intelligence in various activities for the formation of skills for application in professional accounting activities.

Keywords: accounting education, strategic approach, sustainability, artificial intelligence.

JEL Classification: M40

„Dacă toți contabilii ar învăța ce sunt capabili să facă și ar aplica aceste cunoștințe pentru a crea afaceri și economii sustenabile, atunci ar putea face o diferență reală. Dacă își folosesc etica, responsabilitatea și cunoștințele, pot salva lumea.” Nasir Ahmad FCCA, președintele grupului CIMB și membru al Consiliului ACCA (Accounting for a better world: priorities for a transforming profession, 2022)

Introducere. Prezenta cercetare se bazează pe sublinierea și înțelegerea transformărilor contabilității, ceea ce necesită o educație contabilă care să se concentreze pe natură, resurse, evoluțiile tehnologice și impactul contabilității în modelarea unei lumi mai bune. Studiul se axează pe întrebarea cum poate fi realizată tranziția educației contabile de la o supraaccentuare a modului de a face contabilitate spre învățarea și inovarea contabilității în modelarea viitorului. În acest context este necesară evaluarea decalajului de competențe între profilul absolventului de contabilitate actual și cerințele angajatorilor privind cunoștințele de Raportare Sustenabilă (ESG) și abilitățile de analiză a datelor specifice Inteligenței Artificiale (IA).

Conform cercetărilor existente s-a stabilit o abordare socială, etică și contextualizată mai largă a educației contabile, depășind focalizarea tradițională. Depășind activitățile actuale ale contabilității care înregistrează elementele contabile și raportează poziția și performanța financiară a entității, studiile realizate au recunoscut și au examinat procesele și impactul contabilității care influențează mediul: instituțional, social, politic, de reglementare, precum și economic (Garry D. Carnegie, Delfina Gomes, Lee D. Parker, Karen McBride, Eva Tsahuridu, 2024).

Este crucial pentru viitorul profesiei contabile ca activitatea contabilă să joace un rol major în a răspunde la „marile întrebări” din societate și în rezolvarea „problemelor dificile” ale acesteia: criza climatică, pandemiile, sustenabilitatea, sărăcia și inegalitatea, războiul și insecuritatea alimentară, aprovizionarea și gestionarea apei, mișcările globale ale refugiaților, furnizarea de asistență medicală, habitatul și biodiversitatea, corupția și responsabilitatea guvernamentală, etc. (Garry Carnegie, Lee Parker, Eva Tsahuridu, 2022).

În contextul celor enunțate educația contabilă este plasată în fața marilor schimbări ce urmează în activitatea profesională contabilă determinate de imperativele de sustenabilitate și inteligență artificială. Fiind o cercetare calitativă bazată pe analiza informațiilor axate pe cercetările existente, cercetarea va elucida provocările educației contabile universitare în contextul imperativelor enunțate. În cadrul studiului a fost stabilită întrebarea: cum influențează imperativele de sustenabilitate și inteligență artificială educația contabilă universitară în scopul satisfacerii cerințelor de viitor?

Conținut. Existența unui sistem educațional performant în domeniul contabilității, bazat pe bunele practici internaționale contribuie la îmbunătățirea competențelor profesionale ale contabililor și auditorilor și, respectiv, la creșterea încrederii publicului în calitatea și utilitatea serviciilor prestate (Lazari, 2023). Cifrele sunt limba maternă a contabililor, dar valoarea profesiei contabile nu se limitează la conformitate sau supraveghere financiară. Cu mentalitatea profesiei contabile integrată, se conectează cifrele la narațiuni și strategii ample, testând datele financiare în raport cu viziunea pe termen lung a entității. Contabilii sunt pricepuți în navigarea problemelor complexe, înțelegerea riscurilor și evaluarea dinamicii - abilități esențiale pentru o guvernare eficientă atât în contexte profitabile, cât și non-profit. Astăzi, cu impulsul global din spatele raportării integrate și o concentrare tot mai mare asupra impactului social și de mediu al afacerilor, expertiza profesiei contabile este mai relevantă ca niciodată (Taryn Rulton, Linda Lach, 2025).

Pornind de la dezideratul prezentat de Președintele ACCA Ronnie Patton (Accounting for a better world: your agenda for action, 2024) „O lume mai bună, mai dreaptă și mai sustenabilă va exista doar dacă o vom realiza. Contabilii profesioniști sunt perfect poziționați pentru a aduce contribuții practice și importante la conturarea viitorului sigur și protejat pe care îl dorim cu toții”, apare întrebarea cum trebuie pregătiți și educați contabilii pentru a satisface cerințele înaintate pentru profesia contabilă.

Învățarea și dezvoltarea de calitate îi echipează pe contabili pentru a-și îndeplini mai bine scopul, pentru a fi profesioniști sustenabili în afaceri, așa cum le cer mediul de afaceri și societatea. Contabilii pot contribui la construirea unei lumi mai bune, mai juste și mai sustenabile. Conform studiului realizat de ACCA, au fost identificate cinci modalități prin care contabilii profesioniști pot avea un impact pozitiv în abordarea unor probleme precum schimbările climatice, inegalitatea socială și lipsa generalizată de încredere, și anume: (Accounting for a better world: your agenda for action, 2024): 1. Impulsionarea agendei de sustenabilitate în cadrul entității; 2. Înțelegerea beneficiilor adoptării inteligenței artificiale ca o potențială forță uriașă pentru bine; 3. Promovarea importanței eticii prin respectarea codului de conduită și acționând ca un gardian al eticii; 4. Promovarea culturii locului de muncă incluziv prin recrutarea dintr-un grup divers de talente și practicarea incluziunii în

interacțiunile zilnice cu ceilalți; 5. Dezvoltarea mentalității de învățare continuă prin învățarea de lucruri noi și prin pregătirea de a vă adapta la circumstanțele în schimbare.

Iar imperativele abordate în prezenta cercetare se plasează pe primele două locuri.

Unele cercetări se axează pe redefinirea contabilității prin noua noțiune: *Contabilitatea este o practică tehnică, socială și morală care se ocupă de utilizarea durabilă a resurselor și de responsabilitatea adecvată față de părțile interesate pentru a permite prosperitatea organizațiilor, oamenilor și naturii* (Garry Carnegie, Lee Parker, Eva Tsahuridu, 2022). De importanță pentru educația contabilă universitară este noua definiție a contabilității prin prisma căreia pot fi aplicate trei întrebări conceptuale cheie (Garry Carnegie, Lee Parker, Eva Tsahuridu, 2022):

Practică tehnică: „Cum se face contabilitate?”. Practică socială: „Ce face contabilitatea?”.

Practică morală: „Ce ar trebui să facă contabilitatea” sau „Ce nu ar trebui să facă contabilitatea?”.

Viitorii contabili sunt încurajați să ofere societății mai mult decât ceea ce oferă o mentalitate „contabilă corectă”. Prin urmare, contabilii de mâine sunt încurajați în mod activ să contribuie cu răspunsuri la „marile întrebări” și la rezolvarea „problemelor dificile”, activând interdisciplinar, pentru perspective mai mari de promovare nu numai a interesului public, ci și a interesului Planetei. În educația contabilă, studenții nu ar trebui să se concentreze pe primirea de „răspunsuri”, ci ar trebui să fie condiționați să argumenteze poziții care sunt dezvoltate și susținute pe baza utilizării raționamentului, a perspicacității în luarea deciziilor și a aprecierii efectelor contabilității. Sub această orientare, contabilitatea se dovedește a fi un domeniu stimulator din punct de vedere intelectual care, deși provocator, are un potențial considerabil de a fi interesant în interesul binelui social „pentru a permite înflorirea entităților, a oamenilor și a naturii”! Urmează câteva gânduri și idei suplimentare pentru reflecție (Garry Carnegie, Lee Parker, Eva Tsahuridu, 2022): Ceea ce este vital în educația contabilă este calitatea predării și învățării oferite și nu doar cantitatea sau amploarea subiectelor abordate; Este esențial să se aloce timp predării și înțelegerii naturii, rolurilor, resurselor și impactului contabilității în contextele sale operaționale, atât în entități, cât și în societăți; Cercetarea contabilă ajută la rezolvarea problemelor și la crearea unui viitor mai bun și informează predarea; Contestarea înțelepciunii convenționale în contabilitate și în alte discipline academice este esențială pentru menținerea și dezvoltarea vitalității și viabilității unei educații universitare și pentru a contribui la modelarea unei lumi mai bune atât pentru oameni, cât și pentru non-umani. Nu există Planeta B!

Educația contabilă universitară trebuie să educe studenții cu privire la îndatoririle contabililor și la consecințele contabilității. Cursurile de contabilitate trebuie să reflecte asupra lumii de astăzi, utilizând situații și studii de caz despre contabilitate ca practică tehnică, socială și morală. Resursele didactice trebuie să stimuleze capacitatea studenților de a studia pe tot parcursul vieții, cu o minte critică și o conștiință, satisfăcând astfel propriile nevoi și pe cele ale societății.

Profesia contabilă poate juca un rol esențial în transformarea lumii pentru a oferi un viitor mai echitabil, mai ecologic și mai incluziv. Deci, studierea standardelor CSRD (Corporate Sustainability Reporting Standard) și standardele de raportare ESRS (European Sustainability Reporting Standards) trebuie incluse în curriculumul universitar pentru domeniul de formare profesional contabil.

Dezideratul existent în prezent că inteligența artificială (IA) nu îi va înlocui pe contabili - dar contabilii care folosesc inteligența artificială îi vor înlocui pe cei care nu o folosesc, este unul profund. Lumea continuă să evolueze. De la modul în care interacționăm până la modul în care facem afaceri, aproape fiecare sector a simțit impactul inteligenței artificiale - iar contabilitatea nu face excepție. Și în această nouă lume a IA, contabilii au oportunitatea de a păși înainte ca inovatori, nu doar ca niște calculatori de cifre. Inteligența artificială va crea noi locuri de muncă, noi industrii și noi reguli. Aceasta înseamnă că contabilii care se formează profesional astăzi vor deveni contabili pentru această

nouă industrie. În acest context, contabilii vor trebui în continuare să înțeleagă standardele contabile, iar munca acestora se transformă din ce în ce mai mult într-un rol de evaluator. IA poate accelera procesul, dar nu poate înlocui judecata și raționamentul profesional contabil. Apare întrebarea: Ce părți poate gestiona IA? Ce părți necesită judecată umană? Utilizarea IA poate fi aplicată nu doar pentru a accelera lucrurile, ci și pentru a înțelege ce se află în spatele răspunsurilor. La obținerea unui tratament contabil de la IA, e bine de întrebare: „De ce este corect? Care este raționamentul?” Acest proces ne va face mai profunzi și poate avansa înțelegerea standardelor contabile. Cu privire la imperativul inteligenței artificiale aplicate în cadrul educației contabile universitare putem afirma următoarele modalități în utilizare: devenirea unui utilizator timpuriu prin aplicarea în cadrul educației profesionale; devenirea unui creator, deoarece încă descoperim ce poate face IA pe domeniul profesional; trebuie să ne amintim de ce o utilizăm. Lumea contabilității este remodelată de inteligența artificială (Balogun, 2025). Schimbările structurale și de conținut sunt esențiale pentru o redresare dinamică și durabilă a educației contabile. În joc se află calitatea și eficiența studiilor, precum și locurile de muncă pentru absolvenți (Grigori, L., Lazari, L., 2018).

Concluzii. În concluzie, educația contabilă trebuie să evolueze. De asemenea, mediul educațional universitar ar trebuie să exploateze în mod intenționat mentalitatea studenților cu privire la problemele contemporane cu care se confruntă lumea, ca o formă de abordare în parteneriat pentru încorporarea și integrarea problemelor contemporane în curriculum. În acest context, integrarea sustenabilității în Curriculumul domeniului de studii Contabilitate este necesară, iar în rezultatul studiului realizat se poate concluziona că dezvoltarea unui model conceptual de integrare trans-disciplinară a standardelor de sustenabilitate (ESG) în cursurile fundamentale de contabilitate financiară și managerială, nu doar prin module dedicate. În cadrul educației contabile universitare, devenind utilizatori timpurii, creatori și gânditori strategici, viitorii contabili nu doar vor ține pasul cu IA - vor fi lideri în modelarea modului în care profesia evoluează, iar adevărata provocare este cum să educăm și să formăm contabilii, astfel ca să se poziționeze pentru a conduce în această lume nouă. În acest sens, universitățile trebuie să facă din educația contabilă un element central în dezvoltarea contabilității. Există într-adevăr oportunități și provocări pentru noi toți de a poziționa contabilitatea de mâine pentru a ajuta la modelarea unei lumi mai bune.

Referințe bibliografice

1. *Accounting for a better world: priorities for a transforming profession.* (2022, April 11). Retrieved from accaglobal.com: <https://www.accaglobal.com/my/en/professional-insights/pro-accountants-the-future/accounting-for-a-better-world.html>
2. *Accounting for a better world: your agenda for action.* (2024, April 22). Retrieved from accaglobal.com: <https://www.accaglobal.com/gb/en/professional-insights/pro-accountants-the-future/AFABW-agenda-for-action.html>
3. Balogun, S. (2025, November 6). *The Future Of Accounting: How To Stay Relevant In The Age Of AI.* Retrieved from <https://www.forbes.com/councils>: <https://www.forbes.com/councils/forbescoachescouncil/2025/11/06/the-future-of-accounting-how-to-stay-relevant-in-the-age-of-ai/>
4. Garry Carnegie, Lee Parker, Eva Tsahuridu. (2022, April 19). *SOS Accounting Educators: Developing Accounting and Accountants for a Better World.* Retrieved from ifac.org : <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/sos-accounting-educators-developing-accounting-and-accountants-better-world>
5. Garry D. Carnegie, Delfina Gomes, Lee D. Parker, Karen McBride, Eva Tsahuridu. (2024). How accounting can shape a better. *Meditari Accountancy Research* <https://www.emerald.com/medar/article/32/5/1529/1216626/How-accounting-can-shape-a-better-world-framework>, Volum 32, Issue 5.
6. Grigori, L., Lazari, L. (2018). Educația universitară contabilă: avem nevoie de schimbare? *Conferința Științifică Internațională Contabilitatea și auditul în condițiile globalizării: realități și perspective de dezvoltare* (pp. 9-16). Chișinău: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_con_20.04.18.pdf.

7. Lazari, L. (2023). Adaptarea educației contabile la tendințele în schimbare. *Colocviu Științific În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, "Învățământul superior contabil: provocări și soluții", ediția II, 17 noiembrie 2023.* (pp. 7-10). Chișinău: https://caae.ase.md/files/caae/conf/Culegere_teze_Colocviu_2023.pdf.
8. Taryn Rulton, Linda Lach . (2025, October 29). *Accountants on Board: Why Professional Accountants are Essential Members of High-Performing Boards*. IFAC: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/accountants-board-why-professional-accountants-are-essential-members-high-performing-boards>.

The authors acknowledge the financial assistance provided by UEFISCDI, the programme PN IV Complex Bilateral Projects with the Republic of Moldova, under the grant "CLIMATE REPORTING AND ITS ROLE IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A MULTI-DIMENSIONAL APPROACH TO DRIVERS, OBSTACLES AND POSSIBLE OUTCOMES", CLEAR-INNOVATE, PN-IV-PCB-RO-MD-2024-0221; financing contract 37PCBROMD/2025.

EVOLUȚIA PARADIGMELOR DE EDUCAȚIE ECONOMICĂ ÎN FORMAREA VIITORILOR CONTABILI: DE LA PEDAGOGIE LA PARAGOGIE

THE EVOLUTION OF EDUCATIONAL PARADIGMS IN ECONOMIC EDUCATION FOR TRAINING FUTURE ACCOUNTANTS: FROM PEDAGOGY TO PARAGOGY

CZU: 657:378.14.03-048.37(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.02>

Anatol GRAUR

Academia de Studii Economice din Moldova, graur.anatol@ase.md

ORCID ID: 0000-0003-0466-5627

Alexandrina GRAUR

Academia de Studii Economice din Moldova, graur.alexandrina@ase.md

Abstract. The transformations in economic education, driven by digitalization and the new demands of the labor market, are shifting the focus from traditional pedagogy to modern paradigms such as andragogy, heutagogy, cybergogy, peeragogy, and paragogy. These models reposition the student from a passive recipient to an active participant, capable of learning autonomously, collaboratively, and digitally. The study examines the evolution of these paradigms and the ways in which they can be integrated into the training of future accountants through practical, technological, and team-based activities. The findings highlight the need for a flexible educational process oriented toward critical thinking, digital competencies, and continuous professional development.

Cuvinte cheie. educație economică, pedagogie, andragogie, heutagogie, paragogie, cybergogie, peeragogie, competențe contabile, autonomie, învățare digitală

Clasificarea JEL: M40, M41

Introducere. Educația universitară contemporană se află într-o continuă transformare, mai ales în domeniul științelor economice, unde legătura dintre teorie și practică este esențială. Digitalizarea, inteligența artificială și economia bazată pe cunoaștere au schimbat nu doar instrumentele de lucru ale economistului, ci și modul în care el învață și asimilează informația. În cadrul ASEM pregătirea viitorilor contabili și auditori este o misiune de bază, iar procesul educațional își schimbă accentul de la transmiterea informației către dezvoltarea competențelor, a gândirii analitice și a capacității de adaptare la diferite metarmofoze. Schimbarea aceasta se observă treptat în modul în care predăm: de la abordările clasice ale pedagogiei, ajungând la modele moderne precum andragogia, heutagogia sau paragogia, care pun tot mai mult accent pe autonomie, colaborare și co-creare.

Obiectivele cercetării. Scopul principal al acestui studiu este de a prezenta modul în care paradigmele educaționale pot fi integrate în formarea modernă a viitorilor contabili, având următoarele obiective:

- a) evidențierea evoluției paradigmelor educaționale, de la pedagogie la formele moderne de învățare, și relevanța lor pentru formarea viitorilor contabili.
- b) identificarea modalităților concrete de aplicare a paradigmelor actuale în predarea contabilității, fiscalității și auditului, prin activități practice, colaborative și digitale.
- c) analiza impactului acestor paradigme asupra dezvoltării competențelor profesionale, precum autonomia, gândirea critică și capacitatea de a utiliza instrumente moderne specifice domeniului economic.

Procesul de predare cunoaște variate forme. Una din paradigmele clasice în științele economice este **pedagogia**. **Pedagogia** reprezintă baza oricărui proces educațional. Este etapa în care profesorul are rolul central, iar învățarea se bazează pe explicație, disciplină și repetiție.

Într-un curs de contabilitate, studentul învață să înregistreze tranzacții, să aplice formule contabile și să urmeze reguli prestabilite. Materialul predat/asimilat este logic și ordonat, însă de multe ori lipsește partea practică și forma de interpretare a celor predate. Putem spune că această paradigmă oferă o bază puternică de cunoștințe, dar conține mai puțină creativitate și reflecție personală.

O formă de învățare autonomă, în special a unei persoane adulte este **andragogia**. **Andragogia** pune accent pe experiență și pe sensul învățării. Studentul nu mai primește informația pasiv, dar un participant activ care înțelege de ce și cum aplică anumite date.

În cursurile de audit sau analiză economico-financiară, profesorul devine un ghid, iar studiile de caz și datele reale sunt parte integrantă a activității didactice. Ca urmare, studenții ajung să-și dezvolte gândirea critică și capacitatea de argumentare, învață să ia decizii bazate pe fapte, nu doar pe teorie.

În educația economică actuală s-au format paradigme moderne precum **heutagogia** care presupune învățarea prin reflecție și auto-direcție. **Heutagogia** îi oferă studentului libertatea de a decide singur ce dorește să aprofundeze și în ce mod o face. De exemplu, în cadrul unui curs de *Raportare financiară conform IFRS*, studenții pot alege individual un standard (de ex. IFRS 15 sau IAS 12) și pot analiza modul de aplicare a lui la o entitate reală. Din experiență, am observat că, atunci când este aplicată corect, această abordare îi ajută pe studenți să devină mai autonomi profesional și le stimulează interesul pentru cercetare și dezvoltare continuă

Tehnologia face deja parte din viața noastră de zi cu zi și a devenit și un instrument esențial în procesul de învățare. **Cybergogia** presupune folosirea instrumentelor digitale și a inteligenței artificiale pentru învățare și aplicare a cunoștințelor. În cadrul disciplinelor economice, studenții pot utiliza *Excel AI*, *Power BI* sau unele baze de date interactive în scop de face o analiză financiară și raportare automatizată. Prin astfel de activități, ei învață să integreze gândirea analitică cu competențele tehnologice. În practică, se vede clar că acest mod de lucru îi ajută pe studenți să gândească mai inovator și să se adapteze mai ușor la cerințele actuale ale economiei digitale.

O altă formă de învățare este cea prin colaborare. **Peeragogia** încurajează învățarea împreună, între studenți, în echipă. În cadrul ASEM, ea se poate manifesta prin proiecte interdisciplinare în care studenții lucrează la elaborarea unui raport de audit, pentru analiza unei întreprinderi sau la proiectarea unei politici fiscale. Discuțiile și munca în echipă dezvoltă ascultarea activă și dorința de a împărtăși cunoștințe. La aplicarea acestui model studenții își formează spiritul de echipă, o responsabilitate mai mare și capacitatea de a coopera eficient.

O formă de învățare ce are orientare spre cocreație este **paragogia**. **Paragogia** presupune o relație de egalitate intelectuală între profesor și student, în care ambele părți contribuie la construcția cunoașterii. În locul unei simple relații de a predă, apare un parteneriat real de învățare. Un exemplu aplicabil în cadrul ASEM ar fi organizarea unui seminar comun între discipline precum Contabilitate financiară, Fiscalitate și Etică profesională, unde profesorii și studenții analizează împreună efectele deciziilor contabile asupra sustenabilității economice. Acest tip de învățare îi ajută pe studenți să-și formeze o gândire mai integrată, să pună întrebări critice și să își asume responsabilitatea deciziilor lor profesionale.

Tabelul 1. Modul de aplicare a paradigmatelor moderne în formarea economică

Criteriu	Pedagogie	Andragogie	Heutagogie
Orientare	Verticală	Orizontală	Laterală
Controlul profesorului	Ridicat. Profesorul dirijează procesul, stabilește conținutul, ritmul și evaluarea.	Moderat. Profesorul ghidează și colaborează cu cursantul.	Scăzut. Profesorul este un facilitator; cursantul își organizează singur învățarea.

Autonomia cursantului	Dependență. Redusă. Cursantul este dependent de profesor. Profesorul decide ce, cum și când să se învețe.	Independență. Medie. Cursantul participă activ, dar în cadrul oferit de profesor.	Autonomie deplină. Mare. Cursanții sunt independenți și capabili să-și autogestioneze procesul de învățare.
Relația dintre profesor și cursant	Ierarhică (de sus în jos). Elaborează procesul de predare și selectează materialele considerate necesare.	Colaborativă (parteneriat). Este facilitator – creează o atmosferă de cooperare, deschidere și respect.	Autonomă și reflexivă (auto-dirijată). Formează la cursant competențe precum: a ști cum să înveți, creativitate, autonomie, aplicarea cunoștințelor în contexte noi și colaborarea eficientă cu ceilalți.
Scopul învățării	Dobândirea următorului nivel de educație, conform unei structuri prestabilite.	Dezvoltarea abilităților practice și aplicarea cunoștințelor.	Învățarea continuă, autoreflexivă și capacitatea de a învăța să înveți.
Tipul cursantului	Student, dependent, aflat la început de formare.	Adult, cu experiență de viață și de muncă.	Persoană matură, autonomă, orientată spre dezvoltare personală și profesională.
Accentul învățării	Învățare orientată pe discipline, planificată strict și secvențial.	Sarcini și activități bazate pe probleme, învățare orientată spre soluții.	Activitatea cursantului bazată pe experiență proprie, schimb de experiență, observație și comunicare.
Motivația	Motivație externă – influențată de profesori, părinți, competiție și factori sociali.	Motivație internă – dorința de autoperfecționare, recunoaștere și respect din partea altora.	Autodeterminare și creativitate interioară; cursantul știe cum să învețe, este curios, autonom și capabil să colaboreze.

Paradigmele moderne pot fi aplicate concret în formarea competențelor contabile, fiscale și de audit din învățământul superior economic în cadrul ASEM:

- În domeniul contabilității, se pot organiza ateliere de lucru în care studenții simulează întocmirea situațiilor financiare conform SNC sau IFRS, folosind date reale. Prin aceste exerciții, ei învață să gândească ca practicieni, nu doar ca teoreticieni. De exemplu, diferite echipe poate analiza contabil tratamentul dobânzilor capitalizate potrivit SNC „Costurile îndatorării” și IAS 23, formulând diferențele și justificările aferente.
- În cadrul disciplinei „Contabilitatea impozitelor și taxelor” se poate aplica un proiect de tip „Dosar fiscal integrat”. Studenții sunt împărțiți în echipe cu responsabilități distincte, dar complementare. Grupa 1 elaborează formulele contabile pentru operațiunile economice care generează impozite și taxe (TVA, impozit pe venit, accize etc.). Grupa 2 întocmește declarațiile fiscale corespunzătoare, conform prevederilor Codului fiscal și modelelor aprobate de Serviciul Fiscal de Stat. Grupa 3 face analiza critică a declarațiilor și identifică erorile sau tratamentele incorecte din punct de vedere contabil și fiscal.
- În domeniul auditului, aplicarea peeragogiei și paragogiei este deosebit de eficientă. Studenții pot lucra în echipe, analizând rapoarte de audit reale și formulând opinii asupra conformității și riscurilor financiare. Profesorul devine partener de analiză, nu evaluator unic.

Concluzii. Tranziția de la pedagogie la paragogie marchează o etapă importantă în evoluția educației economice din Republica Moldova. Astăzi, nu mai este suficient ca viitorii economiști să cunoască doar noțiuni teoretice; este nevoie ca ei să înțeleagă contextul, să gândească critic, să colaboreze și să creeze soluții. Aplicarea acestor paradigme influențează direct modul în care se formează profesional studentul:

- heutagogia ajută studentul să devină mai autonom și responsabil, să înțeleagă de ce aplică o regulă și cum să argumenteze o decizie contabilă.

- paragogia pune accent pe învățarea împreună, prin colaborare, discuții și corectarea reciprocă a lucrărilor, apropiind studiul de realitatea din practică.
- cibergogia dezvoltă competențele digitale ale viitorilor contabili, oferindu-le experiență de lucru cu programe și instrumente moderne folosite în profesie.

Bibliografie

1. Knowles, M. S. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species* (3rd ed.). Houston: Gulf Publishing Company. https://books.google.com/books/about/The_Adult_Learner.html?id=CoGffNNT-aMC
2. Hase, S., & Kenyon, C. (2000). *From Andragogy to Heutagogy in Higher Education*. UltiBASE, RMIT University. https://www.researchgate.net/publication/301339522_From_andragogy_to_heutagogy
3. Blaschke, L. M. (2012). Heutagogy and lifelong learning: A review of heutagogical practice. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(1), 56–71. <https://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1076>
4. Rheingold, H., & Peeragogy Project. (2012). *The Peeragogy Handbook*. <https://peeragogy.org>

FORMAREA CONTABILILOR ÎN ERA DIGITALĂ: PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

TRAINING ACCOUNTANTS IN THE DIGITAL ERA: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

CZU: 657:[004+331.546+378-048.35]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.03>

CODREAN Violeta

Academy of Economic Studies of Moldova, codrean.violeta@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1966-8006>

MIHAILA Svetlana

Academy of Economic Studies of Moldova, svetlana.mihaila@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

GROSU Veronica

"Ștefan cel Mare" University of Suceava, Romania, veronica.grosu@usm.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2465-4722>

Abstract. The digital era is reshaping the accounting profession, transforming traditional tasks into automated processes and redefining the competencies required from future professionals. This study examines the impact of digital technologies on accountant training, focusing on the skills and knowledge necessary to navigate emerging tools such as artificial intelligence, blockchain, cloud accounting, and data analytics. The research methodology combines a literature review, bibliometric analysis of publications indexed in WoS over the past ten years, and comparative analytical methods to identify trends and best practices. Results highlight a progressive shift in the accountant's role from transactional activities to strategic analysis, advisory, and decision support. Key findings emphasize the importance of technical, analytical, and digital competencies, continuous professional development, and curriculum adaptation. The study concludes that accounting education must proactively integrate digital technologies and practical training to prepare specialists capable of responding to current and future challenges in the profession.

Keywords: digital transformation, accounting education, professional competencies, challenges, future perspectives

JEL Classification: M40, M41

Accounting is the fair judge of the past, the advisor of the present, and the indispensable guide to the future." – J. Fr. Schär

Introduction. The third phase of technological progress, also known as digitization, involves significant changes at various levels, such as society, business, organization, and processes (Stoica & Ionescu-Feleagă, 2022). In this context, the accelerated pace of digitization requires accountants to adapt their skills and redefine their roles, generating significant changes in the way they practice their profession.

The purpose of this scientific paper is to investigate how digital transformations influence the training and professional development of accountants, in the context of the transformation of their role from executors of repetitive processes to analysts and strategic advisors. At the same time, it aims to identify the digital skills needed to practice the profession in the era of emerging technologies and the directions for modernizing university curricula and continuing education.

The relevance of the topic is justified by the accelerated dynamics of digitization and its significant impact on the accounting profession globally. The emergence and integration of emerging technologies such as artificial intelligence, blockchain, robotic process automation, cloud accounting, data analytics, and business intelligence are leading to a restructuring of accounting activities and a reconfiguration of professional roles.

Full digitalization is a process in which all decisions and actions within the development process are supported and based exclusively on digital data that is reliable, consistent, and visible to all stakeholders within the entity (Grosu, 2023).

The research uses a combination of qualitative and quantitative methods to analyze the impact of digitization on the training of accountants. Therefore, a review of the literature was conducted, focusing on recent studies on the evolution of professional skills and international trends in the field. Complementarily, a bibliometric analysis of publications indexed in Web of Science (hereinafter WoS) over the last ten years was applied to identify emerging themes and the pace of research development.

Contents. An analysis of the specialist literature, based on scientific papers indexed in WoS over the last ten years, highlights a constant and growing interest in research into the accounting profession. During this period, 853 relevant papers were recorded, with an average annual increase of 5.43%, which shows sustained attention to professional changes driven by digitization. The bibliometric analysis highlighted both emerging topics, such as the *accounting profession*, *artificial intelligence*, *blockchain*, *digitization*, etc., and fundamental topics, including *accounting*, *accounting education*, *data analysis*, *accounting curriculum*, etc., which provide the theoretical framework necessary for the development of research at a global level. Therefore, the results highlight both the relevance of the accounting profession in the international scientific research landscape and the need to further explore how professional training adapts to the challenges posed by the digital age.

In specialist publications, the accounting profession is associated with a living entity that is evolving to an increasing extent as a result of progress in the IT and economic-social fields, being in a state of constant change (CECCAR, 2019).

According to IFAC, the transformation of the accounting profession is an evolutionary process driven by digitalisation, in which the role of the accountant is gradually being reconfigured. Thus, in the first stage, accountants continue to perform the same activities, such as collecting, extracting and processing data and information. Subsequently, they perform the same activities, but in modernised ways, as the profession evolves towards performing the same tasks in a different way, such as developing skills through automation, using visualisation tools to gain stronger insights and leveraging communication technologies. In the final stage, technology is giving rise to new responsibilities, so that accounting professionals end up performing different activities, their role being redefined according to the requirements of the digital ecosystem (IFAC, 2020).

The growing importance of information technology, the complexity of the business environment, the emergence of new professional services, and increased competition with other professions pose challenges for professional accountants. They must respond to these challenges by using the skills and abilities acquired through their accounting education (Albu, Bunget, Müller & Stanciu, 2014).

According to researcher Stolojan Th., "the accounting profession has a future to the extent that it responds effectively to the challenges and opportunities generated by digital evolution" (Stolojan, 2016), given that the ongoing digitization of the economy presents both challenges and opportunities, and in order to operate to the maximum benefit of the entity, the accounting professional must adapt to change and be prepared to use digital technology (Mihaila, Bădicu & Codrean, 2022).

Given the technological transformations and the reconfiguration of the accountant's role, it becomes essential to identify the digital skills needed to adapt to the demands of the digital age. The literature and professional organizations emphasize that future accountants must possess skills that enable them not only to manage and process data, but also to analyze it to support strategic decision-making. In this regard, Figure 1 summarizes the main digital skills identified as essential in the practice and professional training of accountants in the era of emerging technologies.

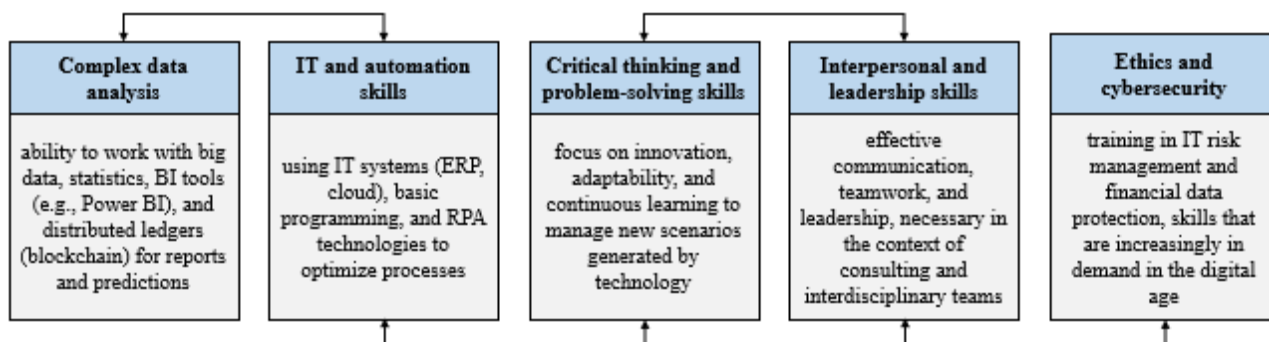

Figure 1. Essential digital skills for accountants in the digital age

Source: developed by the authors

In this context, digital skills are a central pillar of accounting practice, determining the ability of professionals to respond effectively to the challenges posed by digitization. Therefore, modern accountants must possess analytical skills to interpret large volumes of data, IT and automation knowledge to optimize processes and integrate emerging technologies, critical thinking and complex problem-solving skills necessary to adapt to new and unpredictable scenarios. At the same time, interpersonal and leadership skills enable accountants to collaborate in interdisciplinary teams and provide strategic advice. In summary, the development of these skills redefines the role of the accountant, transforming them from an executor into a strategic partner of the entity.

Conclusions. Training accountants in the digital age involves the simultaneous development of technical skills, critical thinking, and practical experience. Therefore, this could include several complementary directions: IT and accounting *software courses*, *workshops* for developing critical thinking and interpreting complex information, *training* dedicated to ethics and cybersecurity for the protection of sensitive data, practical experience on emerging technologies such as blockchain, artificial intelligence, etc.

In the same vein, accounting education must anticipate digital transformations and train specialists capable of responding to the new requirements of the profession. Looking ahead, the university curriculum could be updated to include courses on data analysis, artificial intelligence, blockchain, and other digital applications to meet the challenges of the digital age. In the Republic of Moldova, such initiatives are still in their infancy, which indicates an opportunity to modernize university curricula and develop research in the field of digital accounting.

Bibliographic references.

1. Albu, N., Bunget, O., Müller, V.-O., Stanciu, A. (2014). Evaluarea cunoștințelor în domeniul contabilitate. O analiză a practicilor și implicații pentru profesia contabilă. *Audit Financiar*, vol. 12, Iss. 11, pp. 57-63.
2. CECCAR (2019). Profesia contabilă într-o economie bazată pe globalizare și digitalizare. *CECCAR Business Magazine*, nr. 41. Disponibil la adresa: <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/profesia-contabila-intr-o-economie-bazata-pe-globalizare-si-digitalizare-i/a/kQtwKT9MVfb048GOitqF>.
3. Grosu, V., Cosmulese, CG, Socoliuc, M., Ciubotariu, MS și Mihaila, S. (2023). Testarea percepțiilor contabililor asupra digitalizării profesiei și profilarea viitorului profesionist. ** Technological Forecasting and Social Change **, 193, 122630.
4. Mihaila, S., Bădicu, G. & Codrean, V. (2022). Aspecte evolutive privind profesia contabilă în contextul digitalizării: un imperativ al secolului XXI. *Economica*, nr.4 (122), pp. 44-61.
5. Stoica, O. C. & Ionescu-Feleagă, L. (2022). Accounting and Auditing Profession in the Era of Digitalization. *Audit Financiar*, vol. XX, no. 1(165)/2022, pp. 134-146.
6. Vitale, A.-M. (2020). Re-imagining the Future Accountant – Our Call to Action. *International Federation of Accountants*. Disponibil la adresa: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/re-imagining-future-accountant-our-call-action>.

SESSION/ LUCRĂRI ÎN SECȚIUNE

ÎNVĂȚĂMÂNTUL DUAL ÎN CONTABILITATE: PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI

DUAL EDUCATION IN ACCOUNTING: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

CZU: 657:378.018.7(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.04>

BAJAN Maia

Academy of Economic Studies of Moldova, bajan.maia@ase.md

ORCID ID: 0000-0001-6903-8275

Abstract. This study analyzes the challenges and opportunities associated with the implementation of dual higher education in the field of accounting, with a particular focus on the Republic of Moldova. Based on a comparative analysis of international models from Germany, Austria, Switzerland, France and Romania, the article highlights the essential components that ensure the efficiency of dual programs. Although the context of the Republic of Moldova faces a number of challenges, the adoption of international good practices provides a solid basis for the development of a coherent regulatory framework. The study emphasizes that dual higher education in accounting has the potential to strengthen partnerships, train specialists in the field, and increase the relevance and competitiveness of academic programs adapted to the needs of the national economy.

Keywords: dual higher education, accounting education, challenges and opportunities for implementation.

JEL Classification: A22, I25, M40

Introducere. Progresele economice și dezvoltarea tehnologică accelerată din ultimii ani determină necesitatea reconfigurării sistemelor educaționale, astfel încât acestea să răspundă cerințelor actuale ale pieței muncii și să mențină relevanța formării profesionale. În acest context, *învățământul superior dual (în continuare ÎSDual)* reprezintă un model educațional inovator și integrat, prin care formarea teoretică universitară este corelată și completată de experiența practică desfășurată în mediul economic, facilitând astfel dezvoltarea competențelor profesionale relevante și adaptarea la cerințele pieței muncii.

În domeniul contabilității, unde precizia, etica profesională și înțelegerea profundă a proceselor economico-financiare sunt esențiale, modelul educațional dual dobândește o relevanță deosebită. Parteneriatul între universitate și companii contribuie la reducerea decalajului dintre competențele dobândite în mediul academic și cerințele reale ale pieței muncii.

Prin acest articol ne propunem să analizăm provocările și oportunitățile implementării ÎSDual în contabilitate. Metodologia cercetării se bazează pe o analiză comparativă a practicilor internaționale și a cadrului național al învățământului dual în contabilitate, precum și potențialul sistemului dual de a forma specialiști competenți, pregătiți să răspundă rapid cerințelor pieței muncii.

Bunele practici internaționale în domeniul învățământului superior dual. La nivel internațional, ÎSDual s-a conturat ca un model educațional eficient, capabil să răspundă simultan nevoilor instituțiilor de învățământ, ale mediului economic și ale studenților. Țări precum Germania, Austria, Elveția, Franța și România au dezvoltat tradiții solide în acest domeniu, fiecare construind mecanisme de colaborare universitate–entitate care asigură o formare relevantă, aplicată și adaptată cerințelor pieței muncii.

Rădăcinile ÎSDual provin din **Germania**, unde modelul funcționează de peste șase decenii, combinând două medii complementare de învățare: *universitatea* și *entitatea*. Această colaborare universitate–întreprindere permite formarea rapidă a specialiștilor, aliniați la cerințele pieței muncii (Hesser, 2018). **Austria**, cu două decenii de experiență, se remarcă prin mentorat dublu: *mentor academic* și *mentor din entitate*, asigurând integrarea practică și dezvoltarea competențelor relevante (Sciences, 2017). În **Elveția** se accentuează colaborarea strânsă *universitate–companie*, cu o parte

semnificativă a formării desfășurată direct în entitate sub coordonarea unui tutore profesional, sprijinită de monitorizarea academică (Semestra, 2020). ÎSDual în **Franța**, este numit *studiile în alternanță* (l'alternance), oferă *combinarea teoriei cu practica*, facilitând adaptarea rapidă la piața muncii (Ministère du Travail, 2023). În **România**, ÎSDual se organizează de instituțiile de învățământ superior acreditate, la toate ciclurile de studii (Licență 180-240 credite, Masterat 60-120 credite, Doctorat profesional), iar absolvenții primesc adeverință ce atestă experiența practică dobândită (Guvernul, 2022). Analiza bunelor practici internaționale evidențiază elemente comune esențiale în organizarea ÎSDual: integrarea timpurie în mediul profesional, parteneriate durabile universitate–companie, implicarea mentorilor etc. Pentru Republica Moldova, aceste experiențe au stat la baza elaborării cadrului normativ privind ÎSDual, adaptând mentoratul structurat, cooperarea cu mediul de afaceri, integrarea timpurie și recunoașterea oficială a competențelor, pentru a forma specialiști competenți, gata să răspundă cerințelor pieței și să sprijine dezvoltarea economică.

Cadrul juridic din Republica Moldova privind învățământul dual. Conform articolului 89 alin. (9) din Codul Educației (Codul, 2014), în cadrul studiilor superioare de licență, pentru anumite specialități poate fi implementat învățământul dual, în condițiile stabilite de Ministerul Educației și Cercetării, în coordonare cu alte autorități centrale de resort și cu agenții economici interesați. La nivel național a fost elaborat *Regulamentul privind organizarea și desfășurarea învățământului dual în cadrul studiilor superioare de licență (ciclul I)* (Regulament, 2024), document ce a constituit baza pentru elaborarea regulamentelor instituționale (ASEM, 2025), în care sunt definite condițiile de admitere, de organizare și de realizare a programelor de studii în regim dual.

În același context, *Planurile de admitere la studii superioare cu finanțare de la bugetul de stat pentru anul universitar 2025–2026* (Comanda, 2025) prevăd, pentru domeniul general de studii **Științe economice**, un număr de 100 de locuri bugetare destinate învățământului dual la ciclul I – Licență. Dintre acestea, programului de studii *Contabilitate* din cadrul ASEM i-au revenit doar 15 locuri finanțate de la bugetul de stat.

Interesul mediului de afaceri pentru acest model educațional nu este unul recent. Încă din anul 2021, într-un studiu realizat de economiștii Covaș L., Stihl L. și Solcan A. (Covaș L., 2021), companiile și-au exprimat disponibilitatea de a se implica în formarea specialiștilor prin sistemul dual, manifestând un interes deosebit pentru pregătirea contabililor.

Relevanța învățământului superior dual în contabilitate. Având în vedere beneficiile demonstrate de modelele internaționale și cadrul normativ elaborat în Republica Moldova, implementarea ÎSDual devine relevantă în domeniul contabilității. Contabilitatea, prin natura sa practică și strict reglementată, necesită o combinație echilibrată între cunoștințele teoretice dobândite în universitate și experiența profesională acumulată direct în entități. Sistemul dual permite studenților să aplice imediat conceptele învățate, să se familiarizeze cu fluxurile reale de lucru și să își consolideze gândirea critică. Această abordare facilitează formarea contabililor capabili să răspundă prompt cerințelor pieței muncii și să se adapteze continuu la modificările legislației.

Implementarea învățământului superior dual în contabilitate: provocări și oportunități. Pornind de la relevanța ÎSDual în contabilitate, care confirmă necesitatea formării în tandem a specialiștilor capabili să răspundă prompt cerințelor dinamice ale pieței muncii, putem evidenția o serie de provocări (tabelul 1) ce stau la implementarea acestui sistem. În pofida provocărilor identificate, implementarea ÎSDual în contabilitate oferă și numeroase oportunități (tabelul 1) de dezvoltare profesională, adaptare rapidă la piața muncii și consolidare a competențelor tehnice și analitice ale viitorilor specialiști.

Tabelul 1. Provocări și oportunități de implementare a ÎSDual în contabilitate

Provocări	Oportunități
<i>Lipsa experienței universitare și a partenerilor pentru coordonare și monitorizare a programelor duale</i>	<i>Relevanța studiilor:</i> absolvenții dobândesc competențe practice direct aplicabile, reducând decalajul dintre educație și cerințele pieței muncii
<i>Rezistența la schimbare și actualizarea continuă a curriculumelor, implicând mediul de afaceri</i>	<i>Colaborarea universitate–mediul economic:</i> parteneriate durabile și proiecte comune, stagii mai eficiente, integrare rapidă a studenților
<i>Cerințele pieței muncii – sincronizarea continuă a planurilor de învățământ cu evoluția și solicitările angajatorilor</i>	<i>Dezvoltarea profesionalismului:</i> studenții dobândesc abilități tehnice, analitice și comportamentale pentru adaptare rapidă
<i>Mentori calificați – necesitatea instruirii și motivării mentorilor din universitate și entități</i>	<i>Atractivitatea studiilor:</i> interes crescut al tinerilor de a combina teoria cu experiența practică
<i>Resurse financiare limitate pentru stagii de practică și motivarea mentorilor</i>	<i>Formarea completă a specialiștilor:</i> integrarea simultană a cunoștințelor teoretice și a competențelor practice
<i>Alinierea teorie-practică – dificultăți în IMM-uri, acces limitat la softuri contabile și structuri dedicate</i>	<i>Competitivitatea programului:</i> feedback permanent între universitate și entitățile partenere

Sursa: elaborat de autor în baza literaturii de specialitate

Reieșind din cele prezentate în tabelul 1, sistemul dual în contabilitate depășește provocările implementării prin oportunitățile de a forma specialiști competenți, adaptabili și pregătiți pentru cerințele reale ale pieței muncii.

Concluzii. Implementarea ÎSDual reprezintă o oportunitate strategică pentru formarea contabililor în Republica Moldova, combinând cunoștințele teoretice cu experiența practică în entități economice. Bunele practici internaționale și cadrul normativ național oferă premisa unui mentorat structurat, integrare timpurie a studenților în activități reale și consolidarea colaborării durabile universitate–companie. Gestionarea provocărilor și oportunităților asociate implementării acestui model va contribui la eficiența programelor duale și va oferi absolvenților perspective solide de integrare rapidă pe piața muncii, valorificând experiența acumulată în domeniul contabilității.

Referințe bibliografice

1. ASEM. (2025). *Regulament privind organizarea și desfășurarea învățământului dual în ASEM*. https://ase.md/files/legal/interne/Reg_dual_r02.pdf.
2. Codul, E. (2014). *Codul educației al RM nr. 152 din 17.07.2014*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149703&lang=ro#.
3. Comanda. (2025). *Planurile (comanda de stat) de admitere în învățământul superior cu finanțare de la bugetul de stat pentru anul de studii 2025-2026*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149189&lang=ro.
4. Covaș L., S. L. (2021). Învățământul dual - oportunități pentru universitățile și mediul de afaceri din Republica Moldova. *International Scientific Conference “30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness* (pp. 107-115). Chisinau: https://ase.md/files/publicatii/epub/conf_09.21_Vol-1.pdf.
5. Guvernul, R. (2022). *Ordonanță de Urgență nr. 128 din 23.09.2022 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011*. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/259642>.
6. Hesser, W. (2018). *Implementation of a dual system of higher education within foreign universities and enterprises*. https://www.researchgate.net/publication/327034379_Implementation_of_a_dual_system_of_higher_education_within_foreign_universities_and_enterprises#fullTextFileContent.
7. Ministère du Travail, d. P. (2023). *Les chiffres de l'apprentissage en 2022. Des emplois pour les jeunes. Des compétences pour les entreprises*. Mars: <https://travail-emploi.gouv.fr/sites/travail-emploi/files/files-spip/pdf/chiffres-cles-apprentissage-2022.pdf>.
8. Regulament. (2024). *Regulament cu privire la organizarea și desfășurarea învățământului dual în cadrul studiilor superioare de licență (ciclul I)*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145243&lang=ro#.
9. Sciences, S. P. (2017). *Dual Studies in Austria join forces*. St. Pölten : <https://www.fhstp.ac.at/en/newsroom/news/dual-studies-in-austria-join-forces>.
10. Semestra. (2020). *Dual studies: in record time to a bachelor's degree, including professional experience*. <https://semestra.ch/duales-studium>.

EdUp ACCOUNTING PRIN ASIGURAREA UNOR COMPETENȚE PROFESIONALE PREGĂTITE PENTRU VIITOR. O CERCETARE CALITATIVĂ A STUDIILOR DE MASTERAT DIN ROMÂNIA ȘI ALINIAREA CU OBIECTIVUL DE DEZVOLTARE DURABILĂ 4

EdUp ACCOUNTING BY ENSURING FUTURE-READY PROFESSIONAL SKILLS. A QUALITY INVESTIGATION OF ROMANIAN MASTER STUDIES AND ALIGNMENT WITH SDG 4 GOALS

CZU: [657:378-048.35]:[004+331.546+504.03](498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.05>

BOGDAN Victoria

Universitatea din Oradea, vbogdan@uoradea.ro

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-2315-0071

RUS Luminița

Universitatea din Oradea, lrus@uoradea.ro

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4636-0864

Abstract. The accelerating digital transformation, sustainability imperatives, and the evolving role of the accounting profession require a critical reassessment of higher education curricula to ensure the development of future-ready professional skills. This study examines the quality gap in Romanian accounting master's programs, focusing on the correlation between educational quality measured by the integration of future-ready competencies into the curriculum, the principles of Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) Quality Education, and the professional competency matrices defined by international bodies such as IFAC and ACCA. Employing a qualitative content analysis (QCA) of accounting master's program syllabuses from leading Romanian universities, the study identifies a structural imbalance: an overemphasis on traditional technical skills at the expense of digital, strategic, and sustainability competencies. The findings reveal a weak correlation between education quality and professional readiness, perpetuating the "legacy accountant" portrait. The paper proposes a redesigned framework that incorporates digital literacy, strategic thinking, and sustainability (aligned with SDG 4 targets 4.4 and 4.7) into the core accounting curriculum.

Keywords: accounting education, competency matrix, master studies, quality gap

JEL Classification: M41, I23

Introducere. Profesia contabilă globală a suferit o schimbare profundă de paradigmă, evoluând de la raportarea financiară bazată pe conformitate la adoptarea unor practici strategice, bazate pe tehnologie și orientate spre sustenabilitate. Cadrele internaționale, cum ar fi Standardele Internaționale de Educație (IES) ale IFAC ^[1] și Cadrul de Competențe ACCA ^[2] definesc acum contabilul modern ca un partener strategic alfabetizat în date și bazat pe etică. Studii recente ^[3-10] evidențiază un decalaj tot mai mare între curricula universitară și cerințele pieței muncii. ODD 4 – Educație de calitate – pledează pentru încorporarea competențelor care promovează capacitatea de inserție profesională, dezvoltarea durabilă și transformarea digitală ^[11]. Cu toate acestea, multe programe de contabilitate din Europa Centrală și de Est rămân puternic concentrate pe conținutul financiar tradițional, perpetuând un decalaj de calitate între designul curriculumului și pregătirea profesională. Prezenta lucrare își propune să evalueze decalajul de calitate între cerințele adaptării ofertei universitare contabile la cerințele pieței muncii moderne și descriptorii fișelor de disciplină în scopul îmbunătățirii procesului educațional și a actualizării informațiilor cuprinse în planurile de învățământ.

Conținut. Setul de date cuprinde programe de masterat de la trei universități românești prestigioase, în perioada 2024-2026. A fost efectuată o analiză calitativă a conținutului (QCA) pentru a codifica și

cuantifica sistematic prezența competențelor profesionale cheie în obiectivele cursului și rezultatele învățării. Matricea de competențe a cuprins cinci domenii, (A1) Date și competențe digitale, (A2) Abilități strategice și de afaceri, (A3) Abilități soft și etice, (B1) Sustenabilitate și ESG și (B2) Învățare pe tot parcursul vieții. Intensitatea competențelor a fost măsurată pe o scară de la 0 la 3 (0 = Absent; 3 = Curs dedicat). Raportul decalajului de calitate (QGR) a fost definit ca raportul dintre intensitatea abilităților tehnice și intensitatea medie a competențelor moderne. Analiza corespondenței multiple (MCA) a fost folosită pentru a vizualiza corelațiile dintre QGR și domeniile de competență. Rezultatele arată că programele de masterat în contabilitate din România se află într-o fază de tranziție. Deși urmăresc "calitatea" (așa cum este definită de ODD 4) prin căutarea recunoașterii profesionale, programele nu reflectă în mod consecvent matricea de competențe profesionale holistică, orientată spre viitor. Acest decalaj este cel mai evident în integrarea competențelor strategice, digitale și de sustenabilitate în curriculumul de bază obligatoriu. Constatările indică faptul că peste 70% din orele curriculare sunt încă dedicate conținutului tradițional de contabilitate financiară și audit, rezultând un scor mediu de intensitate de 3. În schimb, competențele digitale, strategice și ESG obțin scoruri între 1,0 și 1,5. Raportul decalajului de calitate rezultat (QGR $\approx$ 2.3) evidențiază un dezechilibru semnificativ în integrarea competențelor. Diagrama MCA demonstrează că competențele tradiționale au cea mai puternică corelație (0,80) cu calitatea educației, în timp ce sustenabilitatea și învățarea pe tot parcursul vieții prezintă cele mai slabe corelații (0,25-0,30). Acest dezechilibru confirmă faptul că programele de învățământ rămân optimizate pentru "contabilul moștenit", mai degrabă decât pentru profesioniștii pregătiți pentru viitor prevăzut de ODD 4.

Figura 1. Corelații între QGR și matricea competențelor profesionale

Diagrama MCA arată că abilitățile tehnice tradiționale (0,80) rămân principalul motor al calității educaționale percepute, reflectând o aliniere puternică, dar depășită, cu standardele profesionale istorice. În schimb, competențele digitale, strategice și etice (0,35-0,45) prezintă doar corelații moderate, sugerând că aceste domenii pregătite pentru viitor sunt încă doar marginal integrate în curriculum. Cele mai slabe corelații, găsite în sustenabilitate și învățarea pe tot parcursul vieții ($\leq$ 0,30), evidențiază un decalaj structural între designul academic actual și cadrul holistic de competențe cerut de ODD 4 și de organismele contabile globale.

Concluzii. Studiul confirmă un dezechilibru structural persistent în învățământul contabil românesc. Conținutul tradițional continuă să domine, în timp ce competențele strategice, digitale și de sustenabilitate rămân la periferie. Corelația slabă dintre calitatea educației și pregătirea profesională subliniază nevoia urgentă de reformă a curriculumului universitare. Instituțiile academice ar trebui să facă din alfabetizarea digitală, raționamentul etic și raportarea sustenabilității componente obligatorii. Organismele profesionale de contabilitate și audit (CECCAR, CAFR) trebuie să adopte acreditarea bazată pe competențe, în timp ce factorii de decizie politică ar trebui să încorporeze indicatorii ODD 4 în standardele naționale de învățământ superior pentru a se asigura că educația contabilă sprijină dezvoltarea profesională incluzivă și orientată spre viitor. Implicațiile academice includ regândirea curriculumului, universitățile trebuie să treacă dincolo de simpla menționare a "noilor abilități" în rezultatele învățării și să integreze în schimb module dedicate, obligatorii, în analiza datelor pentru contabilitate, raportare integrată și ESG. Formarea interdisciplinară a cadrelor didactice este, de asemenea, esențială. Este nevoie de investiții în dezvoltarea facultății pentru a echipa profesorii cu cunoștințele necesare pentru a preda subiecte digitale avansate și de sustenabilitate, asigurându-se că conținutul rămâne actual și relevant din punct de vedere strategic. În cele din urmă, ODD 4 ar trebui să servească ca un cadru explicit, la nivel înalt, pentru a ghida toate revizuirile curriculumului din învățământul superior contabil, făcând educația pentru dezvoltare durabilă mai degrabă fundamentală decât opțională.

Referințe bibliografice.

1. IFAC. (2021). *International Education Standards (IES) Framework*. International Federation of Accountants
2. ACCA. (2023). *Professional Competency Framework for the Future Accountant*. Association of Chartered Certified Accountants.
3. Albu, C., Albu, N., & Fekete, S. (2023). Digital transformation and the future of accounting education. *Accounting Education Review*.
4. Tiron-Tudor, A., & Bota-Avram, C. (2022). Sustainability education in accounting curricula: A regional perspective. *Journal of Accounting Education*, 59(3) (101789).
5. Albu, N., Almasan, A. C., Dinu, A., Dumitru, M., & Jinga, G. (2025). Stakeholder Influence in Shaping the Role of Accountants in Sustainability Reporting in Romania. *Amfiteatru Economic*, 27(70), 750. <https://doi.org/10.24818/EA/2025/70/750>
6. Al-Hazaima, H., Alduneibat, K. A., Alhasnawi, M. Y., Alshdaifat, S. M., Hu, G., & Al-Shbiel, S. O. (2025). Exploring sustainability accounting education in the digital era with sustainability leadership as a moderating factor using a two-stage approach PLS-SEM-ANN. *Discover Sustainability*, 6(1), 600. <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01457-6>
7. Krasodomska, J., Zarzycka, E., & Zieniuk, P. (2024). Exploring Multi-level Drivers of Accountants' Opinions on the Changes Introduced by the Corporate Sustainability Reporting Directive. *Accounting in Europe*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/17449480.2024.2382205>
8. Ratnaningsih, S. D. A., Ghazali, I., & Harto, P. (2024). Antecedents of students' intention to be sustainable accountants: evidence from Indonesia. *Arab Gulf Journal of Scientific Research*, 42(4), 1950–1968. <https://doi.org/10.1108/AGJSR-08-2023-0366>
9. Nnam, I. J., Eneh, S. N., Ozoji, A. P., Nwekwo, M. N., Udefi, G. N., Okobo, M. M., & Chukwunwike, O. D. (2025). Integrating Sustainability in Accounting Curricular of Higher Education Institutions: Analyzing Universities in an Emerging Economy. *Sustainability*, 17(13), 5763. <https://doi.org/10.3390/su17135763>
10. Ionescu-Feleaga, L., Rindasu, S.-M., Petcu, M. A., Ignat, I., Stoica, O.-C., Isip, A., & Iordache, D.-M. (2025). Accounting Education and Sustainability Reporting among Prestigious European Universities. *Amfiteatru Economic*, 27(70), 810. <https://doi.org/10.24818/EA/2025/70/810>
11. UNESCO. (2020). *Sustainable Development Goal 4: Quality Education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

CALITATEA EDUCAȚIEI CONTABILE ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE A REPUBLICII MOLDOVA

THE QUALITY OF ACCOUNTING EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: [657:378+371.214]:[006.44+061.1EU](478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.06>

POPOVICI Angela

Academia de Studii Economice din Moldova, popovici.angela.alexandru@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8844-0304>

Abstract. The quality of accounting education in the Republic of Moldova is a critical factor in aligning the national higher education system with the European Higher Education Area (EHEA) and international standards established by the International Federation of Accountants (IFAC) and the European Qualifications Framework (EQF). This study employs a qualitative research approach, including document analysis, institutional reports, and comparative evaluation of curricula, to examine the normative, institutional, curricular, digital, and professional collaboration dimensions of accounting education. The findings indicate significant progress in modernizing legal and regulatory frameworks, enhancing quality assurance mechanisms through the National Agency for Quality Assurance in Education and Research (ANACEC), and harmonizing practices with the European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR). However, challenges persist, including gaps between graduate competencies and labor market requirements, insufficient integration of digital and ethical skills, and limited infrastructure for modern learning technologies. The study concludes that an integrated approach-combining curriculum updates, dual education programs, digital innovation, and stronger university-industry partnerships-is essential to improve educational outcomes. Developing a professional certification framework aligned with IFAC and EU standards will strengthen the competitiveness, sustainability, and international recognition of Moldovan accounting education.

Keywords: accounting education, quality assurance, European integration, ANACEC, EQAR, digital competencies.

JEL Classification: M41, M42, M53

Introducere. Calitatea educației contabile este o componentă strategică a dezvoltării sistemului universitar din Republica Moldova, în special în contextul orientării europene a țării. Într-o economie aflată în tranziție, profesia contabilă joacă un rol determinant în asigurarea transparenței financiare și a stabilității economice, iar formarea specialiștilor competenți depinde în mare măsură de calitatea programelor universitare (Ministerul Educației și Cercetării, 2023; ANACEC, 2024). *Obiectivul cercetării* constă în analiza factorilor care influențează calitatea educației contabile și în identificarea direcțiilor de armonizare cu cerințele Spațiului European al Învățământului Superior (European Higher Education Area – EHEA). *Întrebarea de cercetare vizează:* Cum poate fi consolidată calitatea educației contabile din Republica Moldova prin alinierea la standardele europene și internaționale?

Conținut. Sistemul de învățământ superior contabil din Republica Moldova se aliniază progresiv la cerințele Cadrului European al Calificărilor (EQF) și ale Standardelor Internaționale de Educație (International Education Standards – IES) emise de Federația Internațională a Contabililor (IFAC) (Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 114/2023; Ministerul Educației și Cercetării, 2022). Implementarea Standardelor de Calificare pentru domeniul Contabilitate a permis structurarea competențelor profesionale pe niveluri, facilitând comparabilitatea internațională a diplomelor și recunoașterea mutuală a calificărilor. Un exemplu concret este includerea în standardele de calificare a competențelor privind raportarea conform Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), cerință esențială pentru integrarea profesională în spațiul european (ANACEC, 2024).

Procesul de integrare europeană a Republicii Moldova implică transformări semnificative în domeniul educației, inclusiv în cel al formării profesionale contabile. Adaptarea sistemului de învățământ superior la principiile EHEA presupune nu numai armonizarea cadrului curricular, dar și racordarea metodelor de predare, evaluare și asigurare a calității la standardele europene (Republica Moldova, Hotărârea Guvernului, 2023; Ministerul Educației și Cercetării, 2022). În acest context, dezvoltarea educației contabile este direct influențată de procesul de modernizare curriculară și de aplicarea principiilor promovate de Procesul Bologna, care pun accent pe rezultatele învățării, compatibilitatea calificărilor și mobilitatea academică - elemente esențiale pentru consolidarea integrării Republicii Moldova în spațiul educațional european.

Provocările actuale în educația contabilă din Republica Moldova se manifestă pe mai multe dimensiuni. În primul rând, persistă un decalaj între competențele absolvenților și cerințele pieței muncii, în special în domeniul raportării financiare conform IFRS și utilizării tehnologiilor digitale contabile. De asemenea, mobilitatea academică a cadrelor didactice și a studenților este limitată de resurse financiare insuficiente și de diferențe în recunoașterea calificărilor (Republica Moldova, Hotărârea Guvernului, 2023). O altă provocare majoră o constituie implementarea coerentă a Standardelor de Calificare și compatibilizarea programelor universitare cu cele europene. Deși Moldova a aderat la procesul Bologna, nivelul de implementare a rezultatelor învățării și al evaluării competențelor este inegal între instituțiile de învățământ superior. În plus, infrastructura digitală rămâne insuficient dezvoltată, ceea ce limitează aplicarea metodelor moderne de instruire, cum ar fi simulările contabile, laboratoarele virtuale și platformele de învățare interactivă (Ministerul Educației și Cercetării, 2023). Un alt aspect critic îl reprezintă asigurarea calității educației contabile. În Republica Moldova, acest proces este coordonat de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), ale cărei proceduri sunt armonizate cu principiile promovate de European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) – Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior. Aderarea la principiile EQAR oferă Republicii Moldova posibilitatea de a-și consolida credibilitatea academică la nivel internațional și de a facilita recunoașterea diplomelor în statele membre ale Uniunii Europene (ANACEC, 2024). Evaluările externe periodice, rapoartele de autoevaluare instituțională și auditul calității contribuie semnificativ la perfecționarea managementului universitar și la dezvoltarea unei culturi organizaționale bazate pe transparență și performanță. Pe termen mediu, este necesară corelarea mai strânsă a activității ANACEC cu principiile și bunele practici promovate de EQAR. Integrarea deplină în Registrul European ar permite recunoașterea internațională a sistemului de evaluare moldovenesc și ar consolida încrederea în diplomele și calificările oferite de instituțiile naționale de învățământ superior (ANACEC, 2024). Perspectivile dezvoltării educației contabile în Republica Moldova sunt totuși promițătoare. Procesul de digitalizare a economiei oferă oportunități pentru modernizarea programelor de studii și pentru integrarea competențelor digitale în profilul de formare al contabilului european (Ministerul Educației și Cercetării, 2023). Programele de studii în cotutelă, parteneriatele internaționale și dezvoltarea învățământului dual pot facilita tranziția de la teorie la practică, asigurând o inserție profesională mai eficientă a absolvenților.

Pe termen mediu, se conturează necesitatea creării unui cadru comun de certificare profesională, compatibil cu cerințele Federației Internaționale a Contabililor (IFAC) și ale Uniunii Europene. În acest context, colaborarea dintre universități, organizațiile profesionale – precum Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști (ACAP), Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) și Camera Auditorilor Financieri (CAFR) – și mediul de afaceri va fi esențială pentru

consolidarea unei educații contabile de calitate, orientate spre performanță, etică și responsabilitate socială (ANACEC, 2024; Ministerul Educației și Cercetării, 2022). Aceste organizații contribuie prin seminare, stagii de practică, mentorat și proiecte comune, reducând decalajul dintre pregătirea teoretică și cerințele reale ale pieței muncii.

Modernizarea curriculară, digitalizarea procesului didactic și consolidarea parteneriatelor cu mediul profesional sunt direcții esențiale pentru crearea unei formări contabile moderne, etice și competitive. Succesul reformelor pe termen lung va depinde de adaptarea continuă a standardelor de calificare la cerințele pieței globale, recunoașterea internațională a calificărilor prin integrarea deplină în EQAR, consolidarea competențelor digitale și de analiză a datelor, precum și implicarea activă a organizațiilor profesionale și a mediului economic (ANACEC, 2024). Astfel, calitatea educației contabile devine nu doar o condiție a competitivității profesionale, ci și o premisă esențială a integrării Republicii Moldova în spațiul economic și educațional european (Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 114/2023).

Concluzii. Calitatea educației contabile în Republica Moldova este un factor esențial pentru integrarea deplină a sistemului de învățământ superior în Spațiul European al Învățământului Superior și pentru alinierea la standardele internaționale promovate de IFAC și EQF. Studiul evidențiază că progresul depinde de o abordare integrată, care să includă modernizarea cadrului normativ, consolidarea instituțională a mecanismelor de asigurare a calității, actualizarea curriculumului, digitalizarea procesului didactic și colaborarea strânsă cu mediul profesional (ANACEC, 2024; Ministerul Educației și Cercetării, 2022). *Principalele concluzii ale cercetării sunt:*

1. Adaptarea legislației și implementarea Standardelor de Calificare contribuie la comparabilitatea internațională a diplomelor, iar integrarea în EQAR și rolul ANACEC sporesc credibilitatea și transparența evaluării calității educației (ANACEC, 2024).
2. Curriculumul orientat pe competențe trebuie să integreze abilități practice, interdisciplinaritate, etică și gândire critică, pentru a răspunde cerințelor pieței muncii și standardelor europene.
3. Introducerea platformelor de e-learning, a aplicațiilor ERP și a instrumentelor de analiză a datelor, inclusiv inteligență artificială, este esențială pentru formarea competențelor digitale necesare contabilului modern.
4. Colaborarea sistematică cu organizațiile profesionale (ACAP, CAFR, ACCA) și mediul economic sprijină dezvoltarea competențelor aplicative, facilitează tranziția de la teorie la practică și crește relevanța profesională a absolvenților.
5. Succesul reformelor depinde de adaptarea continuă a standardelor la cerințele globale, dezvoltarea unui cadru de certificare profesională recunoscut internațional, stimularea mobilității academice și consolidarea competențelor digitale și analitice.

În ansamblu, educația contabilă din Republica Moldova reprezintă nu doar un instrument de formare profesională, ci devine un factor strategic al integrării europene, contribuind la crearea unei economii bazate pe cunoaștere, integritate și performanță (Republica Moldova, Hotărârea Guvernului, 2023; ANACEC, 2024). Implementarea recomandărilor propuse va permite dezvoltarea unui sistem educațional modern, competitiv și adaptat nevoilor pieței globale.

Referințe bibliografice.

1. Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC). (2024). *Raport anual privind asigurarea calității în învățământul superior din Republica Moldova*. Chișinău: ANACEC. Disponibil: www.ana-ccc.md/files/2025_Altele/Raport_ANACEC_2024.pdf

2. Republica Moldova, Hotărârea Guvernului. (2023). *Planul național de dezvoltare pentru anii 2024-2026*. Disponibil: <https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2025-03/pnd-ro.pdf>
3. Republica Moldova, Hotărârea Guvernului nr. 114. (2023, 07 martie). *Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro
4. Republica Moldova, Ministerul Educației și Cercetării. (2022). *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” și Programul de implementare*. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept_strategie_program_de_implementare_educatia_2030.pdf
5. Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. (2023). *Învățământul superior din țară va continua să fie modernizat cu sprijinul Băncii Mondiale*. Disponibil: <https://mec.gov.md/ro/content/invatamantul-superior-din-tara-va-continua-sa-fie-modernizat-cu-sprijinul-bancii-mondiale-0>

ROLUL EDUCAȚIEI FINANCIARE ÎN FORMAREA COMPORTAMENTULUI DE INVESTITOR

THE ROLE OF FINANCIAL EDUCATION IN SHAPING INVESTOR BEHAVIOR

CZU: 336.764:366.14(498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.07>

SIMINICĂ Marian Ilie

Universitatea din Craiova, marian.siminica@edu.ucv.ro

ORCID ID: 0000-0003-2944-4791

CÎRCIUMARU Daniel

Universitatea din Craiova, daniel.circiumaru@edu.ucv.ro

ORCID ID: 0000-0001-7303-1308

Abstract. The article emphasizes the importance of financial education in developing responsible and informed investor behavior. In Romania, although interest in investing in financial markets has increased, there is still a small number of investors compared to bank depositors. The majority of the population prefers to save in government securities.

In this context, the level of financial education is essential: it allows the investor to understand the risks, choose the right instruments and decide the proportion of investments. Lack of knowledge leads to reluctance, fear of loss and the mistaken idea that large amounts are needed to invest. Stock market investments can, however, be accessible to anyone, even with small amounts, if they are made over the long term and in a diversified portfolio. A simple alternative for diversification is to replicate a stock index.

The comparative analysis between the returns on bank deposits and stock market investments (period 2019–2025) showed significant differences: bank deposits generated a cumulative return of 16%, while monthly investments in the BET index structure brought a cumulative return of 95%. Although capital market investments involve risks and fluctuations, their profitability is clearly superior to classic savings. Financial education is thus the key to transforming the public into a conscious investor, capable of making rational and profitable decisions in the long term.

Keywords: financial education, investor behavior, financial market, portfolio.

JEL Classification: G11, G19

Introducere. Într-un context economic caracterizat de volatilitate, inflație ridicată și diversificarea oportunităților de investiții, educația financiară devine un pilon esențial al stabilității și prosperității individuale. Tot mai mulți oameni încep să manifeste interes pentru piața de capital, însă lipsa cunoștințelor financiare și teama de risc continuă să fie principalele bariere în calea transformării populației în investitori activi.

Educația financiară nu se limitează la învățarea termenilor economici, ci presupune dezvoltarea unei gândiri financiare raționale, care să permită luarea deciziilor informate privind economisirea, investițiile și gestionarea riscurilor. Înțelegerea mecanismelor pieței, a diferențelor dintre instrumentele financiare și a relației dintre risc și randament este crucială pentru formarea unui comportament investițional sănătos.

Obiectivul prezentei cercetări este analiza rolului educației financiare în formarea comportamentului de investitor, evidențiind modul în care nivelul de cunoștințe financiare influențează deciziile de investiții, percepția asupra riscului și capacitatea de a construi portofolii diversificate. Prin comparația dintre randamentele depozitelor bancare și cele ale investițiilor pe piața de capital, se demonstrează că o abordare informată și pe termen lung poate conduce la rezultate semnificativ superioare, cu riscuri controlate.

Conținut. Evoluțiile din piețele financiare din ultimii ani, concretizate în creșterea numărului de investitori, dar și a oportunităților de investiții, arată o creștere a interesului publicului pentru astfel de investiții. Astfel, numărul de investitori de la Bursa de Valori București a crescut de la 53,5 mii persoane în anul 2019 la 274,4 mii persoane în septembrie 2025. Valoarea medie a unui portofoliu la 30.09.2025 era de 4561 euro pentru investitorii compensați integral (cu portofoliu mai mic de 20.000 euro); 212.246 euro pentru investitorii compensați în limita plafonului (portofoliu de peste 20.000 euro) și 47,95 mil. euro pentru investitorii necompensabili.

Deși în creștere, numărul de investitori în instrumente financiare este redus, comparativ cu numărul deponenților de la bănci. Provocarea este de a atrage un număr cât mai mare de persoane pentru investiții în instrumente financiare, dar mai ales de a-i menține activi o perioadă îndelungată de timp. Nivelul de educație financiară este cel care face diferența. Nivelul cunoștințelor financiare îi permite investitorului să facă selecția instrumentelor în care va investi. În funcție de acestea, dar și de riscurile asociate, fiecare persoană decide alternativa de plasare a resurselor, eventual proporțiile între acestea. Esențial este ca ea să fie informată.

Trebuie însă conștientizat, în rândul publicului larg, că investițiile în instrumente financiare vin la pachet cu o serie de riscuri, mult mai mari decât cele asociate depozitelor bancare. Pot exista perioade cu creșteri foarte mari, însă și perioade cu scăderi ale prețurilor acțiunilor.

Foarte mulți oameni sunt reticenți la investițiile la bursă datorită lipsei de informații:

- *unii consideră că "joacă la bursă", de unde teama că pierde bani;*
Este adevărat că astfel de investiții implică un grad de risc ridicat, iar dacă sunt făcute cu gândul de a câștiga pe termen scurt este posibil să genereze pierderi. Dar dacă sunt realizate pe termen lung, cu un portofoliu diversificat, acest risc se reduce foarte mult.
- *alții cred că trebuie bani mulți pentru a începe o investiție la bursă;*
În nici un caz nivelul resurselor financiare disponibile pentru investiții nu trebuie să fie o piedică. Se poate începe cu sume mici, care sunt majorate progresiv.
- *mulți cred că sunt necesare cunoștințe financiare aprofundate.*

Este bine dacă nivelul cunoștințelor financiare îi permite investitorului să facă selecția acțiunilor în care va investi, dar în lipsa acestora se poate alege diversificarea portofoliului prin replicarea unui indice bursier.

În prezent, randamentele depozitelor bancare sunt mici, în jur de 5% / an. Mai bune sunt dobânzile la titlurile de stat în jur de 7-8% / an. Asta în condițiile unei rate a inflației de circa 5-6% chiar 9%, ceea ce înseamnă că în termeni reali economiile în depozite bancare își pierd din valoare.

În același timp, randamentele plasamentelor pe piața de capital sunt net superioare ratei dobânzilor la depozite, însă este adevărat că sunt fluctuante și au asociate o serie de riscuri.

Investițiile pe piața de capital pot fi făcute în mai multe tipuri de instrumente financiare: acțiuni, obligațiuni, unități de fond, titluri de stat. Nu se recomandă plasarea tuturor resurselor într-un singur instrument financiar, sau la un singur emitent. Pentru reducerea riscurilor se recomandă diversificarea portofoliului de investiții. Practic, dacă avem o sumă de bani, de exemplu 10000 lei și dorim să îi depunem la bancă, alegem o bancă și facem un singur depozit la aceasta. Dacă vrem să investim aceeași sumă la BVB nu se recomandă achiziționarea de acțiuni la o singură companie, de întreaga sumă, ci un portofoliu diversificat.

Diversificarea portofoliului presupune selecția titlurilor financiare în care să investim. Aceasta presupune însă un anumit nivel de cunoștințe financiare, care poate îngreuna procesul. De aceea, o variantă simplă de diversificare este reprezentată de replicarea unui indice bursier. La nivelul BVB

se calculează o serie de indici bursieri care reflectă evoluția prețurilor celor mai tranzacționate companii listate. Cel mai relevant astfel de indice este indicele BET, cu varianta sa BET-TR care i-a în calcul și dividendele. Evoluția sa din anul 2019 până în prezent este prezentată în figura următoare:

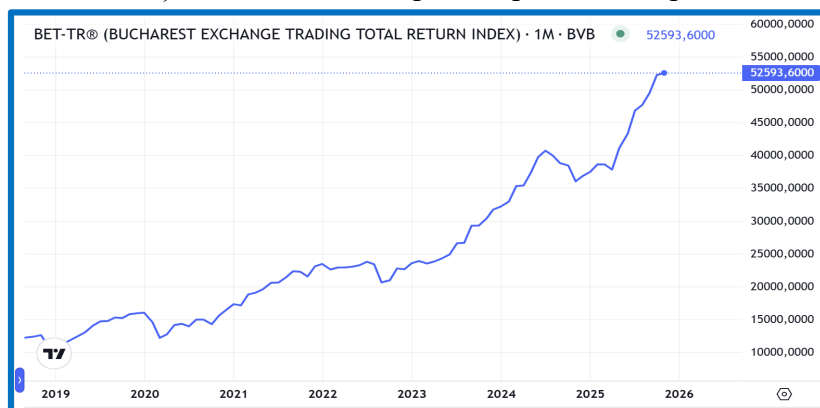

Figura nr. 1 – Evoluția Indicelui BET-TR în perioada 2019 - 2025

Am realizat o analiză pe termen mediu, pentru o perioadă de 6,5 ani, respectiv perioada 2019-2025.

Tabelul nr. 1 – Randamentele variantelor investiționale

Anul	Randament anual Indicele BET-TR	Rata medie a dobânzii la depozitele populației	Rata anuală a inflației
2019	46.90%	1.61%	3,8%
2020	3.39%	1.92%	2,6%
2021	40.00%	1.70%	5,1%
2022	-1.85%	3.54%	13,8%
2023	39.93%	6.72%	10,4%
2024	16.15%	5.75%	5,6%
Sept 2025	34.31%	5.10%	9,9%

În cea mai mare parte a perioadei indicele BET-TR a crescut cu valori cuprinse între 3% (anul 2020) și 46% (anul 2019), într-un singur an înregistrându-se o scădere a acestuia (anul 2022 cu -1,85%). În aceeași perioadă, rata medie a dobânzii la depozitele populației s-a încadrat între 1,61% în anul 2019 și 6,72% în anul 2023.

Pentru exemplificare, am calculat câștigurile ce s-ar fi obținut din plasarea lună de lună a unei sume de 1000 lei, pe piața de capital, în structura indicelui BET, respectiv în depozite bancare, în perioada ianuarie 2019 – august 2025. Suma totală investită în cele 80 de luni este de 80.000 lei. *Tabelul nr. 2 – Depozite bancare versus investiție la bursă*

Depozit bancar					
Investiție lunară 1000 lei	Perioada 80 luni (01.01.2019 – 31.08.2025)	Rata anuală a dobânzii 1,61% 6,72%	Dobânda acumulată* 12.080 lei	Suma acumulată 92.080 lei	Randament cumulat 15,1%

Investiție la BVB – pe structura Indicelui BET-TR

Investiție lunară 1000 lei	Perioada 80 luni (01.01.2019 – 31.08.2025)	Randament anual -1,9% +46,9%	Câștigul acumulat* 105.634 lei	Suma acumulată 185.634 lei	Randament cumulat 140,8%
-------------------------------	---	------------------------------------	--------------------------------------	-------------------------------	--------------------------------

Aplicând dobânda compusă la nivelul ratelor medii pentru depozitele populației, în perioada respectivă s-ar fi acumulat 12.080 lei, rezultând o sumă cumulată de 92.080 lei, cu un randament cumulat de 15,1%.

Investind la bursă 1000 lei lunar, pe structura indicelui BET, în perioada ianuarie 2019 – august 2025, câștigul cumulat la 31 august 2025 ar fi fost de 105.634 lei, iar valoarea portofoliului de 185.634 lei, cu un randament cumulat de 140,8%.

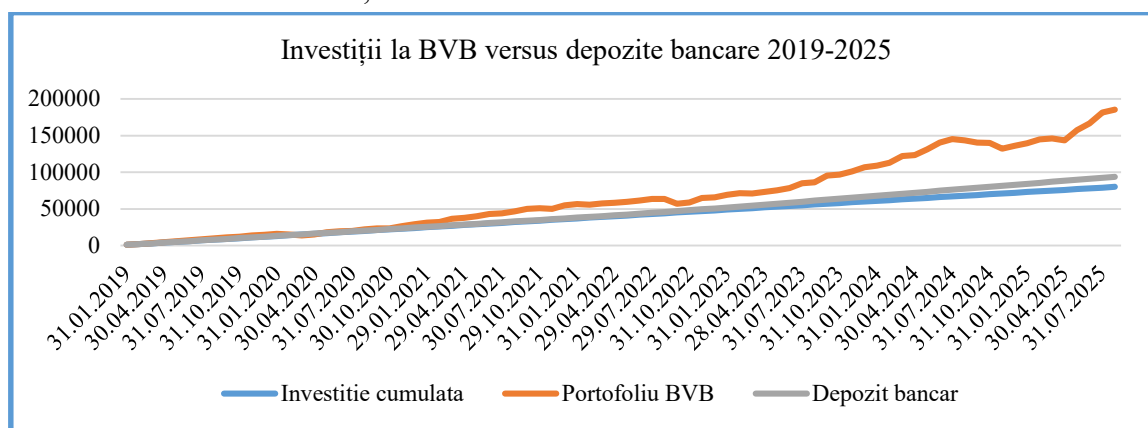

Figura nr. 2 – Evoluția comparativă a investițiilor

Concluzii. Câteva constatări reies din rezultatele obținute anterior:

- Pentru a începe să investim trebuie să trecem prin etapa de economisire. Mesajul ”Nu cheltuim tot de avem!” trebuie să ne însoțească mereu. De aceea, o atenție sporită trebuie acordată gestiunii bugetului personal;
- Economisirea sub forma depozitelor bancare este recomandată pentru sumele disponibile pe perioade scurte de timp (1-3 ani) sau pentru realizarea unui ”fond de urgență”;
- Investițiile pe piața de capital, deși mai riscante, sunt mult mai profitabile, câștigurile generate fiind mult mai mari decât cele generate de depozitele bancare;
- Nu sunt necesare sume foarte mari pentru a face investiții pe piața de capital. Se recomandă începerea investițiilor cu sume mici, care să fie alimentate periodic (lunar, trimestrial). ”Investim periodic, cu consecvență!”;
- ”Investim pe termen lung”, beneficiind de suma acumulată la finalul perioadei targetate;
- ”Investim diversificat”. Trebuie evitată expunerea pe un singur tip de instrument financiar, sau pe un singur emitent. Distribuția investițiilor într-un portofoliu diversificat (potrivit structurii unui indice bursier) liniarizează câștigurile și diminuează riscurile;

În concluzie, educația financiară este nu doar o necesitate personală, ci și o condiție pentru dezvoltarea unei culturi investiționale durabile, capabile să contribuie la creșterea bunăstării individuale și la consolidarea piețelor financiare.

Referințe bibliografice.

- Fondul de Compensare a Investitorilor. (2025). Fond FCI. <https://www.fond-fci.ro/>
 Banca Națională a României. (2025). BNR. <https://www.bnr.ro/>
 Bursa de Valori București S.A. (2025). BVB. <https://www.bvb.ro/>

ÎNVĂȚĂMÂNTUL CONTABIL LA DISTANȚĂ: DE LA CORESPONDENȚĂ LA E-LEARNING – O REVOLUȚIE A ACCESULUI LA CUNOAȘTERE

DISTANCE ACCOUNTING EDUCATION: FROM CORRESPONDENCE TO E-LEARNING – A REVOLUTION IN ACCESS TO KNOWLEDGE

CZU: 657:[378.018.43+004.771] (498)
DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.08>

GHERAI Dana Simona

Universitatea din Oradea, dana.gherai@gmail.com,
ORCID ID: [0000-0003-3327-0018](https://orcid.org/0000-0003-3327-0018)

SABĂU-POPA Claudia Diana

Universitatea din Oradea, dianasabaupopa@yahoo.ro
ORCID ID: [0000-0002-4813-4556](https://orcid.org/0000-0002-4813-4556)

Abstract. Distance learning is not just an alternative method, but a necessity in the knowledge society. It enables life-long learning, adapting to the demands of the education consumer. The future tends towards hybrid models that leverage digital flexibility while retaining the human interaction essential for motivation and holistic development. In Romania, distance learning is regulated, with a clear differentiation, especially at the university level, between ID (Învățământ la Distanță - Distance Learning) and FR (Frecvență Redusă - Reduced Attendance), both trying to meet the need for continuing education for working adults. The necessity for digitalization, exacerbated by the pandemic, forced both the pre-university and university systems to rapidly adopt e-learning platforms. Although there were major challenges related to internet access and equipment, the experience highlighted that ID, if properly designed and adhering to strict pedagogical quality criteria, can be just as efficient as traditional forms of education. Through a quantitative methodological approach, the present paper aims to identify and interpret the structural and numerical changes in the student population of the University of Oradea between the academic years 2017/2018 and 2025/2026, with the goal of providing a fundamental database for the future strategic planning of the educational offer and the allocation of institutional resources.

Cuvinte cheie: distance learning, accounting, lifelong learning.

Clasificare JEL: M421, M49

Introducere. Din punct de vedere istoric, educația la distanță a început cu cursuri prin corespondență, care au permis cursanților să se implice în conținut educațional din locații îndepărtate, fără a fi nevoie de prezență fizică într-o sală de clasă (Radojević-Aleksić și Moretić-Mićić, 2024). Pe măsură ce capacitățile tehnologice au avansat, aceste cursuri au evoluat pentru a încorpora resurse multimedia, ducând în cele din urmă la mediile bogate și interactive de e-learning disponibile astăzi. Kutto și Muchimuti notează că pandemia de COVID-19 a accelerat adoptarea învățământului la distanță, evidențiind atât beneficiile, cât și provocările sale în ceea ce privește echitatea digitală și accesul la educație de calitate (Kutto și Muchimuti, 2025). E-learning-ul a îmbunătățit accesibilitatea pentru diverse grupuri, eliminând barierele geografice și socio-economice. Willems discută despre modul în care echitatea în educația la distanță este crucială pentru a se asigura că toți elevii, în special cei din medii subreprezentate, pot participa pe deplin la oportunitățile educaționale (Willems, 2013). Acest sentiment este împărtășit de Goudeau et al., care subliniază că învățământul la distanță în timpul pandemiei a exacerbă probabil decalajele de performanță în clasa socială, evidențiind astfel necesitatea unor politici și practici axate pe echitate pentru a ajuta elevii defavorizați (Goudeau et al., 2021). Cercetările efectuate de Setlhodi au arătat că provocările accesului trebuie abordate pentru a asigura o educație de calitate și o distribuție echitabilă a resurselor în cadrul învățământului la distanță

(Setlhodi, 2021). Încorporarea instrumentelor digitale în mediile de e-learning permite practici pedagogice inovatoare care răspund unei game mai largi de stiluri și nevoi de învățare. Renold discută despre modul în care programele de învățare la distanță bazate pe web pot oferi oportunități educaționale fără precedent, în special pentru adulții în vârstă care caută învățare pe tot parcursul vieții (Renold, 1999). În plus, tranziția la modalități de învățare online necesită strategii pedagogice eficiente care iau în considerare nevoile diverse ale elevilor, asigurând implicarea și înțelegerea (Kutto & Muchimuti, 2025). Cu toate acestea, tranziția la e-learning nu este lipsită de obstacole. Letseka et al. subliniază că, în contexte cu disparități socio-economice semnificative, cum ar fi Africa de Sud, calitatea e-learning-ului poate fi compromisă de infrastructura tehnologică inadecvată și de nivelurile diferite de alfabetizare digitală în rândul elevilor (Letseka et al., 2018). În plus, Klerk și Palmer subliniază că elevii cu dizabilități întâmpină adesea bariere în accesarea învățării online, necesitând implementarea unor practici incluzive pentru o participare eficientă (Klerk & Palmer, 2022). În contextul celor prezentate anterior se naște întrebarea: *care au fost tendințele majore în dinamica studențească din România și cum se corelează evoluția numărului și structurii studenților cu politica de dezvoltare instituțională și cu cerințele pieței muncii regionale?* Astfel, obiectivul principal al lucrării este identificarea, cuantificarea și interpretarea schimbărilor structurale și numerice ale populației studențești a Universității din Oradea între anii universitari 2017/2018 și 2025/2026, cu scopul de a oferi o bază de date fundamentată pentru planificarea strategică viitoare a ofertei educaționale și a alocării resurselor instituționale.

Conținut. În vederea realizării obiectivului propus, s-a adoptat o abordare metodologică cantitativă. Aceasta presupune extragerea datelor primare privind numărul de studenți înmatriculați la învățământul la distanță, ciclul licență a Universității din Oradea și aplicarea formulei de calcul a ratei anuale compuse de creștere (CAGR Compound Annual Growth Rate), pentru a determina ritmul mediu de evoluție (pozitiv sau negativ) a numărului de cursanți în intervalul de timp studiat. Acest indicator este esențial pentru a înțelege nu doar fluctuația totală, ci și ritmul mediu de schimbare a populației studențești de la an la an, oferind o bază solidă pentru predicțiile demografice viitoare.

$$CAGR = \left(\left(\frac{\text{Valoarea finală}}{\text{Valoarea inițială}} \right)^{1/Nr \text{ ani}} \right) - 1$$

În acest caz, CAGR măsoară rata de creștere medie anuală a numărului de studenți pe o anumită perioadă de timp, presupunând o creștere compusă la sfârșitul fiecărui an. Valoarea inițială (anul 2017/2018) este 182 iar valoarea finală (anul 2025/2026) este 193, astfel că rata anuală compusă de creștere (CAGR) pentru populația studențească este de aproximativ 0.73%. Aceasta indică faptul că, în medie, numărul de studenți a crescut cu mai puțin de un procent pe an. Deși tendința finală este pozitivă (anul 2025/2026 este cel mai mare), creșterea medie pe termen lung este lentă și modestă.

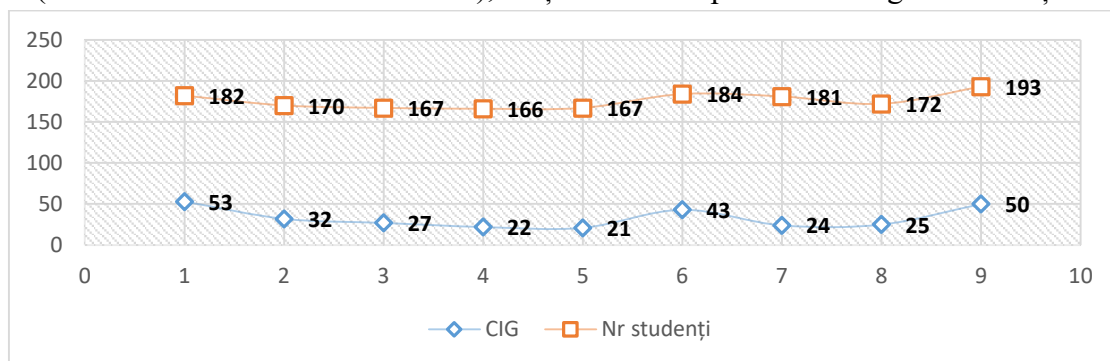

Figura 1. Evoluția specializării Contabilitate și Informatică de Gestiune (CIG) în total nr studenți
Sursa: realizat de autori

Datele prezentare în figura 2 indică o evoluție a numărului de studenți caracterizată de o fază inițială de declin, urmată de o perioadă de relativă stagnare și, în final, de o recuperare și o creștere semnificativă, în special în ultimii ani ai intervalului. Numărul de studenți a scăzut de la 182 respectiv 53 studenție ai specializării CIG (în 2017-2018) la 166 respectiv 22 (în 2020-2021), aproximativ 8.8%. Anul universitar 2020-2021, care a coincis cu apogeul pandemiei și trecerea la digitalizare forțată, a atins cel mai scăzut nivel al populației studențești (166 total respective 22 studenți CIG). Începând cu anul 2022-2023, se observă o tendință pozitivă, cu o creștere accentuată către finalul intervalului. După o perioadă dificilă de stagnare (coincizând cu criza sanitară COVID), Universitatea din Oradea (programul CIG) demonstrează o capacitate de recuperare și creștere în ultimii ani, ajungând la un număr de studenți superior celui inițial înregistrat. Această tendință pozitivă poate fi utilizată ca bază solidă pentru planificarea strategică viitoare, inclusiv extinderea ofertei educaționale flexibile (ID/FR) și alocarea de resurse suplimentare pentru susținerea creșterii anticipate.

Concluzii. Pentru a valorifica întregul potențial al educației la distanță în contabilitate și nu numai, instituțiile trebuie să adopte o abordare holistică a învățării. Aceasta include utilizarea tehnologiei pentru a îmbunătăți livrarea curriculumului, investiții în infrastructură digitală robustă și implementarea unor politici de sprijin care acordă prioritate echității și incluziunii (Setlhodi, 2021; Cabral & Freitas, 2021). Informațiile obținute din schimbările induse de pandemie în educație sugerează că peisajele educaționale viitoare trebuie să rămână adaptabile, concentrându-se pe modele flexibile, centrate pe elev, care acordă prioritate accesibilității pentru toți elevii (Patil et al., 2025). În concluzie, trecerea de la corespondență la e-learning în educația contabilă exemplifică modul în care tehnologia poate transforma accesul la cunoștințe. Evidențiază importanța abordării problemelor de echitate și a adaptării practicilor pedagogice pentru a satisface nevoile diverse ale cursanților într-o lume din ce în ce mai digitală. Pe măsură ce instituțiile de învățământ avansează, ele trebuie să rămână vigilente în promovarea practicilor incluzive, asigurându-se că toți elevii pot prospera în această nouă paradigmă educațională.

Referințe bibliografice.

1. Cabral, R. și Freitas, D. (2021). Obstacole de reglementare în calea tehnologiei de învățământ la distanță pentru promovarea egalității în învățământul superior. Jurnalul internațional de drept digital, 2(3), 69-92. <https://doi.org/10.47975/ijdl.cabral.v.2.n.3>
2. Goudeau, S., Sanrey, C., Stanczak, A., Manstead, A. și Darnon, C. (2021). De ce izolarea și învățământul la distanță în timpul pandemiei de covid-19 sunt susceptibile de a crește decalajul de performanță al clasei sociale. Natura comportamentului uman, 5(10), 1273-1281. <https://doi.org/10.1038/s41562-021-01212-7>
3. Klerk, E. și Palmer, J. (2022). Incluziunea tehnologică pentru studenții care trăiesc cu dizabilități prin învățarea online colaborativă în timpul și după o pandemie. Perspective în educație, 40(1), 80-95. <https://doi.org/10.18820/2519593x/pie.v40.i1.5>
4. Kutto, N. și Muchimuti, E. (2025). Efectele evaluării în învățământul la distanță. AfriTVET, 9(1). <https://doi.org/10.69641/afritvet.2024.91186>
5. Letseka, M., Letseka, M. și Pitsoe, V. (2018). Provocările e-learning-ului în Africa de Sud. <https://doi.org/10.5772/intechopen.74843>
6. Patil, H., Assumption, M. și Latha, G. (2025). Educație inteligentă., 1-72. <https://doi.org/10.4018/979-8-3373-0740-4.ch001>
7. Radojević-Aleksić, I. și Moretić-Mićić, S. (2024). O călătorie în istoria educației la distanță: de la cursuri prin corespondență la educație în timpul pandemiei de covid-19. Revizuirea internațională, (3-4), 49-55. <https://doi.org/10.5937/intrev2404049r>
8. Renold, C. (1999). Oportunități de învățare pe tot parcursul vieții pentru seniori pe web. Psihologie cibernetică și comportament, 2(6), 515-519. <https://doi.org/10.1089/cpb.1999.2.515>
9. Setlhodi, I. (2021). Legătura trio-ului critic: acces, echitate și calitate în învățământul la distanță. <https://doi.org/10.25159/unisarxiv/000020.v1>
10. Willems, J. (2013). Echitate în învățământul la distanță., 17-35. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-3978-2.ch002>

DIMENSIUNILE INTERNAȚIONALIZĂRII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR CONTABIL

DIMENSIONS OF THE INTERNATIONALIZATION OF ACCOUNTING HIGHER EDUCATION

CZU: 378:657(100)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.09>

MIHALCIUC Camelia Cătălina

Universitatea Ștefan cel Mare Suceava, camelia.mihalcuic@usm.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5598-5829>

Abstract. The internationalisation of higher education in the field of accounting is an essential process, due to the links between research, academic knowledge and increasingly close cooperation through dual programmes, found in all three cycles of university studies. The improvement of the quality of educational processes is thus ensured by good practices resulting from international cooperation, demonstrating the ability of universities to adapt quickly to the increasingly acute needs in various fields of knowledge, and through the internationalization strategies developed, graduates will be able to integrate and be competitive in the labor market, both nationally and internationally. This article aims to provide an informal presentation for those interested in the development of the internationalization of higher education in accounting, an important dimension of internationalization, namely that of international cooperation in the form of joint supervision or dual specialization programs, highlighting, by way of suggestion, examples of international best practices and the experience gained by Ștefan cel Mare University in Suceava and prestigious universities in the Republic of Moldova. Thus, in addition to the examples of good practices found at the level of partner higher education institutions, with a predilection for international cooperation within joint programs in the field of accounting, attention was given primarily to the aspects and dimensions associated with the concept of internationalization of education in general.

Keywords: higher education in accounting, universities, internationalization, international cooperation, joint programs.

JEL Classification: I23 Higher Education; Research Institutions

Introducere. Universitățile au o deschidere internațională, în toate activitățile lor, de la management și dezvoltare instituțională, mobilități internaționale, cooperări internaționale prin acordurile încheiate pentru programele de studii universitare integrate, la ciclurile de licență, masterat și doctorat, până la modalitățile de predare și cooperările pe linia de cercetare științifică. În acest sens, pentru adaptarea la schimbările globale, instituțiile de învățământ superior recurg la adoptarea unor strategii relevante, care vor contribui la dezvoltarea internațională a învățământului superior. În ceea ce privește, internaționalizarea învățământului superior din domeniul contabil, la nivel global, acest proces este unul esențial, prin legăturile existente pe linia cercetării științifice, a cunoașterii academice, cât și a cooperărilor internaționale, prin programele de cotutelă. Calitatea proceselor educaționale este asigurată astfel și de bunele practici rezultate din cooperarea internațională, universitățile fiind capabile să se adapteze rapid la nevoile tot mai diversificate ale cunoașterii. În acest context, strategiile de internaționalizare elaborate de instituțiile de învățământ superior vor fi orientate către acele capacități ale absolvenților de a fi competitivi și de a se putea integra pe piața muncii, atât la nivel național, cât și internațional. Pornind de la toate aceste aspecte, obiectivul principal al lucrării are în vedere o prezentare informală pentru cei interesați de dezvoltarea internaționalizării învățământului superior contabil, a unei dimensiuni importante în cadrul internaționalizării și anume cea a cooperării internaționale pe linia programelor în cotutelă sau cu specializare dublă, marcând, cu titlu sugestiv, exemplele de bune practici internaționale și experiența acumulată de Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava și universități de prestigiu din Republica Moldova. Analiza efectuată a relevat exemplele de bune practici regăsite la nivelul instituțiilor de învățământ superior partenere,

pe linia cooperărilor internaționale în cadrul programelor de cotutelă din domeniul Contabilitate, astfel de cooperări reprezentând o dimensiune de o importanță strategică asociată conceptului de internaționalizare.

Conținut. Internaționalizarea educației ca și concept complex este privită ca un mod prin care se dezvoltă calitatea învățământului superior (Petcu et al., 2015), fiind de altfel o problemă importantă pentru universități, devenind un obiectiv strategic la nivel global, regional, național și local (Shin and Harman, 2009). Internaționalizarea procesului educațional aferent învățământului superior reprezintă un important instrument în dezvoltarea academică (Pisaniuc, 2016), fiind una dintre modalitățile prin care o țară răspunde la impactul globalizării dar care respectă, în același timp, individualitatea națiunii (Knight & De Wit, 1997). Complexitatea acestui concept rezidă și din definirea acestuia și anume: un proces de integrare a unei dimensiuni internaționale, interculturale sau globale în scopul, funcțiile și livrarea educației postsecundare, având două componente principale, „*internaționalizarea acasă*” și „*internaționalizarea în străinătate*” (Knight, 2004; Knight, 2006); procesul intenționat de integrare a unei dimensiuni internaționale, interculturale sau globale în misiunea, funcțiile și modul de furnizare a serviciilor educaționale de nivel secundar sau superior (De Wit, 1993), cu obiectivul de a spori calitatea educației și cercetării pentru toți studenții și personalul, precum și pentru a face o contribuție semnificativă la societate (De Wit, 2015); un instrument important în dezvoltarea academică, răspunzând cerințelor mediului și permițând ameliorarea și alinierea standardelor de calitate existente la nivel instituțional și național (Qiang, 2003); totalitatea proceselor al căror efect combinat, planificat sau nu, este de a asigura dimensiunea internațională a experienței învățământului superior în universități și instituții similare de educație (European Commission, 2013). Internaționalizarea educației are o serie de componente, însă pentru articolul de față consider important să aduc în discuție o dimensiune importantă a internaționalizării educației și anume cooperările internaționale, prin programele în cotutelă din domeniul Contabilitate, existente în cadrul acordurilor bilaterale între universitatea Ștefan cel Mare Suceava și ASEM, respectiv USM. Programele în cotutelă și cu dublă certificare sunt bazate pe acorduri instituționale ale partenerilor implicați, localizați în două sau mai multe țări diferite, oferind cunoștințe și abilități transferabile, aplicabile în cel puțin două contexte sociale și economice diferite (Cotelnic, 2017). În continuare voi prezenta centralizat numărul studenților participanți în cadrul acordurilor instituționale, pentru programele comune de studii integrate din domeniul Contabilitate, dintre USV și ASEM, la ciclul de licență (tabelul 1), respectiv USV și USM, la ciclul de master (tabelul 2). Pentru ciclul de doctorat, lista numărului de doctoranzi cu teze în cotutelă poate fi vizualizată în tabelul 3.

Tabel 1. Situația studenților de la ciclul de licență CIG/USV-Contabilitate/ASEM

Contabilitate și Informatică de gestiune/Contabilitate	Număr studenți USV admiși în anul I	Număr studenți USV absolvenți	Număr studenți ASEM admiși în anul I	Număr studenți ASEM absolvenți
Promoția 2018-2021	32	13	20	15
Promoția 2019-2022	30	16	19	11
Promoția 2020-2023	15	8	27	21
Promoția 2021-2024	17	16	19	16
Promoția 2022-2025	30	24	31	26

Tabel 2. Situația studenților de la ciclul de master AGC/USV-AEF/USM

Audit și Guvernare corporativă/Audit și Expertiză Financiară	Număr studenți USV admiși în anul I	Număr studenți USV absolvenți	Număr studenți USM admiși în anul I	Număr studenți USM absolvenți
Promoția 2020-2021	-	-	11	10
Promoția 2021-2022	8	7	17	16
Promoția 2022-2023	12	12	17	14
Promoția 2023-2024	9	7	12	11
Promoția 2024-2025	3	3	18	16

Sursa: Situație elaborată de Secretariat FEAA/USV

Tabel 3. Situația studenților doctoranzi în cotelă pe baza acordurilor între USV și ASEM

Domeniul Contabilitate	Doctoranzi înmatriculați din USV	Teze susținute	Doctoranzi înmatriculați din ASEM	Teze susținute
An academic 2018-2019	2	-	1	-
An academic 2019-2020	1	-	1	-
An academic 2020-2021	1	-	3	-
An academic 2021-2022	1	1	-	-
An academic 2022-2023	1	2	1	2
An academic 2023-2024	3	-	1	-

Sursa: Situație elaborată de Secretariat din cadrul Școlii Doctorale de Științe Socio – Umane/USV

Concluzii. La nivelul instituțiilor de învățământ superior se identifică tendințe majore, în ceea ce privește creșterea preocupărilor pentru asigurarea vizibilității internaționale, prin intensificarea acordurilor bilaterale între universitățile din România și cele din străinătate, acestea fiind conștiente de importanța care trebuie acordată cooperărilor internaționale. Astfel, prin problematica avută în vedere ale exemplelor care au fost oferite de practica internațională, pe linia programelor în cotelă din domeniul Contabil și nu numai, existente la nivelul Universității Ștefan cel Mare din Suceava și cele două universități din R. Moldova (ASEM și USM) s-a putut observa o parte importantă a direcțiilor de dezvoltare academică pe plan internațional date de provocările asociate internaționalizării în învățământul superior. Exemplificând experiența acumulată în practicile de internaționalizare de către USV pe de o parte și Academia de Studii Economice a Moldovei, respectiv Universitatea de Stat a Moldovei, pe de altă parte, în practicile de internaționalizare, se poate constata faptul că, aceste instituții de învățământ superior depun în mod constant eforturile sistematice pentru adaptarea învățământului superior la cerințele și provocările din economiile naționale, dar și ale pieței muncii, universitățile fiind dornice să se orienteze spre internaționalizare, prin asigurarea diverselor dimensiuni ale conceptului, acest deziderat constituind de altfel și o sursă de atractivitate și competitivitate. În acest context, programele în cotelă sau cu specializare dublă, ca părți relevante ale dimensiunii internaționalizării devin axe principale în oferta instituțiilor de învățământ superior. Ca limite ale acestei analize consider că pentru o analiză complexă, în ceea ce privește programele în cotelă din domeniul contabil, pe cele trei nivele de studii (licență, masterat și doctorat) ar fi fost necesar să se centralizeze datele de la alte instituții de învățământ din România, pentru a se putea face și o clasificare adecvată, ca poziționare a USV față de alte universități, prin asigurarea gradului de comparabilitate. Ca direcții viitoare de cercetare consider oportun realizarea unei analize la nivelul tuturor programelor în cotelă, din domeniul economic, prin acordurile încheiate între toate instituțiile de învățământ superior din România și instituțiile de învățământ din alte țări.

Referințe bibliografice.

1. Petcu, V., Petcu, A. Hâj, C., Santa, R., Fiț, C.R. (2015). Ghid practic privind internaționalizarea învățământului superior românesc, UEFISCDI, București, noiembrie 2015.
2. Shin, J.C., Harman, G. New challenges for higher education: global and Asia-Pacific perspectives. *Asia Pacific Educ. Rev.* 10, 1–13 (2009). <https://doi.org/10.1007/s12564-009-9011-6>.
3. Pisaniuc, M. (2016). Internaționalizarea învățământului superior: realități și perspective. In: 25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic: conf. șt. intern., 23-24 sept. 2016: Culegere de articole selective. Chișinău: ASEM, vol. 3, pp. 40-46.
4. Knight, J. & De Wit, H. (Eds) (1997) Internationalization of Higher Education in Asia Pacific Countries. Amsterdam: European Association for International Education.
5. Knight, J. (2004). Quality assurance and recognition of qualifications in postsecondary education in Canada. în *Quality and Recognition in Higher Education: The Cross-Border Challenge*. Centre for Educational Research and Innovation and Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris: OECD. pp. 43-62.
6. Knight, J. (2006). Internationalization: Concepts, Complexities and Challenges în *International Handbook of Higher Education*, Vol. I, edited by J.J.F. Forest and P. G. Altbach, pp. 207-227. Dordrecht, The Netherlands: Springer.

7. De Wit, H. (1993). On the Definition of International Education, European Association for International Education Newsletter, 11, June, pp. 7-10.
8. De Wit, H. (2015). Quality Assurance and Internationalization. Trends, challenges and opportunities INQAAHE conference, Chicago, U.S.
9. Qiang, Z. (2003). Internationalization of Higher Education: towards a conceptual framework, Policy Futures in Education, Volume 1, Number 2, pp.248 – 270, disponibil la: http://www.ses.unam.mx/docencia/2007II/Lecturas/Mod2_Qiang.pdf
10. European Commission, (2013). European higher education in the world.COM, 499 final.
11. Cotelnic, A. (2017). Dimensions of Higher Education Internalization, *Fostering Knowledge Triange in Moldova: Conference Proceedings*, Academy of Economic Studies of Moldova, Centre for Studies in European Integration.

**MODERNIZAREA CADRULUI DOCTORAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN
INTEGRAREA MODELELOR EUROPENE ȘI A CERCETĂRII POSTDOCTORALE**
**MODERNIZING THE DOCTORAL FRAMEWORK IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA
THROUGH THE INTEGRATION OF EUROPEAN MODELS AND POSTDOCTORAL
RESEARCH**

CZU: 378.048.2(478):001.891
DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.10>

IONESCU-FELEAGA Liliana

The Bucharest University of Economic Studies: ASE Bucuresti, liliana.feleaga@cig.ase.ro
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2087-2186>

MIHAILA Svetlana

Academy of Economic Studies of Moldova, svetlana.mihaila@ase.md
ORCID ID: 0000-0001-5289-8885

BĂDICU Galina

Academy of Economic Studies of Moldova, galina.badicu@ase.md
ORCID ID: 0000-0002-9429-3654

Abstract. This study examines the structural, regulatory, and functional challenges currently affecting doctoral education in the Republic of Moldova, with a particular focus on the uncertain accreditation framework, the declining interest in habilitation degrees, and the limited integration between higher education institutions and the economic sector. Using a combined methodology that integrates a bibliometric analysis of recent European trends and an institutional assessment of Moldovan doctoral schools and ANACEC practices, the research identifies three major systemic issues: regulatory inconsistency, diminishing attractiveness of academic careers, and insufficient valorisation of research outputs. The findings suggest that gradual alignment with European practices, especially the transition from habilitation theses to competitive postdoctoral programs and the implementation of dual/industrial PhD models, could enhance career attractiveness, strengthen internationalization, and increase research applicability. The study concludes that a phased legislative reform, supported by stronger partnerships with industry and greater research visibility, is essential for modernizing the national doctoral system and ensuring its long-term sustainability.

Keywords: Doctoral reform; Postdoctoral programs; Research policy; Accreditation; Academic career development

JEL Classification: I23; I28; O30; O38

Introduction. The doctoral studies system in the Republic of Moldova is currently undergoing a period marked by reform pressures and institutional uncertainties. Although the general framework for cycle III is established by Government Decision 1007/2014, which defines the structure of programs, evaluation mechanisms, and the activity of doctoral schools, the Ministry of Education and Research has recently requested proposals from higher education institutions to amend the regulation, in the run-up to the accreditation process planned for 2026. This overlap between regulatory review and accreditation preparation creates difficulties of interpretation and uncertainty regarding the criteria that will form the basis for the evaluation of doctoral schools.

At the same time, the system faces major structural challenges, including declining interest in habilitation theses and the difficulty of establishing scientific councils and specialized seminars in accordance with the requirements of the regulations. This imbalance between the provisions of the legal framework and the availability of human resources indicates the need for alternative solutions for academic advancement, adapted to current realities. At the same time, European trends and international best practices highlight the gradual shift from the traditional habilitation-centered model to competitive, interdisciplinary, results-oriented, and internationally collaborative postdoctoral

programs. In the same spirit, several countries have successfully implemented the dual professional doctorate, a model in which the economic environment becomes an active partner in the development of advanced expertise, strengthening the applied nature of research.

In this context, the objective of the research is to identify the main systemic problems of the doctoral framework in the Republic of Moldova and to propose directions for modernization compatible with European trends. The study answers two central questions:

1. *What verifiable discrepancies exist between the key provisions of the regulatory framework and the actual capacities of doctoral schools (human resources, processes, results)?*
2. *What European mechanisms (competitive postdoctoral studies, doctorate, performance-based evaluation) can be gradually adapted to increase the attractiveness, practical relevance, and sustainability of cycle III in the Republic of Moldova?*

The study uses a mixed approach: (i) bibliometric analysis of European trends in third-cycle reform; (ii) institutional assessment of current practices in Moldovan doctoral schools and the ANACEC procedural framework. This dual perspective allows for a comparison of norms with institutional reality and the calibration of modernization directions.

Content. The comparative analysis of the regulatory framework highlights four recurring tensions: (i) human resource requirements that are difficult to given the reduction in habilitations; (ii) the explicit lack of a dual/industrial doctoral model; (iii) postdoctoral studies are anchored in the logic of the habilitation thesis, contrary to European practices focused on projects, mobility, and teams; (iv) successive transitions/repeals that fragment the framework [2], [3], [4]. As a result, quality criteria remain focused on structures and management rights, not on scientific and applied impact.

Recent studies illustrate the transformations of doctoral education in the Republic of Moldova and Romania over the last 30 years and highlight differences in quality, organization, and visibility, reinforcing the need to modernize and clarify the current doctoral framework [5]. Literature data indicate a decline in doctoral schools (from 46 to 21, 2017–2023) and annual enrolments, along with a disproportionate dependence on foreign doctoral students (mainly from Romania), which raises questions about the internal sustainability of the system. These developments confirm the pressure to comply with regulatory requirements and the need for mechanisms to attract and retain doctoral students [1].

Changing the rules close to accreditation increases uncertainty and the risk of inconsistent interpretation of criteria. Building a credible evaluation system requires regulatory stability, and simultaneous changes in requirements make it difficult for doctoral schools. The lack of a clear regulatory horizon affects predictability, program planning, and the confidence of the academic community.

In our opinion, regulatory dependence on habilitated doctors conflicts with the decline in interest in habilitation, affecting the stability of committees and seminars in the field. European models suggest a gradual abandonment of this formal level in favor of competitive, interdisciplinary postdoctoral programs focused on international scientific performance. These allow for meritocratic, flexible academic advancement anchored in evaluations based on results, not formal structures.

Integrating postdoctoral research into academic development strategies could boost the sector, offering real opportunities for young researchers. The benefits identified include stimulating innovative research, increasing international mobility, and participating in European networks of excellence. The temporary coexistence of the traditional and modern models would allow for a balanced transition.

Therefore, the experience of Romania and other European countries shows the positive impact of industrial doctorates on connecting research with the real economy. In such programs, economic entities are financially and strategically involved in the training of doctoral students, generating applicable skills and innovation-oriented results. Adopting this model in Moldova would help reduce dependence on budgetary funding and facilitate the integration of research into the economic ecosystem.

Practice in the field highlights the fact that many theses remain unutilised, not being implemented or disseminated in the real economy, education or public policies. This deficit affects the social relevance of research and the ability of institutions to demonstrate impact. Strengthening technology transfer mechanisms and developing partnerships with the business environment are necessary conditions for genuine reform.

Attracting doctoral students is a major challenge. The lack of financial motivation, limited career opportunities, and the system's misalignment with European trends are driving the migration of young people with scientific potential. A revitalization strategy must include competitive scholarships, incentives, international mobility, and campaigns to promote the image of the research profession.

Conclusions. The analysis highlights multiple vulnerabilities in the doctoral system in the Republic of Moldova: regulatory instability, a crisis in human resources at the habilitation level, a lack of exploitation of research results, and low attractiveness for young people. At the same time, the study shows that the modernisation of this system can be achieved by adopting validated European models: strengthening postdoctoral programmes, implementing dual professional doctorates and increasing the international visibility of academic results.

The reform must be gradual, coherent, and based on international assessments of scientific performance, avoiding sudden regulatory changes. Future research directions include a comparative analysis of doctoral models in other EU countries, an assessment of the impact of industrial programs, and the development of a framework of indicators to measure the real value of research in the economy and society.

The study's contribution lies in correlating, on a bibliometric and institutional basis, regulatory and practical discrepancies with European modernization mechanisms (competitive postdoctoral studies, dual doctorates, results-based evaluation), offering a phased implementation plan.

Limitations. The analysis is based on recent institutional documents and observations. Future research will expand the empirical component (surveys/interviews in doctoral schools and time series analysis of results and professional integration).

Bibliographical references

1. Ciorbă, C. (2025). Studii superioare de doctorat: provocări actuale și perspective de dezvoltare. In Science and education: new approaches and perspectives (pp. 333-341).
2. Hotărârea nr. 1007 din 10.12.2014 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea studiilor superioare de doctorat, ciclul III. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115655&lang=ro#, (Accesat 09.11.2025)
3. Hotărârea nr. 499 din 29.05.2018 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și desfășurare a programelor de postdoctorat. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108613&lang=ro# (Accesat 09.11.2025)
4. Regulamentul privind organizarea și desfășurarea doctoratului și postdoctoratului. [online]. Disponibil: https://www.anacec.md/files/Regulament_doctorat_ro.pdf, (Accesat 09.11.2025)
5. Timuș, A. (2025). Două școli doctorale în domenii diferite—o experiență personală. Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației), 185(5), 327-335.

PREOCUPĂRILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR CONTABIL NAȚIONAL ÎN CONTEXTUL SUSTENABILITĂȚII ȘI INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

CONCERNS OF THE NATIONAL HIGHER ACCOUNTING EDUCATION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABILITY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

CZU: [378:657](478):004.8

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.11>

BÎRCĂ Aliona

Academy of Economic Studies of Moldova, Institute of Agricultural Economics, Romania, aliona.birca@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9365-7639>

TĂNASE Gabriela Lidia

Bucharest University of Economic Studies, Romania, gabriela.tanase@cig.ase.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5713-8022>

Abstract. The philosophy of accounting is changing as a result of new international regulations introduced in response to the negative effects of global warming. The position of specialist researchers is becoming increasingly important, as they must take into account the updating of accounting education and the optimization of accounting policies at entity level. Within this scientific approach, sustainable development and artificial intelligence have been the cornerstones in the search for solutions to improve financial and managerial accounting. Finally, it has been demonstrated that sustainable corporate governance policies developed on the basis of short-, medium-, and long-term objectives and risks are the basic support for ensuring sustainable accounting.

Keywords: sustainable accounting, artificial intelligence

JEL Classifications: M14, M41, Q56

Introducere. Încălzirea globală afectează și acele domenii care nu au tangențe directe cu mediul. Contabilitatea face parte din această zonă și trebuie să conștientizeze gravitatea problemei care nu trebuie să fie lăsată pentru ziua de mâine. Studiul acestei probleme îl realizăm din perspectiva contabilului practician și al educației contabile. În acest sens, contabilității îi revine un rol important în demersul de implementare a reglementărilor la nivel de entitate. Mai mult decât atât, impactul inteligenței artificiale și a dezvoltării tehnologice asupra profesiei și educației contabile nu trebuie ignorat.

Perspectiva financiar-contabilă a sustenabilității. Dezvoltarea sustenabilă se asociază, din ce în ce mai mult, cu cele trei caracteristici emblematice care se regăsesc în rapoartele de sustenabilitate și anume: guvernanta, mediu și social. Însă pentru un studiu orientat spre educația contabilă, inițiem demersul științific prin analiza definiției dezvoltării sustenabile din raportul Brundtland (1987) „Viitorul nostru comun” al Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare unde se precizează drept o: „dezvoltarea care satisface nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”. După cum se observă, afirmația de mai sus oglindește sustenabilitatea printr-o sferă de cuprindere mai mare și vizează atât studentul ca persoană fizică, cât și entitatea în calitate de persoană juridică și de titular al performanțelor durabile.

IFRS S1 „Dispoziții generale pentru prezentarea informațiilor financiare cu privire la sustenabilitate” ghidează lucrările entităților la pregătirea, întocmirea și raportarea informațiilor financiare cu privire la sustenabilitate. Informațiile sunt necesare utilizatorilor în luarea deciziilor cu privire la alocarea resurselor entității. Acest standard poate fi aplicat și de entitățile care nu întocmesc situațiile

financiare în baza standardelor de contabilitate IFRS. Recomandările standardului IFRS S1, cu excepția cazurilor în care un alt standard IFRS prevede stipulații în acest sens, se referă la următoarele informații cu privire la *riscurile și oportunitățile legate de sustenabilitate: guvernanta, strategie, gestionarea riscurilor, parametri și obiective*.

În continuare investigației reglementative a fenomenului sustenabilității, analizăm ultima ediție a Principiilor OECD de Guvernanta Corporativă (2023). Principiul al VI-lea denumit *sustenabilitate și reziliență* prevede următoarele: *cadrul de guvernanta corporativă ar trebui să ofere stimulente companiilor și investitorilor acestora să ia decizii și să își gestioneze riscurile, într-un mod care să contribuie la sustenabilitatea și reziliența corporației*. Astfel, sustenabilitatea este însoțită de riscuri și guvernanta corporativă, iar *reziliență* este un termen mai nou și presupune, potrivit DEX, *capacitatea de a reveni la normalitate după suferirea unui șoc emoțional sau economic*. Totodată, după cum rezultă din conținutul IFRS S1, *reziliența* se referă la riscurile și oportunitățile strategiilor entității. În cele din urmă apreciem că sustenabilitatea este un element al guvernantei corporative ce se regăsește în strategiile de dezvoltare, însă abordarea pragmatică are drept obiectiv principal gestiunea riscurilor și oportunităților. În aceste condiții ne punem întrebarea:

- Care este poziția sau contribuția contabilității în limitarea cauzelor încălzirii globale/decarbonizare/? În căutarea soluțiilor, perindăm prin cele două laturi ale contabilității în scopul integrării celor mai adecvate instrumente ale dezvoltării sustenabile și inteligenței artificiale.

Dilemele contabilității – între sustenabilitate și inteligența artificială. Atribuțiile contabilității sunt complexe cu valoare sistemică, iar punctul de reper sunt politicile contabile, riscurile și în cele din urmă performanțele societale ale entității. Formarea profesiei contabile are un rol important prin implicarea directă a contabilului în luarea deciziilor, furnizarea informației financiar-contabile adaptată în funcție de natura deciziei ce urmează a fi luată. Perspectiva contabilității sustenabile vizează aceleași concepte pentru ambele laturi. Totuși, contabilitatea financiară este susceptibilă în mod direct riscului de reglementare, iar pentru prevenirea acestuia entitățile trebuie să-și ajusteze, în permanență activitatea, în funcție de noile condiții ale pieței. Contabilitatea managerială contribuie în mod direct la reducerea decarbonizării atmosferei prin planul de tranziție climatică pe termen scurt, mediu și lung și strategii privind conservarea biodiversității, utilizarea resurselor și economia circulară.

Educația contabilă în corelație cu sustenabilitatea afacerii și inteligența artificială. Datorită faptului că viitorii profesioniști contabili vor fi cei care vor îndruma stabilirea practicilor sustenabile ale entităților economice, Wahyudi et al. (2024) [14] consideră că integrarea principiilor sustenabilității în educația contabilă este o necesitate, promovând actualizarea programelor educaționale și colaborarea interdisciplinară. Khan (2011) [9] consideră că educația în domeniul sustenabilității trebuie revizuită și plasată pe un loc central, separat de cursurile tradiționale de contabilitate, pentru că atât industria cât și entitățile economice se așteaptă ca viitorii absolvenți să fie educați în această ramură, să gândească independent și să facă față provocărilor de pe piața muncii. Gusc & van Veen-Dirks (2017) [6] consideră că prin integrarea sustenabilității în programele educaționale, studenții devin conștienți și înțeleg mai bine probleme legate de sustenabilitate. Mai mult decât atât, autorii consideră că un rol important în îmbunătățirea practicilor sustenabile din cadrul organizațiilor economice este deținut de către contabilitatea managerială. Cu toate acestea, integrarea în educația contabilă a practicilor sustenabile nu este ușor de realizat. Sharma & Kelly (2015) [10] aduc în discuție responsabilitatea cadrelor didactice și dificultatea misiunii pe care o au în formarea viitorilor profesioniștilor contabili ca indivizi conștienți de importanța sustenabilității, precum și responsabilitatea contabililor în adoptarea unor decizii care vor avea un impact asupra mediului și de care trebuie să fie pe deplin

conștienți. În schimb, Kelly & Alam (2009) [8] au o abordare mai puțin întâlnită în literatura de specialitate. Aceștia consideră că mediul academic și profesional nu pot decide și apoi impune prin predare trecerea către o abordare sustenabilă. Din contră, aceștia ar trebui să încurajeze studenții să recunoască ce înseamnă o viață bună și să aleagă singuri, în mod conștient, abordarea sustenabilă.

Literatura de specialitate analizează de asemenea și legătura dintre educația contabilă și inteligența artificială. Ibrahim (2025) [7] aduce în discuție beneficiile pe care inteligența artificială le poate oferi profesiei contabile printre care se numără: automatizarea proceselor, eficientizarea operațiilor, prevenirea fraudelor, îmbunătățirea preciziei raportărilor și a conformității cu prevederile legale. Însă utilizarea inteligenței artificiale și obținerea acestor beneficii este strâns legată în opinia autorului de perspectivele educaționale privind IA. Silva et al. (2025) [11] consideră că, în contextul evoluției tehnologice rapide, a automatizării și dezvoltării inteligenței artificiale (IA)- ce redefinesc atât practica cât și profesia contabilă, și educația în domeniul contabilității trebuie să se schimbe pentru a putea reflecta realitatea și a fi în concordanță cu noile condiții și cerințe ce se vor impune profesioniștilor contabili. Mai mult decât atât, în opinia lui Brabete et al. (2024) [5], apariția noilor tehnologii și a inteligenței artificiale redefinesc rolul și statutul contabililor în cadrul societăților economice, precum și competențele pe care aceștia trebuie să le dețină în conformitate cu cerințele pieței muncii. În acest context, autorii consideră că universitățile ocupă un loc central în re proiectarea procesului educațional și actualizarea curriculumului în domeniul contabilității. În opinia lor însă, pentru actualizarea cu succes a programelor educaționale, se cere o strânsă colaborare între universități, organisme profesionale și mediul de afaceri. Adaptarea tehnicilor de predare de către profesori și actualizarea planurilor de învățământ din domeniul contabilității pentru a asigura absolvenților competențele și abilitățile necesare în domeniul IA este o idee susținută și de către Tandiono (2023) [13]. Stroparo & Lemos (n.d) [12] merg mai departe și aduc în prim plan modul în care tehnologia și inteligența artificială pot fi folosite/incorporate în procesul educațional, contribuind la personalizarea procesului de învățare, automatizarea sarcinilor repetitive sau de rutină, simplificarea unor sarcini precum calculul costurilor, analiza datelor și situațiilor financiare și nu numai. Se consideră că astfel, viitorii profesioniști contabili vor fi mai bine pregătiți pentru cerințele și realitatea pieței muncii. Al-Hazaima et al. (2025) [4] susțin de asemenea ideea că utilizarea inteligenței artificiale personalizează oportunitățile de învățare, facilitând accesul la date în timp real.

Concluzii. Filozofia organizațională se modifică, dacă până nu demult reputația unei entități era judecată în funcție de mărimea profitului, satisfacția salariaților, a furnizorilor și a clienților etc., în prezent, aceste afirmații se pare că țin de domeniul trecutului, iar reputație înseamnă promovarea direcțiilor strategice privind dezvoltarea sustenabilă din perspectiva factorilor de mediu, sociali și de guvernanta (ESG). Contabilii în organizarea activității este necesar să implementeze politici de guvernanta corporativă sustenabilă din perspectiva obiectivelor și a riscurilor pe termen scurt, mediu și lung. Educația din domeniul contabil trebuie de asemenea să integreze principiile sustenabilității și să țină cont de evoluția tehnologică continuă pentru a asigura viitorilor profesioniști toate competențele și abilitățile necesare integrării cu succes pe piața muncii.

Referințe bibliografice:

1. Dezvoltare durabilă. EUR-Lex - Legislația UE. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM:sustainable_development
2. IFRS S1 „Dispoziții generale pentru prezentarea informațiilor financiare cu privire la sustenabilitate”. Fundația IFRS. Disponibil: <https://www.ifrs.org>

3. Principiilor OECD de Guvernanță Corporativă (2023) G20. Disponibil: https://www.oecd.org/en/publications/g20-oecd-principles-of-corporate-governance-2023_ed750b30-en/full-report.html
4. Al-Hazaima, H., Alduneibat, K. A., Alhasnawi, M. Y., Alshdaifat, S. M., Hu, G., & Al-Shbiel, S. O. (2025). Exploring sustainability accounting education in the digital era with sustainability leadership as a moderating factor using a two-stage approach PLS-SEM-ANN. *Discover Sustainability*, 6(1), 600.
5. Brabete, V., Barbu, C. M., Cîrciumaru, D., Goagă, D., & Berceanu, D. (2024). Redesign of Accounting Education to Meet the Challenges of Artificial Intelligence—A Literature Review. *Amfiteatru Economic*, 26(65), 275-293.
6. Gusc, J., & van Veen-Dirks, P. (2017). Accounting for sustainability: an active learning assignment. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 18(3), 329-340.
7. Ibrahim, U. (2025). The Impact of Artificial Intelligence on Accounting Practices: An Academic Perspective. *BIG. D*, 2(1), 10-17.
8. Kelly, M., & Alam, M. (2009). Educating accounting students in the age of sustainability. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 3(4).
9. Khan, T. (2011). Sustainability accounting education: Scale, scope and a global need. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 7(4), 323.
10. Sharma, U., & Kelly, M. (2015). The changing role of accounting education and management control systems in the age of sustainability. *International Journal of Critical Accounting*, 7(3), 289-303.
11. Silva, R., Reis, F., Nunes, R., & Bernardo, C. (2025). Accounting education in the ai era: trends and insights from a bibliometric study. In *EDULEARN25 Proceedings* (pp. 10265-10275). IATED.
12. Stroparo, T. R., & Lemos, V. A. (n.d). Artificial intelligence and higher education in accounting: impacts, challenges and potentialities.
13. Tandiono, R. (2023). The impact of artificial intelligence on accounting education: A review of literature. In *E3S web of Conferences* (Vol. 426, p. 02016). EDP Sciences.
14. Wahyudi, I., Mahroji, M., & Anisa, T. D. M. (2024). Sustainability In Accounting Education: A New Approach For The 21st Century. *Prosiding Simposium Ilmiah Akuntansi*, 1127-1138.

INTEGRAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ȘI A BLOCKCHAIN-ULUI ÎN CONTABILITATE: PERSPECTIVE TEORETICE

INTEGRATING ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BLOCKCHAIN IN ACCOUNTING: THEORETICAL INSIGHTS

CZU: 004.8:657.01

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.12>

CHELBA Ancuța-Anisia

Stefan cel Mare University of Suceava, Romania, ancuta.anisia@usm.ro,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9676-6833>

CIBOTARIU Irina-Ștefana

Stefan cel Mare University of Suceava, Romania, irina.cibotariu@usm.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2881-3229>

Abstract. The rapid development of advanced technologies, especially Artificial Intelligence (AI) and Blockchain, is transforming the accounting landscape by redefining data management, transparency, and decision-making processes. This paper aims to explore the theoretical foundations and implications of integrating AI and Blockchain into modern accounting systems. The main goal of the paper is to identify how these technologies can enhance the accuracy, efficiency, and reliability of financial reporting, while addressing challenges related to data integrity, automation, and professional ethics. This research contributes to the ongoing academic discourse by providing theoretical insights into the convergence of deep technology and accounting, paving the way for future empirical studies to support sustainable digital transformation in the accounting profession.

Keywords: contabilitate, inteligența artificială, blockchain, raportare financiară, profesie contabilă

JEL Classification: M41, M10

Introducere. În contextul transformării digitale accelerate, profesia contabilă se află în pragul unei evoluții semnificative, datorită avansului tehnologic generat de Artificial Intelligence (AI) și Blockchain. Aceste tehnologii nu mai sunt doar instrumente adiționale, ci devin elemente fundamentale care pot redefini modul în care datele financiare sunt generate, validate și comunicate. Studiile [1, 2] arată că digitalizarea contabilității, prin AI, blockchain și alte inovații, pot conduce la creșterea transparenței, reducerea erorilor și îmbunătățirea luării deciziilor în domeniul financiar-contabil. De asemenea, în literatura de specialitate s-a observat o creștere exponențială a cercetărilor care abordează integrarea AI și blockchain în contabilitate și audit, de exemplu, o analiză bibliometrică a identificat trei faze distincte de dezvoltare a acestui domeniu studiului, cu o accentuare mare după 2017 [3]. Astfel, Artificial Intelligence (AI) și tehnologia blockchain au apărut recent ca factori extrem de influenți în contabilitate [4]. Unii autori [5] subliniază că integrarea blockchain cu AI „promite o revoluție în contabilitate prin reducerea costurilor, creșterea preciziei și raportarea în timp real”. Studiul nostru își propune să ofere o imagine teoretică asupra modului în care AI și blockchain pot fi integrate în sistemele contabile moderne, evidențiind beneficiile potențiale, provocările principale și implicațiile pentru raportarea financiară. În particular, ne propunem să identificăm cum aceste tehnologii pot spori acuratețea, eficiența și fiabilitatea raportării financiare, concomitent cu abordarea problemelor de integritate a datelor, automatizare și etică profesională. Integrarea AI și blockchain nu vizează doar optimizarea sarcinilor contabile tradiționale, ci sugerează o schimbare de paradigmă în profesia contabilă: de la procesare manuală a datelor spre sistemele autonome de registru și audit continuu, creând astfel noi oportunități pentru rolul contabilului și pentru arhitecturile informaționale contabile [6].

Conținut. Tehnologia blockchain oferă o arhitectură descentralizată, cu registre imutabile și consens distribuit, ceea ce poate conduce la o reducere a asimetriilor informaționale și la creșterea transparenței în contabilitate [6]. În paralel, AI, prin algoritmi de învățare automată, procesare de limbaj natural sau sisteme expert, permite automatizarea sarcinilor repetitive, detectarea anomaliilor și analiza predictivă a datelor contabile [7]. Când aceste două tehnologii sunt combinate, se deschide calea pentru arhitecturi contabile avansate [6]. Deși unele dintre activitățile și sarcinile contabile sunt de natură repetitivă și mecanică, informațiile rezultate din acestea sunt ulterior incredibil de importante ca rezultat contabil în ceea ce privește imaginea de ansamblu atunci când se evaluează poziția financiară și performanța companiei [8].

Avantaje și provocări ale integrării AI și Blockchain în contabilitate. Prin integrarea AI și blockchain se pot obține mai multe avantaje în contabilitate [6, 9, 10], după cum urmează: acuratețe sporită - imutabilitatea blockchain reduce erorile de înregistrare și manipularea datelor, iar AI identifică anomalii sau tipare neobișnuite în seturi mari de date contabile; eficiență operativă - automatizarea proceselor contabile (de exemplu reconciliere, audit continuu) economisește timp și resurse; fiabilitate și transparență - datele validate consensual prin blockchain și analizate prin AI oferă o bază mai solidă pentru raportare și decizii de management sau audit și capacitate de raportare în timp real - Blockchain permite înregistrări aproape instantanee, iar AI le poate analiza în timp real, ceea ce susține monitorizarea continuă.

Pe de altă parte, adoptarea acestor tehnologii implică și provocări semnificative [11, 12, 10, 3]: integrarea tehnologică și infrastructura existentă - sistemele contabile tradiționale pot să nu fie compatibile cu arhitecturi descentralizate sau cu volume mari de date analizate prin AI; standardizare și reglementare - lipsa unui cadru unitar pentru utilizarea blockchain în contabilitate creează incertitudini pentru profesioniști; etica profesională și competențele contabile - profesionistul contabil trebuie să se adapteze la cerințele digitale, dobândind competențe tehnice, de analiză și de etică digitală și probleme de scalabilitate, confidențialitate și securitate - chiar dacă blockchain oferă trasabilitate, aspecte precum anonimatul, protecția datelor și interoperabilitatea între rețele rămân provocări importante.

Această perspectivă integrată arată că, deși AI și blockchain pot transforma contabilitatea prin creșterea acurateței și transparenței, succesul implementării depinde de abordarea simultană a limitărilor tehnologice, reglementative și profesionale. În acest context, unii autori [13] arată că „AI integrată cu blockchain îmbunătățește transparența și securitatea datelor, dar ridică provocări privind implementarea practică”.

Implicații pentru raportarea financiară și profesia contabilă. Integrarea tehnologiilor Artificial Intelligence (AI) și Blockchain în domeniul contabilității determină schimbări fundamentale asupra raportării financiare și asupra rolului profesiei contabile. În primul rând, utilizarea *ledger*-ului descentralizat oferit de blockchain contribuie la o trasabilitate sporită a tranzacțiilor, ceea ce poate conduce la o reducere semnificativă a riscului de fraudă și a erorilor în raportarea financiară [14]. Mai mult, algoritmi AI permit o analiză predictivă a datelor contabile, precum identificarea anomaliilor sau a tiparelor suspecte, ceea ce sprijină auditul continuu și sporește capacitatea de reacție a organizării la riscuri emergente [9]. Din perspectiva practicii profesionale, adoptarea acestor tehnologii implică o reconsiderare a competențelor necesare pentru contabili: pe lângă cunoștințe contabile tradiționale, se impune dezvoltarea abilităților în domeniul tehnologic (ex. înțelegerea algoritmilor AI, a registrelor distribuite) și a eticii digitale (transparență, responsabilitate, protecția datelor) [15]. Un alt efect important se referă la arhitectura raportării: tehnologiile AI și blockchain

permit generarea rapoartelor în timp real, ceea ce poate transforma frecvența, formatul și structura raportărilor financiare, oferind utilizatorilor de informații financiare o vizibilitate mai mare și imediată asupra performanțelor organizației [10]. Așadar, impactul integrării AI și blockchain în contabilitate indică o transformare semnificativă atât a raportării financiare, prin îmbunătățirea transparenței, acurateții și *timeliness*-ului, cât și a profesiei contabile, care se mută într-o zonă hibridă între contabilitate-clasică și tehnologie informațională. Continuarea cercetării empirice este esențială pentru a clarifica maniera concretă în care organizațiile pot adopta aceste tehnologii, precum și pentru a evalua efectele asupra calității raportării și asupra rolului auditorului în era digitală [16].

Concluzii. Articolul a prezentat o analiză teoretică a modului în care AI și blockchain pot fi integrate în contabilitate, evidențiind fundamentele tehnologice, beneficiile potențiale, provocările principale și implicațiile pentru raportare și profesie. Rezultatele teoretice sugerează că această integrare poate conduce la o acuratețe mai mare, o eficiență operativă superioară, transparență sporită și capabilități de analiză în timp real. Însă, pentru a realiza acest potențial, este necesar să fie abordate provocările legate de infrastructură, standardizare, competențe profesionale și etică. Acest demers teoretic contribuie la literatura existentă prin creionarea unui cadru conceptual pentru studiile viitoare empirice, care să investigheze în practică modul în care organizațiile contabile adoptă și valorifică AI și blockchain. Astfel, viitoarele cercetări ar trebui să analizeze scenarii reale de implementare, impactul asupra performanței contabile și efectele asupra profesiei în contexte diferite (de exemplu IMM-uri vs. corporații mari).

Referințe bibliografice.

1. Gnatiuk, T., Shkromyda, V., & Shkromyda, N. (2023). Digitalization of accounting: implementation features and efficiency assessment. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 10, 2, 45-58. <https://doi.org/10.15330/jpnu.10.2.45-58>.
2. Arslan, M. (2024). Digitalisation in accounting: Is it a risk or an opportunity?. In *Impact of Digitalization on Reporting, Tax Avoidance, Accounting, and Green Finance* (pp. 112-133). IGI Global Scientific Publishing.
3. Ahsina, K., & Jaouad, E. (2025). Artificial Intelligence and Blockchain in Accounting: A Bibliometric Analysis of Research Trends and Themes (1984–2025). *Academic Journal of Social Sciences*, 1-17. DOI: 10.21608/ajsc.2025.391565.1003
4. Hossain, M. Z., Johora, F. T., Raja, M. R., & Hasan, L. (2024). Transformative impact of artificial intelligence and blockchain on the accounting profession. *European Journal of Theoretical and Applied Sciences*, 2(6), 144-159. DOI: 10.59324/ejtas.2024.2(6).11
5. Kanaparthi, V. (2024). Exploring the impact of blockchain, AI, and ML on financial accounting efficiency and transformation. In *International Conference on Multi-Strategy Learning Environment* (pp. 353-370). Singapore: Springer Nature Singapore.
6. Han, H., Shiwakoti, R. K., Jarvis, R., Mordi, C., & Botchie, D. (2023). Accounting and auditing with blockchain technology and artificial Intelligence: A literature review. *International Journal of Accounting Information Systems*, 48, 100598. <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2022.100598>
7. Stafie, G., & Grosu, V. (2022). Digital transformation of accounting as a result of the implementation of artificial intelligence in accounting. *Revista Romana de Economie*, 54(1).
8. Zemánková, A. (2019). Artificial intelligence and blockchain in audit and accounting: Literature review. *wseas Transactions on Business and Economics*, 16(1), 568-581.
9. Budiarto, A., Iskandar, A. A., & Suryathi, W. (2024). Digital Transformation in Financial Reporting: How AI and Blockchain Are Shaping Transparency and Efficiency in Corporate Accounting. *International Journal of Social and Human (IJSH)*, 1(3), 199-207. <https://doi.org/10.59613/ky8h2e26>
10. Olivia, M., Ningrum, W. W., & Gianni, F. (2025). Transformation of Blockchain-Based Financial Recording Systems: Literature Review in Modern Accounting. *Governors*, 4(2), 317-326.
11. Li, Z., Kong, D., Niu, Y., Peng, H., Li, X., & Li, W. (2023). An Overview of AI and Blockchain Integration for Privacy-Preserving. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2305.03928>
12. Barros, R. I. M., Campana, C. A., Vilhena, F. A. de F., Pereira, G. A. B., Fagundes, J. M., de Oliveira, T. L., Fernandes, L. de O. R., & da Silva, E. N. (2025). Blockchain and Accounting: Contemporary Benefits and Challenges. *American Journal of Financial Technology and Innovation*, 3(1), 109–114. <https://doi.org/10.54536/ajfti.v3i1.5286>

13. Parra-Domínguez, J., Sanz Martín, L., López Pérez, G., & Zafra Gómez, J. L. (2025). The disruption of blockchain technology in accounting: A review of scientific progress. *Journal of Accounting & Organizational Change*.
14. Putritama, A., Warsono, S., Ali, S., & Handayani, W. (2024). The Impact of Blockchain Technology on Accounting: A Literature Review. *Complex Systems Informatics and Modeling Quarterly*, (41), 40-54.
15. Factors leading to the adoption of blockchain technology in financial reporting, <https://www.frontiersin.org/journals/blockchain/articles/10.3389/fbloc.2025.1491609/full?utm> [accessed 12.11.2025].
16. Smith, S. (2020). *Blockchain, artificial intelligence and financial services*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-74403-7>

INCLUZIUNEA PROFESIONALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI: O ANALIZĂ A POLITICILOR ȘI PRACTICILOR EDUCAȚIONALE INTERNAȚIONALE

PROFESSIONAL INCLUSION OF PEOPLE WITH DISABILITIES: AN ANALYSIS OF INTERNATIONAL EDUCATIONAL POLICIES AND PRACTICES

CZU: 376-056.2/.3(100)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.13>

COSMULESE Cristina Gabriela

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, gabriela.cosmulese@usm.ro

ORCID ID: 0000-0002-8406-7004

Abstract. The professional inclusion of people with disabilities remains a critical global challenge that reflects the effectiveness of educational systems, labor market policies, and social attitudes. This study analyzes international educational policies and practices with a focus on Europe, where the implementation of inclusive education and employment frameworks shows persistent regional disparities. Using data from Eurostat (2025), OECD (2024), and UNESCO (2023), the research explores the relationship between access to inclusive education, skill development, and labor market participation. The findings indicate that while Western Europe achieves higher employment rates and accessibility standards, Eastern Europe has made significant progress through the alignment of educational policies with the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). The analysis highlights that inclusive education acts as a structural driver for professional integration, but its effectiveness depends on systemic coherence between policy, funding, and workplace practices. The study concludes that sustainable professional inclusion requires a cross-sectoral approach linking education, training, and social protection frameworks to ensure equitable opportunities for people with disabilities.

Keywords: people with disabilities, international policies, educational policies, professional inclusion, labor market

JEL Classification: M1, I21, J71

Introducere. Incluziunea profesională a persoanelor cu dizabilități reprezintă una dintre cele mai complexe dimensiuni ale echității sociale și ale dezvoltării durabile în Europa contemporană. Conform Comisiei Europene [1], doar 50,9% dintre persoanele cu dizabilități cu vârste între 20–64 de ani sunt angajate, comparativ cu 75% în rândul populației fără dizabilități, ceea ce relevă un decalaj structural persistent în piața muncii. În centrul acestei probleme se află accesul inegal la educație incluzivă și formare profesională, elemente care determină în mare măsură capacitatea de integrare ulterioară în câmpul muncii.

Literatura recentă evidențiază o creștere a cercetărilor privind politicile și practicile incluzive în educație, în special în învățământul superior, unde politicile universitare devin laboratoare ale incluziunii [2]. Totuși, lipsa coerenței între politicile educaționale și cele de ocupare a forței de muncă continuă să limiteze impactul programelor de incluziune [3]. În paralel, studiile privind atitudinile angajatorilor față de dizabilități invizibile [4] arată că barierele culturale și instituționale persistă chiar și în contextul unor cadre legale favorabile.

Majoritatea cercetărilor internaționale s-au concentrat asupra modelelor asiatice sau globale de incluziune [5, 6]. Există și analizele europene recente care subliniază caracterul fragmentat al implementării politicilor CRPD (Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități), cu diferențe vizibile între Europa Occidentală și cea de Est [7, 8]. În acest context, scopul prezentului studiu este de a analiza comparativ relația dintre politicile educaționale incluzive și incluziunea profesională a persoanelor cu dizabilități în Europa, în perioada 2020–2024, identificând direcțiile în care educația incluzivă devine catalizator al participării economice și sociale.

Obiectivele specifice ale lucrării sunt: O1: Analiza gradului de acces al persoanelor cu dizabilități la educație și formare profesională; O2: Evidențierea corelației dintre educația incluzivă și ocuparea forței de muncă; O3: Identificarea bunelor practici europene și a lacunelor de implementare a politicilor CRPD.

Conținut. În ultimii ani, diferențele regionale privind incluziunea educațională și profesională a persoanelor cu dizabilități în Europa au devenit tot mai vizibile, reflectând o relație strânsă între accesul la educație incluzivă, nivelul de competențe profesionale și integrarea pe piața muncii. Potrivit Eurostat (2024), rata medie de angajare a persoanelor cu dizabilități din Uniunea Europeană este de aproximativ 50,9%, însă cu variații semnificative între Vestul Europei (peste 60%) și Estul Europei (sub 45%). Aceste diferențe nu derivă doar din condițiile economice, ci și din capacitatea sistemelor educaționale și instituționale de a susține tranziția de la formare la ocupare [1].

Conform OECD, participarea în programe de formare profesională este un predictor esențial al incluziunii ocupaționale. Țările cu infrastructuri educaționale accesibile și politici active de formare adaptată (Germania, Danemarca, Olanda) înregistrează o rată de participare de peste 55% în rândul persoanelor cu dizabilități, față de media de 30% în Europa Centrală și de Est [9]. Această diferență sugerează că formarea continuă și adaptarea curriculară rămân instrumente-cheie pentru reducerea decalajului educațional și profesional.

De asemenea, UNESCO raportează că doar 57% dintre instituțiile de învățământ superior europene asigură o infrastructură digitală complet accesibilă studenților cu dizabilități. Limitările privind accesibilitatea tehnologică reduc șansele de integrare în formarea avansată și, implicit, în ocuparea posturilor care necesită competențe înalte. În acest sens, integrarea tehnologiilor asistive și a platformelor educaționale incluzive reprezintă un catalizator important pentru creșterea angajabilității și participării economice [10].

În ceea ce privește mediul profesional, datele recente arată că implementarea măsurilor de adaptare rezonabilă la locul de muncă rămâne inegală între regiunile Europei. În statele vestice, 67% dintre angajatori oferă ajustări funcționale, precum echipamente ergonomice sau programe flexibile, comparativ cu doar 38% în Europa de Est [11]. Această discrepanță reflectă nu doar resursele economice diferite, ci și nivelul de maturitate al politicilor de incluziune și gradul de responsabilitate socială corporativă. În consecință, consolidarea cooperării între instituțiile educaționale, angajatori și autoritățile publice devine esențială pentru atingerea obiectivelor stabilite în Strategia Europeană pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități 2021–2030 [12].

Concluzii. Studiul evidențiază faptul că educația incluzivă reprezintă fundamentul integrării profesionale a persoanelor cu dizabilități, însă impactul său depinde de coerența politicilor intersectoriale și de nivelul investițiilor în competențe și infrastructură. Obiectivele cercetării au fost atinse prin analiza comparativă a datelor europene, demonstrând că, deși Europa de Est înregistrează o dinamică pozitivă, decalajele structurale persistă. Integrarea profesională sustenabilă presupune, în final, alinierea sistemelor educaționale, a politicilor de ocupare și a atitudinilor sociale, astfel încât persoanele cu dizabilități să fie recunoscute nu doar ca beneficiari de politici sociale, ci ca actori economici și inovaționali activi.

Referințe bibliografice.

1. European Commission. (2024). *Comparability of statistical data on persons with disabilities across the EU*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754219/IPOL_STU\(2024\)754219_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754219/IPOL_STU(2024)754219_EN.pdf).

2. Filippou, K., Acquah, E. O., & Bengs, A. (2025). *Inclusive policies and practices in higher education: A systematic literature review*. Review of Education, 13(1), e70034.
3. Polishko, N., & Zelinskyi, D. (2025). *Inclusive labour market: normative barriers and opportunities for persons with disabilities in Europe*. Law. Human. Environment, 3(16), 92–112.
4. Markou, N., & Papakonstantinou, D. (2025). Navigating Invisible Disability Disclosure and Workplace Inclusion: Employers' Attitudes and Workplace Policies. *Disabilities*, 5(2), 37.
5. Ahmad, S., Asad Ullah, A., & Ullah, A. (2020). Social Inclusion of Person with Disabilities (PWDs) with Special Reference to their Financial Access to Education. *International Journal of Educational Sciences*, 29(1-3), 24-32. • DOI: 10.31901/24566322.2020/29.1.3-1126
6. Chumo, I., Kabaria, C., & Mberu, B. (2023). Social inclusion of persons with disability in employment: what would it take to socially support employed persons with disability in the labor market?. *Frontiers in Rehabilitation Sciences*, 4, 1125129.
7. Gheorghiuță, V. (2025). The situation of people with disabilities in Europe: statistics, inclusion and living conditions. *Revista de Științe Politice*, 87, 332–343.
8. Bratan, T., Fischer, P., Maia, M., & Aschmann, V. (2020). Implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A comparison of four European countries with regards to assistive technologies. *Societies*, 10(4), 74.
9. OECD. (2023). *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
10. UNESCO Global Education Monitoring (GEM) report for 2024/2025. *Leadership in education: lead for learning*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391406>
11. Polishko, N., & Zelinskyi, D. (2025). *Inclusive labour market: normative barriers and opportunities for persons with disabilities in Europe*. Law. Human. Environment, 3(16), 92-112.
12. European Commission. (2021). *Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030*. Brussels: European Commission.

TRANSFORMAREA DIGITALĂ A PROFESIEI CONTABILE ȘI EFECTELE ASUPRA PERFORMANȚEI ORGANIZAȚIONALE

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ACCOUNTING PROFESSION AND ITS EFFECTS ON ORGANIZATIONAL PERFORMANCE

CZU: [004:657-051]:005.332.1

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.14>

TULVINSCHI Mihaela

Universitatea “Ștefan cel Mare” Suceava, România, mihaela.tulvinschi@usm.ro

ORCID ID: 0000-0003-1541-4532

Abstract: Accounting provides accurate and meaningful information through which the decision-making process is assisted and becomes an important tool for social intermediation. Current trends manifested internationally in the field of accounting, under the impetus of digitalization, are the expression of profound changes that are closely correlated with economic developments noticeable at regional and global levels. Accurate and meaningful accounting information allows for the reduction of uncertainties and facilitates the implementation of actions by removing potential disruptions, thus contributing to the achievement of sustainable development. The research aims to determine the link between the services promoted by the accounting profession in the digital era and organizational performance.

Keywords: accounting profession, digitalization, organizational performance.

JEL Classification: M41, M49, M15

Introducere: Trăim într-o lume în care aproape totul se vinde și se cumpără, în care resursele scad, iar nevoile cresc. Profesia contabilă contribuie substanțial la optimizarea utilizării resurselor și, prin aceasta, la creșterea economică generală. Prin natura și funcțiile sale, contabilitatea a cultivat sentimentul încrederii în afaceri.

Într-o lume în care există fuziuni ale piețelor de capital, în care cash flow-ul unei companii provine în mare parte din tranzacții cu entități din afara granițelor țării, „apare necesitatea de transparență în rapoartele companiilor și de a exista pe piață informații relevante, fiabile și ușor de înțeles.” [3] În economia informațională cea mai importantă resursă este informația, iar contabilitatea în era digitală are o funcție pragmatică și esențială în administrarea oricărei afaceri.

Globalizarea economică și mișcarea instantanee a datelor favorizează eforturile de a identifica un singur set de raportări financiare de calitate, acceptat la nivel global. În era digitală, nevoia de informații specifice afacerilor este tot mai mare. Tehnologiile informaționale pot ajuta profesionistul contabil să își îndeplinească mai bine îndatoririle față de clienți și să adauge mai multă valoare economiilor și interesului public. [16]

Scopul acestei lucrări este conturarea unei imagini de ansamblu asupra digitalizării contabilității, punând în evidență avantajele și dezavantajele digitalizării, precum și efectele acesteia pentru viitorul profesiei contabile. Digitalizarea contabilității are efecte directe și semnificative asupra performanței organizaționale. Deși transformarea digitală în contabilitate aduce numeroase beneficii, ea implică și o serie de provocări și riscuri asociate. Pentru realizarea scopului propus, metodologia cercetării vizează un instrumentar metodologic specific științelor sociale. În acest sens, s-au folosit tehnici specifice domeniului cercetat, respectiv: recenzia literaturii de specialitate, sinteza, analiza, comparația și problematizarea.

Conținut: Profitabilitatea, crearea de valoare și creșterea economică sunt elemente de progres pentru societate, dar soluționarea unor probleme economice nu se poate realiza fără o abordare etică a tranzacțiilor. Investitorii își planifică evoluția afacerii pe baza unei strategii și urmăresc periodic informațiile disponibile despre clienți, furnizori, produse sau servicii substitute, concurenții existenți

sau cei noi. Investitorii de succes înțeleg că afacerea lor este dependentă de ecosistemul în care acționează și își adaptează strategia în funcție de cele mai noi informații care apar.

Profesia contabilă este una dintre profesiile care trebuie să țină pasul cu schimbările din lumea aflată în proces de digitalizare rapidă. Noile tehnologii care apar în educația contabilă actuală sunt necesare pentru a sprijini dezvoltarea învățării studenților. Prin urmare, utilizarea instrumentelor tehnologice digitale utilizate în procesele educaționale contabile ar trebui încurajată [31].

În era digitală, noile schimbări, dezvoltări și transformări tehnologice sunt experimentate de inteligența artificială, tehnologiile robotice, sistemele cloud, Blockchain, Industria 4.0 și Industria 5.0. În studiul realizat de Sabuncu [13], sunt evaluate practicile contabile care sunt din ce în ce mai implicate în procesul de transformare digitală, modul în care acest proces de transformare este îndeplinit de contabilii profesioniști, nevoile profesioniștilor contabili și modul în care vor gestiona acest proces în viitor. În procesul de transformare digitală în profesia contabilă, specializarea în multe domenii diferite este necesară pentru sustenabilitate într-un mediu competitiv.

În contabilitate, noțiunea de digitalizare se identifică prin sistemele integrate, roboți software [5], soluții bazate pe cloud [10], tehnologia blockchain [2], inteligența artificială și smart digital technology [7]. Pe viitor inteligența artificială va avea un rol foarte important în contabilitate, iar atribuțiile oamenilor vor fi de a analiza și interpreta datele și rezultatele obținute cu ajutorul noilor tehnologii [15].

Datorită internaționalizării, evoluției digitale și dezvoltării tehnologiilor informaționale, profesia contabilă trebuie să se adapteze alternativelor tehnologice, care sunt superioare contabilității tradiționale. Aceste schimbări „au un impact atât în ceea ce privește domeniul contabilității cât și tot mediul de afaceri, fie el național cât și internațional” [4]. Un important factor care va conduce la digitalizarea contabilității este apariția unei noi tehnologii de contabilitate distribuită și anume Blockchain. Folosind Blockchain-ul operațiunile de plăți, facturare, consemnarea informațiilor, contractele și alte documente importante vor conduce la schimbări în profesia contabilă [12]. Există o interacțiune între conceptul de blockchain, contabilitate și criminalitate economică, iar studiile actuale dovedesc potențialele avantaje ale implementării tehnologiei blockchain în sistemul contabil [8].

În prezent, datorită digitalizării și tehnologiilor aferente, profesioniștii contabili dispun de o gamă largă de instrumente pe care le pot folosi pentru a desfășura activitatea într-un mod mult mai productiv. De exemplu, facturile, dar și alte documente de natură financiar-contabilă pot fi recunoscute și înregistrate în conturi automat, fără implicarea factorului uman [14]. Un alt avantaj important al digitalizării contabilității și benefic pentru entitatea economică este reducerea costurilor. Persoanele de la nivelele ierarhice superioare vor beneficia și prin faptul că în orice moment pot accesa informații despre situația entității economice. Aceste informații vor fi întotdeauna disponibile și actualizate.

Totuși, transformarea digitală are și unele dezavantaje. Datele obținute în urma acestor procese automate, trebuie să fie alese cu atenție, personalizate și analizate în funcție de obiectivul pentru care s-au realizat. Entitățile economice vor fi nevoite să apeleze la experți pentru realizarea acestor sarcini. Provocările și limitele procesului de digitalizare se referă la rezistența la schimbare, riscuri cibernetice, costuri inițiale ridicate și nevoia de reglementări și standarde adaptate noilor realități digitale [6]. Pentru a depăși aceste obstacole, organizațiile trebuie să investească în formarea continuă a personalului și în măsuri solide de securitate cibernetică.

Rezultatele cercetării din cadrul studiului „Impact of digitalization in Finance and accounting” [11] indică faptul că digitalizarea a avut un efect direct asupra modului în care companiile își organizează afacerea datorită implicațiilor asupra finanțelor și contabilității. Un studiu publicat în 2023 [9] relevă

faptul că gradul de pregătire pentru formare continuă și aderarea la profesia contabilă în contextul digitalizării sunt influențate de mai mulți factori, dintre care cei mai importanți sunt: ușurința utilizării instrumentelor digitale, nivelul de performanță atins, efortul așteptat și factorii situaționali, cum ar fi cultura organizațională și politicile de reglementare. În aceeași măsură, procesul digitalizării este influențat de preocupările asociate cu potențialele pierderi de locuri de muncă din cauza înlocuirii oamenilor cu inteligența artificială, precum și cu expunerea accidentală a datelor din cauza pierderii controlului, generând erori în măsurare și raportare.

Digitalizarea va oferi companiilor noi instrumente contabile, cunoștințe și canale de comunicare. Mediul de afaceri va fi afectat de noua tehnologie, aceasta reducând costurile pentru firmele mici și mijlocii. Pe măsură ce profesia contabilă se adaptează și evoluează alături de o piață digitalizată și tehnologică în creștere, practicienii ar trebui să fie conștienți de schimbarea în percepție a profesiei.

Concluzii: Transformarea digitală a profesiei contabile reprezintă o etapă inevitabilă și benefică în evoluția organizațiilor moderne. Digitalizarea nu înlocuiește expertiza umană, ci o potențează, oferind profesionistului contabil noi instrumente pentru a contribui la creșterea performanței și sustenabilității organizaționale. Într-o lume economică dinamică și competitivă, capacitatea unei organizații de a integra tehnologia în procesele sale contabile devine un indicator esențial al performanței, adaptabilității și rezilienței sale. Prin urmare, viitorul profesiei contabile va fi caracterizat de o sinergie tot mai strânsă între competența profesională și inovația tehnologică.

Automatizarea, viteza de schimbare atât în profesia contabilă cât și în afaceri și potențialul altor grupuri profesionale care își asumă funcțiile contabile tradiționale prezintă riscuri sistemice pentru valoarea profesiei pe termen mediu și lung. În același timp, vor exista oportunități pentru profesia contabilă deoarece integrarea tehnologică va permite extinderea serviciilor contabile actuale și crearea de linii de servicii complet noi.

Referințe bibliografice:

1. Berikol, B.Z., Killi, M. (2021). The Effects of Digital Transformation Process on Accounting Profession and Accounting Education. In: Çalyurt, K.T. (eds) Ethics and Sustainability in Accounting and Finance, Volume II. (pp. 219-231). Accounting, Finance, Sustainability, Governance & Fraud: Theory and Application. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-15-1928-4_13
2. Bonsón, E., Bednárová, M., 2019, "Blockchainanditsimplications for accountingandauditing", *MeditariAccountancyResearch*, Vol. 27, Nr. 5
3. Bungiu, M. A. (2015), *Stadiul cunoașterii referitor la calitatea rapoartelor anuale în conformitate cu IFRS*, Revista Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor nr. 9/2015, Editura CECCAR, București, pp. 18 – 23
4. Ciurea, M., Man, M., 2020, „The Accounting Profession from Romania in the Digitized Economy, *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume 138, 2nd International Scientific and Practical Conference "Modern Management Trends and the Digital Economy: from Regional Development to Global Economic Growth" (MTDE 2020) <https://www.atlantis-press.com/proceedings/mtde-20/125939717>
5. Cooper, L.A., Holderiness, D.K., Sorensen, T.L. and Wood, D.A. 2019, "Robotic processautomation in public accounting", *AccountingHorizons*, Vol. 33 Nr. 4
6. Gonçalves, M. J. A., Da Silva, A. C. F., & Ferreira, C. G. (2022, February). The future of accounting: how will digital transformation impact the sector?. In *Informatics* (Vol. 9, No. 1, p. 19). MDPI., <https://doi.org/10.3390/informat-ics9010019>
7. Greenman, C., 2017, "Exploringthe impact of artificial intelligence on theaccountingprofession", *Journal of Research in Business, Economicsand Management*, Vol. 8 Nr. 3
8. Grosu, V., Botez, D., Melega, A., Kicsi, R., Mihaila, S., Macovei, A. – G. (2022). Bibliometric analysis of the transformative synergies between blockchain and accounting in the uprooting of economic criminality. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 9(4), 77-105. [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))
9. Grosu, V., Cosmulese, C. G., Socoliuc, M., Ciubotariu, M. S., & Mihaila, S. (2023). Testing accountants' perceptions of the digitization of the profession and profiling the future professional. *Technological Forecasting and Social Change*, 193, 122630. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122630>
10. Huttunen, J., Jauhiainen, J., Lehti, L., Nylund, A., Martikainen, M. andLehner, O.M., 2019, "Big data, cloudcomputingand data scienceapplications in financeandaccounting", *Journal of FinanceandRiskPerspectivesIssn*, Nr. 16

11. Kumar, K., *Impact of digitalization in Finance and accounting*, Journal of Accounting, Finance & Marketing Technology, 2018
12. Munoko, I., Brown-Liburd, H.L. și Vasarhelyi, M., 2020, "The ethical implications of using artificial intelligence in auditing", Journal of Business Ethics, Vol. 167
13. Sabuncu, B. (2022). The effects of digital transformation on the accounting profession. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 103-115., <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.974840>
14. Stefanovova, Z., Bartkova E. și Peterkova J., 2020, „Evaluation of the Effects of Digitization in the Process of Accounting Operations in a Selected Manufacturing Company”, SHS Web of Conferences
15. Susanne, L.H., Othmar M.L., Christoph E. și Carina, F., 2021 "A profession in transition: actors, tasks and roles in AI-based accounting", Journal of Applied Accounting Research, Vol. 22, Nr.3
16. Șova, R. A., Dobre, F. (2016), *Profesia contabilă în economia globală și digitală*, Revista Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor nr. 11, Editura CECCAR, București, pp. 4 – 6

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARFIFICIALE ASUPRA PROCESULUI DE PREDARE-ÎNVĂȚARE A CONTABILITĂȚII: DE LA ASISTENT DIGITAL LA INSTRUMENT PEDAGOGIC

IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE OF THE ACCOUNTING TEACHING AND LEARNING PROCESS FROM DIGITAL ASSISTANT TO PEDAGOGICAL TOOL

CZU: 004.8:[378.147:657]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.15>

ȚUGULSCHI Iuliana

Academia de Studii Economice din Moldova, tugulschi.i@ase.md

ORCID: 0000-0001-8544-7327

Abstract. This article explores how artificial intelligence transforms accounting education by serving as both a digital assistant and an intelligent instructional tool. It identifies three key areas of integration: supporting teaching through content generation and simulations, enhancing learning via personalized feedback and adaptive practice, and aiding assessment through automated evaluation. The study highlights risk such as algorithmic errors, bias, academic integrity issues and gaps in educators' digital skills.

Keywords: artificial intelligence, accounting education, teaching automation, adaptive platforms, AI-assisted assessment, accounting simulations, digital ethics.

Jel Clasification: A 20, A 40

Introducere. Tendințele actuale din ultimii ani, generate de dezvoltarea accelerată a inteligenței artificiale (în continuare - IA), influențează semnificativ asupra modului de organizare și desfășurare a procesului educațional în învățământul superior în domeniul contabilității. Apariția modelelor generative de limbaj, precum ChatGPT, Perplexity, Copilot, Gemini etc. a platformelor adaptive de e-learning și a sistemelor automate de analiză a datelor contabile determină redefinirea metodelor tradiționale de predare și învățare. Studiile recente arată că IA poate crește accesibilitatea informației, poate personaliza instruirea și poate eficientiza activitățile didactice repetitive.

Totodată, literatura atrage atenția asupra riscurilor asociate: erori algoritmice, dependență cognitivă și probleme de integritate academică. Aceste tensiuni creează necesitatea unor strategii pedagogice echilibrate și unor politici instituționale clare privind utilizarea IA în educația contabilă. Scopul prezentului articol este de a examina rolul IA ca instrument pedagogic, de a analiza beneficiile și limitările sale și de a prezenta exemple practice de integrare eficientă în predarea contabilității.

Cercetarea are un caracter teoretico-aplicativ, bazându-se pe analiza literaturii de specialitate; analiza comparativă în trei perspective (instituții universitare internaționale, organizații profesionale (IFAC, ACCA) și sistemul de învățământ din Republica Moldova); metode pedagogice experimentale (cum ar fi: generarea de probe de evaluare, simularea operațiunilor contabile, corectarea automată a testelor, explicarea conceptelor avansate); metoda observației prin analiza comportamentul studenților în procesul de învățare asistat de IA (nivelul de implicare, timpul necesar înțelegerii, calitatea răspunsurilor și dezvoltarea gândirii analitice). Metodologia propusă permite formularea unor concluzii relevante privind eficiența IA în procesul de predare-învățare a contabilității.

Conținut. La momentul actual studiile relevă faptul că inteligența artificială deține un impact major în educația economică și contabilă, cu impact asupra metodelor pedagogice, conținutului curricular și obținerea competențelor profesionale.

În literatura recentă pot fi evidențiate câteva direcții de bază privind inteligența artificială în procesul de instruire:

- ca instrument de automatizare — automatizarea exercițiilor contabile repetitive și generarea de exemple personalizate;
- ca instrument cognitiv — facilitarea înțelegerii conceptelor dificile prin explicații pas cu pas;
- ca simulator educațional — recrearea mediilor de lucru din audit, contabilitate financiară și raportare;
- ca facilitator al gândirii critice — orientarea atenției studentului către analiză, nu memorare;
- etică și riscuri — necesitatea educării privind utilizarea responsabilă a IA.

Astfel, IA devine tot mai activ parte integrantă a educației contabile moderne, iar instituțiile academice trebuie să răspundă prin modernizarea strategiilor didactice.

Totodată, IA nu este doar un instrument tehnologic, ci o nouă paradigmă educațională, capabilă să restructureze modul în care se formează competențele profesionale în domeniul financiar-contabil. În acest context, unii economiști evidențiază faptul că utilizarea sistemelor generative, precum modelele lingvistice de tip GPT, facilitează învățarea asistată, explicațiile instantanee și simularea scenariilor realiste de lucru. Acest cadru este utilizat deja în universitățile din Hong Kong și Singapore ca model de implementare responsabilă [3].

În același context, IFAC recomandă integrarea sistemelor inteligente în procesul de instruire pentru a asigura o pregătire digitală modernă a viitorilor contabili. Documentul evidențiază faptul că profesia contabilă se află într-o perioadă de reconstrucție tehnologică, iar instituțiile de învățământ trebuie să adapteze curriculele universitare pentru a include competențe digitale, analiză de date, gândire algoritmică și utilizarea platformelor IA. Aceasta denotă că IA va transforma profesia prin automatizare, analiză predictivă și asistență în raportarea sustenabilității. Astfel se recomandă integrarea timpurie a competențelor digitale în programele universitare, argumentând că cerințele pieței se mută spre lucrul cu sisteme inteligente, nu cu proceduri manuale [4].

O altă instituție internațională ACCA subliniază rolul critic al IA în dezvoltarea competențelor de audit și raportare financiară. Sistemele inteligente permit identificarea neregulilor, analiza tendințelor și evaluarea riscurilor, ceea ce conduce la o educație bazată pe date reale [5].

Economistul Slezák J. propune un model pedagogic adaptiv, în care algoritmii IA personalizează rutinele de învățare, permițând studenților să progreseze în ritm propriu, ceea ce duce la creșterea performanțelor academice și la reducerea abandonului. Acesta demonstrează, într-o analiză teoretică detaliată, cum IA, big data și blockchain vor redefini contabilitatea, sugerând necesitatea unei educații interdisciplinare.

Alți autori Grosu și Dăscălu, analizând contextul Republicii Moldova, ajung la concluzia că digitalizarea aduce oportunități, dar și provocări didactice în actualizarea curriculumul-urilor contabile [1].

Analizând literatura și practicile universitare internaționale, putem distinge trei direcții principale ale IA privind integrarea pedagogică:

Tabelul 1. Direcțiile principale de aplicare a inteligenței artificiale în integrarea pedagogică

Aria	Funcționalități principale	Situații practice	Comentarii
Suport pentru predare	▪ generarea scenariilor didactice ▪ simulări de tranzacții și aplicații practice ▪ crearea rapidă a testelor formative	Profesorul generează câteva variante ale unui studiu de caz, spre exemplu privind metodele de evaluare (nivel: începător, intermediar, avansat)	Efficientizează pregătirea orelor și diversifică activitățile didactice
Suport pentru	▪ platforme adaptive cu dificultate ajustată ▪ chat boți educaționali	Sistemul oferă explicații instant și generează exerciții	Feedbackul rapid îmbunătățește progresul studentului

Învățare (student)	▪ exerciții generate după lacunele identificate	suplimentare pentru conceptele neînțelese.	
Suport pentru evaluare	▪ corectare automată a exercițiilor ▪ analiza progresului și rapoarte individuale ▪ detectarea erorilor tipice	Algoritmul identifică confuzii frecvente (spre exemplu, venit obținut față de suma încasată), precum și diverse erori posibile	Profesorul menține controlul evaluării pentru a evita dependența de algoritmi.

Sursa: Elaborat de autor în baza [1],[2], [3].

În baza datelor din tabelul 1, conchidem că integrarea inteligenței artificiale în educația contabilă se manifestă prin trei direcții complementare, și anume: sprijin pentru predare, facilitarea învățării și modernizarea evaluării. Astfel, IA optimizează activitatea cadrelor didactice prin generarea de materiale variate și simulări realiste, susține progresul studenților prin feedback instant și exerciții personalizate, și contribuie la o evaluare mai rapidă și mai obiectivă. Totuși, rolul cadrului didactic rămâne esențial, acesta asigurând calitatea procesului educațional și interpretarea corectă a rezultatelor generate de algoritmi. Ca rezultat, IA devine un instrument strategic ce completează, dar nu înlocuiește, experiența și expertiza umană.

Totodată, trebuie de avut în vedere că modelele generative pot produce răspunsuri credibile, dar în anumite cazuri cu erori. În contabilitate acest lucru poate genera interpretări eronate privind recunoașterea elementelor contabile sau tratamentul TVA și altor impozite. În acest context, UNESCO recomandă instituțiilor să adopte politici clare privind originalitatea lucrărilor. IA trebuie utilizată ca suport, nu ca instrument de redactare integrală a temelor [6].

Succesul integrării IA depinde de pregătirea profesorilor. Aceasta presupune necesitatea programelor de training privind specificul aplicării AI în universități. Ca rezultat, algoritmi pot favoriza anumite tipare de răspuns, ceea ce necesită supraveghere critică permanentă din partea cadrelor didactice.

Concluzii. Integrarea inteligenței artificiale în procesul de predare-învățare a contabilității oferă oportunități semnificative pentru modernizarea curriculum-urilor, creșterea eficienței didactice și îmbunătățirea experienței de învățare a studenților. Analiza literaturii de specialitate denotă că IA poate deveni un instrument pedagogic valoros dacă este utilizată responsabil, cu supraveghere academică și cu politici instituționale clare. Totodată, IA nu substituie cadrul didactic, ci îl completează, oferindu-i posibilitatea de a se concentra pe aspectele esențiale: gândirea critică, etica profesională și aplicarea raționamentului contabil. Practica demonstrează că IA poate spori calitatea instruirii, atâta timp cât cadrele didactice verifică acuratețea informațiilor, ajustează conținutul generat și promovează utilizarea etică a tehnologiilor moderne.

Referințe bibliografice:

1. Slezák, J. *Artificial intelligence, big data, blockchain and cloud computing – future accounting?* University of Finance and Administration, 2023.
2. Grosu, V., & Dăscălu, I. (2024). *Redefinirea învățământului contabil în contextul provocărilor secolului XXI*. În Culegere de teze, Colocviu ASEM, 2024.
3. Chan, C.K.Y. *A comprehensive AI policy education framework for university teaching and learning*. International journal of educational technology in higher education. 2023.
4. IFAC. *Educating accountants for a sustainable future: a literature review of competencies, educational strategies, and challenges*. International Federation of Accountants. 2024
5. ACCA. *Artificial intelligence and the future of the accountancy profession*. Association of Chartered Certified Accountants, 2023.
6. UNESCO. *Guidelines on the ethics of artificial intelligence in education*. 2023.

COMPETENȚELE FORMATORILOR PENTRU EDUCAȚIA ADULȚILOR ÎN DOMENIUL FINANCIAR-CONTABIL: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

COMPETENCIES OF TRAINERS FOR ADULT EDUCATION IN THE FINANCIAL- ACCOUNTING FIELD: REALITIES AND PERSPECTIVES

CZU: 37.011.31:[374.7:657]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.16>

CARAMAN Stela

Academia de Studii Economice din Moldova, caraman@ase.md

ORCID ID: 0000-0003-1523-7126

Abstract. Adult education in the field of accounting and finance represents a key pillar in the development of human capital and the strengthening of economic culture in the Republic of Moldova. In the context of economic transformations, digitalization, and increasingly complex fiscal requirements, the role of trainers becomes crucial. This study analyzes the professional training needs of trainers working in the accounting and taxation field, the key competencies required for effective adult education, and the challenges encountered in adapting the educational process to the current demands of the labor market. The research aims to identify best practice models, propose innovative methodological solutions, and contribute to the development of a coherent framework for training trainers in adult financial education.

Keywords: Adult education, professional competencies, training delivery skills, specialized practice skills.

JEL Classification: I20, I23

Introducere. Educația adulților a devenit un pilon esențial al dezvoltării economice și al adaptării la schimbările rapide din societate. Formarea formatorilor joacă un rol central în asigurarea calității educaționale, iar în domeniul educației financiare și contabile, această necesitate este amplificată de schimbările legislative frecvente, digitalizarea proceselor și cerințele tot mai complexe ale pieței muncii. În Republica Moldova, în timp ce formarea profesională continuă este reglementată prin diverse acte legislative, aspectul formării formatorilor rămâne insuficient explorat și structurat. O analiză a actelor normative ce reglementează formarea profesională continuă, precum Codul Educației al Republicii Moldova [1], Regulamentul privind educația adulților [2] și Metodologia de elaborare a programelor de educație a adulților în contextul învățării pe tot parcursul vieții [3], evidențiază faptul că acestea nu includ prevederi referitoare la competențele profesionale pe care trebuie să le dețină formatorii care instruiesc adulți. Deși există o reglementare a formării profesionale, formatorii din domeniul educației adulților se confruntă cu provocări majore, cum ar fi adaptarea la tehnologiile digitale, diversitatea profilurilor participanților și actualizarea continuă a conținuturilor educaționale. Acest studiu își propune să analizeze competențele esențiale ale formatorilor, provocările cu care se confruntă aceștia și să propună soluții inovative pentru optimizarea procesului de formare continuă în domeniul educației adulților, cu un accent deosebit pe educația financiar-contabilă.

Conținut. Astăzi, rolul formatorului în educația adulților este mai important ca niciodată. A transmite doar cunoștințe nu mai este suficient. Formatorul trebuie să fie un ghid, un facilitator și o sursă de inspirație, capabil să înțeleagă nevoile, motivațiile și diversitatea adulților învățători. Acesta trebuie să creeze un mediu educațional activ, adaptabil și orientat către nevoile reale ale participanților.

În acest context, competențele profesionale ale formatorilor devin esențiale pentru furnizarea unui proces educațional eficient. Formatorii din domeniul educației adulților trebuie să dețină o combinație de cunoștințe teoretice și abilități practice, capabile să răspundă provocărilor impuse de specificul educației pentru adulți. Competențele pedagogice ale formatorilor nu se limitează doar la transmiterea

de informații, ci includ și capacitatea de a adapta metodele de învățare la particularitățile fiecărui adult învățător, de a sprijini dezvoltarea continuă a acestora și de a evalua progresul în mod eficient. Astfel, competența este o capacitate de selecție, combinare, reutilizare a cunoștințelor, valorilor, și atitudinilor în scopul rezolvării de probleme într-un mod favorabil unor anumite criterii [4].

Definirea conceptului de "*Competența profesională*" a unui formator în educația adulților și trăsăturile specifice ale acestuia sunt redată în figura 1

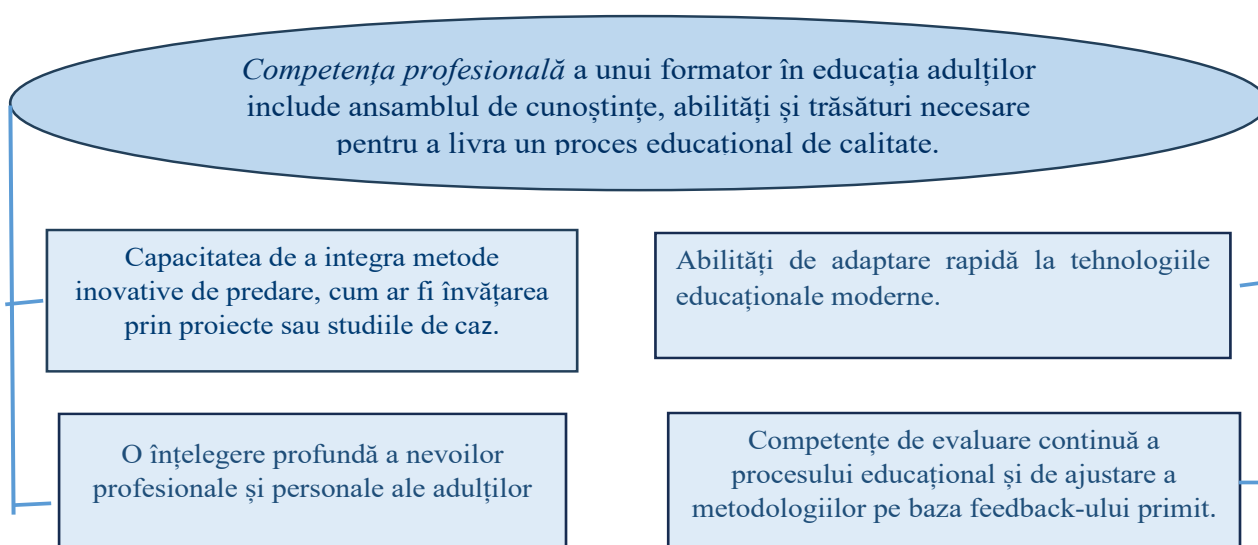

Figura 1. Definirea conceptului de "*Competența profesională*" și caracteristicile acestuia

În contextul educației adulților, formatorii se confruntă cu provocări multiple, dintre care amintim:

- diversitatea profilurilor participanților. Adulții care participă la programe de formare continuă vin cu experiențe profesionale și educaționale diferite, ceea ce impune formatorilor să fie extrem de flexibili și să utilizeze metode personalizate;
- lipsa unei formări pedagogice sistematice. Mulți formatori sunt experți în domeniul lor (de exemplu, contabilitate și fiscalitate), dar nu au o formare pedagogică adecvată. Aceasta creează un decalaj între competențele tehnice și cele pedagogice.
- provocările digitalizării. Adoptarea și integrarea platformelor digitale de învățare sunt esențiale, dar mulți formatori nu sunt suficient de pregătiți să folosească aceste instrumente în mod eficient;
- păstrarea actualizării cunoștințelor. Schimbările frecvente din legislația fiscală și financiară necesită formatori care să fie permanent la curent cu noile reglementări și standarde internaționale.

Competențele formatorilor în educația adulților trebuie să fie adaptate la nevoile specifice ale adulților care învață, având în vedere aspectele psihologice, pedagogice și tehnologice. Printre competențele esențiale ale unui formator modern se numără:

- *competențe pedagogice* - capacitatea de a utiliza tehnici și metode educaționale adecvate vârstei și stilului de învățare al adulților;
- *competențe digitale* - abilități în utilizarea platformelor online de învățare și a resurselor educaționale digitale, precum și capacitatea de a crea materiale interactive;

- *competențe de adaptare* - capacitatea de a ajusta ritmul și metoda de predare în funcție de progresul fiecărui adult, având în vedere că fiecare participant are nevoi și ritmuri diferite de învățare;
- *competențe de evaluare* - formatorii trebuie să aplice metode eficiente de evaluare, care să fie transparente și să ajute la îmbunătățirea continuă a procesului educațional.

Pentru a răspunde provocărilor și a optimiza procesul de formare continuă, este esențial să se adopte câteva măsuri cheie:

- formarea continuă a formatorilor. Programele de formare continuă trebuie să includă atât aspecte tehnice (legislație fiscală, contabilitate, etc.), cât și competențe pedagogice și digitale. În plus, formatorii ar trebui să participe periodic la cursuri de perfecționare și să fie stimulați să colaboreze cu instituții internaționale;
- integrarea învățării digitale: Dezvoltarea unor platforme interactive de învățare online și a unor metode de predare hibride poate ajuta la diversificarea procesului educațional și la sprijinirea învățării autodirijate a adulților;
- crearea unui cadru național de competențe pentru formatori. Este necesară dezvoltarea unui cadru național de competențe care să includă standarde clare pentru formarea formatorilor, cu accent pe abilitățile pedagogice și digitale.

Concluzii. Formatorii din domeniul contabil-fiscal joacă un rol crucial în dezvoltarea competențelor profesionale ale adulților. Consolidarea competențelor pedagogice și digitale, crearea unui sistem coerent de formare continuă și alinierea acestuia la standardele europene sunt priorități esențiale pentru Republica Moldova. Aceste măsuri vor asigura că formatorii nu doar că sunt experți în domeniile lor tehnice, dar și că sunt pregătiți să aplice metode moderne de predare și tehnologii educaționale. În acest context, se recomandă:

- dezvoltarea unui **cadru național de competențe** pentru formatori în domeniul financiar-contabil, aliniat la standardele internaționale;
- stimularea participării formatorilor la **programe de formare continuă acreditate** pentru a îmbunătăți atât competențele pedagogice, cât și cele digitale;
- promovarea **educației financiare pentru adulți** prin programe interactive, practice și accesibile digital, care să răspundă nevoilor specifice ale diferitelor grupuri de adulți;
- consolidarea **parteneriatelor public-private** pentru crearea unui model sustenabil de educație financiară, inclusiv prin colaborarea cu instituții financiare și organisme internaționale.

Prin abordarea acestor domenii cheie, se va putea îmbunătăți calitatea educației financiare pentru adulți și va asigura o pregătire continuă adecvată pentru profesioniștii din domeniul financiar-contabil.

Referințe bibliografice

1. Codul Educației al Republicii Moldova, COD Nr. 15 din 17-07-2014. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138940&lang=ro#;
2. Regulamentul cu privire la educația adulților, aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 222 din 26-03-2024. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142707&lang=ro#;
3. Metodologia de elaborare a programelor de educație a adulților în cadrul învățării pe tot parcursul vieții, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației și Cercetării al RM nr. 785 din 30.05.2024. Disponibil: Ordinului MEC nr. 785 din 30.05.2024;
5. ȚIMPĂU, C. Competențele formatorului modern-necesitate sau moft? Disponibil: https://www.concursurilecomper.ro/download/revista_inv_preuniv/2014/3.%20martie/6.1a.pdf

DIGITALIZAREA EDUCAȚIEI CONTABILE: ÎNTRE COMPETENȚE, CALITATE ȘI CAPITAL INTELECTUAL

DIGITIZING ACCOUNTING EDUCATION: BETWEEN SKILLS, QUALITY AND INTELLECTUAL CAPITAL

CZU: 004:[378:657]+005.336

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.17>

SIRETEAN Sorin Toderas

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, sorintsiretan@gmail.com

POPOVICI Florin Cornel

Universitatea de Vest din Timișoara, Timișoara, România, florin.popovici@e-uvr.ro

Abstract. The digital transformation of accounting education reshapes how competencies are formed, quality is ensured, and intellectual capital is generated within universities. This study explores how accounting education in Romania and Europe adapts to technological change, focusing on the development of digital and analytical skills aligned with the labor market. The methodology combines content analysis of recent studies (2020–2025) and synthesis of official data from higher education reports. Results indicate a progressive integration of digital tools—AI, data analytics, and cloud systems—but with persistent gaps in infrastructure and faculty training. Digital transformation enhances human and structural capital, yet its potential remains underused in curricular innovation and performance measurement. The study emphasizes the need to align accounting education with the digital economy by strengthening digital competencies and embedding intellectual capital management as a quality pillar.

Keywords: digitalization, accounting education, intellectual capital, competency development, educational quality

JEL Classification: M41, I23, O32

Introducere. Transformarea digitală redefinește profesia contabilă, mutând accentul de la operațiuni repetitive la competențe analitice, tehnologice și decizionale. Conform lui Gore et al. [1], competitivitatea capitalului uman depinde de capacitatea profesioniștilor de a integra inteligența artificială și analiza datelor în procesele financiare. Această dinamică obligă instituțiile academice să-și regândească rolul: nu doar de furnizor de cunoștințe, ci de generator de capital intelectual prin competențe digitale aplicabile. Mai mult, Tettamanzi et al. [2] arată că învățământul contabil a trecut rapid la formate hibride, evidențiind necesitatea unor metode centrate pe experiența studentului și pe învățarea activă. Totuși, digitalizarea a fost adesea tratată ca o soluție tehnică, nu ca un proces strategic de creștere a calității educației.

În România, analiza realizată de Gușe și Mangiuc [3] relevă o integrare modestă a tehnologiilor emergente în programele universitare de contabilitate: mai puțin de 20% dintre discipline includ AI, Big Data sau blockchain. Acest decalaj între competențele cerute de piață și cele oferite de sistemul educațional afectează atât calitatea formării, cât și capacitatea instituțiilor de a valorifica propriul capital intelectual.

La nivel european, Izzo et al. [4] arată că digitalizarea proceselor contabile a consolidat capitalul structural și cel relațional în corporații, creând un efect similar în mediul universitar — unde transparența, colaborarea și învățarea continuă devin surse de valoare. Totodată, Arena et al. [5] demonstrează că tehnologiile digitale potențează performanța academică prin capitalul relațional, care mediază legătura dintre resursele umane și rezultate educaționale.

În acest context, scopul acestei cercetări este de a analiza modul în care digitalizarea educației contabile contribuie la dezvoltarea competențelor profesionale, la asigurarea calității actului

educațional și la activarea capitalului intelectual universitar. În vederea atingerii acestui scop, au fost formulate următoarele obiective specifice: O1: Evaluarea nivelului de integrare a competențelor digitale în educația contabilă; O2: Analiza corelației dintre digitalizare și calitatea procesului educațional; O3: Explorarea modului în care capitalul intelectual (uman, structural, relațional) este consolidat prin digitalizare.

Conținut. Digitalizarea educației contabile presupune mai mult decât utilizarea platformelor online: ea transformă procesele de predare, evaluare și guvernanță academică. Lajnef [6] subliniază că pregătirea studenților pentru profesia contabilă digitalizată depinde în mod critic de competențele digitale ale cadrelor didactice și de accesul la resurse moderne de învățare.

Datele colectate din rapoartele universitare europene și din literatura de specialitate indică o convergență între nevoile pieței și direcția educațională, dar și un decalaj semnificativ între economiile dezvoltate și cele emergente. În România, programele universitare de contabilitate includ în medie două discipline digitale, comparativ cu patru-cinci în universitățile vest-europene [3].

În continuare, Tabelul 1 sintetizează principalele diferențe între România și media Uniunii Europene în ceea ce privește digitalizarea educației contabile, evidențiind decalajele de competențe și infrastructură care influențează calitatea formării și competitivitatea capitalului intelectual universitar.

Tabel 1. Indicatori comparativi privind digitalizarea educației contabile (România vs. UE, 2024)

Indicator	România	Media UE	Observație principală
Programe de contabilitate cu module de AI, Big Data, Blockchain (2024)	18%	45%	Lacună curriculară semnificativă
Cadre didactice instruite în instrumente digitale (ERP, BI, cloud)	36%	62%	Necesită formare continuă
Studenți care consideră că digitalizarea îmbunătățește calitatea învățării	78%	81%	Percepție generală pozitivă
Implementare de platforme colaborative (LMS, e-learning)	67%	84%	Diferență tehnologică moderată

Surse: sintetizare din [1,3, 5, 6]; [3]

Datele din Tabelul 1 evidențiază un decalaj semnificativ între România și media UE în digitalizarea educației contabile, atât la nivel curricular, cât și în formarea cadrelor. Lipsa modulelor digitale avansate și instruirea insuficientă a profesorilor limitează dezvoltarea competențelor relevante și reduc potențialul capitalului intelectual. Această asimetrie afectează calitatea procesului educațional și competitivitatea absolvenților pe piața muncii digitalizate [7].

Rezultatele studiilor anterioare sugerează că digitalizarea favorizează formarea competențelor relevante, însă calitatea educației depinde de infrastructură și de capitalul uman academic. Spre exemplu, Othman și Ameer [8] subliniază că, pentru a susține obiectivele de dezvoltare durabilă, educația contabilă trebuie să adopte o perspectivă multidimensională – tehnică, socială și morală – și să încorporeze etica datelor și sustenabilitatea digitală.

În universitățile care au adoptat strategii digitale coerente, capitalul intelectual s-a consolidat. Izzo et al. [4] au demonstrat că transformarea digitală contribuie la „învățarea organizațională” și la creșterea fiabilității datelor, sporind astfel valoarea capitalului structural. În mediul universitar românesc, capitalul relațional este încă subdezvoltat: colaborările cu mediul de afaceri și parteneriatele internaționale sunt limitate, ceea ce reduce impactul educației asupra pieței muncii. De asemenea, Gore et al. [1] arată că economia digitală generează o polarizare a competențelor: profesioniștii cu abilități avansate în AI și analiză de date devin competitivi, în timp ce competențele tradiționale își

pierd relevanța. Astfel, educația contabilă are un rol strategic în prevenirea dezechilibrelor de capital uman și în sprijinirea tranziției către economia bazată pe cunoaștere.

Digitalizarea contribuie, de asemenea, la transparența și eficiența proceselor academice, facilitând evaluarea obiectivă și managementul performanței. În viziunea lui Arena et al. [5], capitalul intelectual universitar nu se limitează la resurse umane, ci include infrastructura digitală și rețelele de colaborare, elemente esențiale pentru calitatea educației contabile.

Concluzii. Digitalizarea educației contabile a facilitat dezvoltarea competențelor digitale și analitice ale studenților, reflectând o adaptare progresivă a curriculumului la cerințele pieței muncii. Diferențele structurale și gradul de pregătire al cadrelor didactice au modelat calitatea actului educațional, evidențiind rolul central al capitalului intelectual în consolidarea performanței academice. Implementarea instrumentelor digitale și a platformelor colaborative a permis o mai mare transparență și eficiență în procesul de învățare, susținând simultan capitalul relațional și structural. În acest context, transformarea digitală nu se limitează la tehnologii, ci devine un mecanism subtil de valorizare a cunoștințelor, competențelor și resurselor instituționale, integrând treptat educația contabilă în economia bazată pe cunoaștere.

Referințe bibliografice

1. Gore, B. E., Ion, A. R. N., Tarau, A., & Radu, F. (2025). The Impact of the Digital Age, with a Focus on the Competitiveness of Human Capital in the Accounting Profession. *Journal of Financial Studies*, 10(18), 134–146.
2. Tettamanzi, P., Minutiello, V., & Murgolo, M. (2023). Accounting education and digitalization: A new perspective after the pandemic. *The International Journal of Management Education*, 21(3), 100847.
3. Gușe, G. R., & Mangiuc, M. D. (2022). Digital transformation in Romanian accounting practice and education: Impact and perspectives. *Amfiteatru Economic*, 24(59), 252-267.
4. Izzo, M. F., Fasan, M., & Tiscini, R. (2022). The role of digital transformation in enabling continuous accounting and the effects on intellectual capital: the case of Oracle. *Meditari Accountancy Research*, 30(4), 1007–1026.
5. Arena, C., Catuogno, S., Crisci, A., & Naciti, V. (2022). The mediating role of relational capital for the academic performance effect of IC: the influence of digital technologies. *Meditari Accountancy Research*, 30(4), 1050–1076.
6. Lajnef, K. (2025). How does accounting education shape the digitalization of the accounting profession? A cognitive mapping investigation. *Quality & Quantity*, 1–20.
7. OECD. (2023). *OECD Digital Education Outlook 2023*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/oecd-digital-education-outlook-2023_c827b81a/c74f03de-en.pdf
8. Othman, R., & Ameer, R. (2024). Rethinking accounting education for a sustainable future: charting a course for sustainable development goals 2030. *Meditari Accountancy Research*, 32(5), 1809–1836.

ASPECTE NOI PRIVIND PREDAREA – ÎNVĂȚAREA DISCIPLINEI „CONTABILITATE FINANCIARĂ AVANSATĂ” LA CICLUL II – MASTERAT

NEW ASPECTS REGARDING TEACHING – LEARNING THE DISCIPLINE „ADVANCED FINANCIAL ACCOUNTING” AT THE SECOND CYCLE – MASTER’S DEGREE

CZU: 378.147:657.4

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.18>

NEDERIȚA Alexandru

Academia de Studii Economice din Moldova, nederita.alexandru@ase.md

ORCID ID: 0000-0001-9980-8808

Abstract. This study investigates the main aspects related to the teaching-learning of the discipline "Advanced Financial Accounting", which is necessary and important in the process of training specialists with master's degrees in the field of accounting and auditing. The article analyzes the key issues concerning the teaching-learning of the aforementioned discipline, particularly those related to establishing the structure and content of the university curriculum for the course unit, delineating topics across study cycles (bachelor's and master's), the initial, ongoing and final assessment of students' knowledge.

In carrying out the study, several scientific research methods were used, such as: analysis of the regulatory framework, identification, grouping, comparison and synthesis of information related to advanced financial accounting. The study is based on the accounting and financial reporting regulatory framework of the Republic of Moldova and Directive 2013/34/EU. Additionally, the teaching-learning requirements for accounting disciplines in the master's program "Accounting and Auditing" were taken into account. The results of the investigation contain proposals for modernizing the structure and teaching-learning method of the advanced financial accounting discipline.

Keywords: advanced financial accounting, financial reporting, course unit, masters.

JEL Classification: M41, A22, A23

Introducere. Contabilitatea financiară avansată reprezintă una din disciplinele obligatorii de specialitate la ciclul II – masterat, programul „Contabilitate și audit”. Obiectivul general al disciplinei constă în aprofundarea cunoștințelor aferente prevederilor reglementărilor contabile naționale, europene și internaționale, modului de aplicare a acestora în practica contabilă, precum și în dezvoltarea competențelor referitoare la utilizarea raționamentului profesional în soluționarea problemelor care apar la diferite categorii de entități din sectorul corporativ în procesul de ținere a contabilității și de întocmire a situațiilor financiare. Disciplina se predă în semestrele I și II, anul I al programului de masterat și constă din două părți: „Contabilitate financiară avansată – I” și „Contabilitate financiară avansată – II”.

Pentru însușirea disciplinei sus-menționate studenții-masteranzi trebuie să corespundă anumitor precondiții **obligatorii** (competențe de lucru pe diverse platforme digitale, promovarea unităților de curs „Bazele contabilității” și „Contabilitate financiară”) și **recomandate** (abilități de analiză critică, de organizare independentă a activității de învățare și de gestionare eficientă a activității individuale, promovarea unităților de curs „Contabilitate financiară conform IFRS” și „Analiza situațiilor financiare”).

În procesul predării-învățării disciplinei contabilitate financiară avansată apar multiple probleme, principalele dintre care sunt următoarele: • stabilirea structurii și conținutului curriculumului universitar la unitatea de curs; • delimitarea subiectelor pe cicluri de studii (licență și masterat); • evaluarea inițială, curentă și finală a cunoștințelor studenților-masteranzi.

Metodologia cercetării. Sunt cercetate aspectele teoretice și practice aferente predării-învățării metodelor și procedeele de evidență a elementelor contabile, precum și de prezentare a informațiilor

în situațiile financiare. În cadrul investigațiilor au fost utilizate metode de cercetare științifică cum ar fi: analiza cadrului normativ și a practicelor internaționale avansate, identificarea, evaluarea, gruparea, compararea și sinteza informațiilor în situațiile financiare. Suportul studiului îl constituie actele normative naționale, acquis-ul comunitar și IFRS, precum și investigațiile savanților autohtoni și străini în domeniul contabilității și raportării financiare.

Conținut. Structura disciplinei contabilitate financiară trebuie să cuprindă subiecte aferente aspectelor metodologice și practice de contabilizare aprofundată și complexă a elementelor contabile, inclusiv a celor referitoare la recunoașterea, evaluarea, întocmirea înregistrărilor contabile, prezentarea informațiilor în situațiile financiare. În conformitate cu curriculum-le la unitățile de curs, materialul aferent contabilității financiare avansate este repartizat în următorul mod:

- „*Contabilitate financiară avansată - I*”: „Bazele conceptuale ale contabilității financiare avansate”, „Probleme ale contabilității imobilizărilor necorporale și corporale”, „Contabilitatea costurilor îndatorării”, „Contabilitatea leasingului”, „Contabilitatea deprecierii activelor imobilizate”, „Probleme ale contabilității avansurilor acordate, creanțelor și altor active circulante” [1].
- „*Contabilitate financiară avansată - II*”: „Probleme ale contabilității capitalului propriu și datoriilor”, „Contabilitatea instrumentelor financiare”, „Probleme ale contabilității veniturilor și cheltuielilor”, „Contabilitatea operațiunilor de lichidare și reorganizare a entității”, „Particularitățile contabilității contractelor de parteneriat public - privat” [2].

Subiectele temelor disciplinei „Contabilitate financiară avansată” trebuie să reflecte conținutul de bază al cadrului normativ al contabilității și raportării financiare din Republica Moldova care include: Legea contabilității și raportări financiare [3], Standardele Naționale de Contabilitate [4], Planul general de conturi contabile [5], Standardele Internaționale de Raportarea Financiară [6] și alte reglementări aprobate de către organele abilitate de legislație. Totodată, în contextul aderării Republicii Moldova la UE, urmează a fi utilizate și normele Directivei 2013/34/UE [7]. Modul general de aplicare a reglementărilor sus-menționate este expus în literatura de specialitate autohtonă [8, 9].

În cadrul prelegerilor trebuie să fie analizate sub aspect critic problemele aferente contabilității faptelor economice și modalitățile de prezentare a informațiilor aferente în situațiile financiare. Materialul urmează a fi expus în conformitate cu prevederile SNC în comparația cu normele europene și internaționale. Seminarele se recomandă să fie desfășurate cu aplicarea metodelor, tehnicilor și procedeele moderne cum ar fi: întrebări de autoevaluare și de discuție, activități dirijate (în echipă și individuale), teste de autoevaluare a cunoștințelor și capacităților de comunicare, examinarea situațiilor problematice etc. Materialele didactice (problemele, studiile de caz) necesare pentru seminare sunt elaborate de titularul cursului și utilizate de către studenții-masteranzi atât la orele de auditoriu, cât și în procesul activității individuale. În procesul predării disciplinei contabilitate financiară avansată este necesar de delimitat materialul pe cicluri de studii: 1 – licență și 2 – masterat. În acest context, trebuie să fie luați în considerare următorii factori principali: competențele absolvenților studiilor de licență; nivelul de pregătire a studenților înmatriculați în ciclul 2; cerințele sectorului public și a mediului de afaceri aferente abilităților specialiștilor în domeniul contabilității, raportării financiare și auditului. În vederea predării-învățării mai eficiente a disciplinelor contabile, inclusiv a contabilității financiare avansate, considerăm rezonabil de realizat studiile la ciclul 2 prin două forme: masterat profesional și complementar.

Evaluarea cunoștințelor la disciplina contabilitatea financiară avansată se realizează în următorul mod: • la începutul studierii disciplinei - pentru identificarea capacităților de învățare a studenților și

nivelul de pregătire al acestora; • pe parcursul studierii disciplinei - prin intermediul testelor de cunoștință și abilități, studiilor de caz și a referatelor de seminar; • la finalizarea studierii disciplinei - prin examen în formă scrisă care constă în realizarea unui test-grilă.

De menționat că sistemul existent de evaluare a cunoștințelor la contabilitatea financiară avansată nu corespunde integral cerințelor acceptate în practica internațională, inclusiv a celor referitoare la certificarea profesională contabilă. Pentru asigurarea unei evaluări corecte și competitive, considerăm necesar și rezonabil de adaptat testele finale de examinare la programele naționale și internaționale de certificare a contabililor și auditorilor. Aceste teste trebuie să fie elaborate sub forma unor studii de caz care să cuprindă modalitățile de recunoaștere, evaluare și contabilizare a elementelor situațiilor financiare în diferite situații, precum și modul de corectare a erorilor contabile. În cazul testării cunoștințelor la disciplina specificată este rezonabil să fie luate în considerare efectele utilizării inteligenței artificiale de către studenții-masteranzi.

La finalizarea cu succes a disciplinei contabilitate financiară avansată, studenții-masteranzi trebuie să demonstreze abilități privind:

- analiza reglementărilor contabile naționale și internaționale și modul de aplicare a acestora în concordanță cu modelul de afaceri al entității și cerințele utilizatorilor de informații;
- utilizarea raționamentului profesional în contabilizarea faptelor economice pentru a asigura integritatea, plenitudinea și fiabilitatea informațiilor financiare;
- elaborarea și aplicarea politicilor contabile în funcție de modelul de afaceri al entității și cadrul de reglementare aplicabil domeniului în vederea perfecționării lor
- închiderea perioadei de gestiune, întocmirea și prezentarea situațiilor financiare.

Concluzii. Predarea-învățarea disciplinei contabilitate financiară avansată este necesară și importantă pentru formarea și dezvoltarea competențelor profesionale în domeniul contabilității și raportării financiare a absolvenților studiilor de masterat. Cunoștințele și abilitățile practice obținute de către masteranzi în urma studierii disciplinei vor facilita angajarea acestora în câmpul muncii și vor asigura capacitatea lor de a aplica corect prevederile reglementărilor contabile naționale, europene și internaționale, ținând cont de particularitățile activității entității și necesitățile informațional-decizionale ale utilizatorilor de situații financiare. În plus, absolvenții vor dobândi capacități de soluționare a problemelor privind contabilizarea unor fapte economice specifice entităților din diferite sectoare și ramuri ale economiei naționale care nu sunt reglementate în mod special sub aspect normativ. Predarea-învățarea disciplinei contabilitate financiară avansată constituie un proces continuu și complex care necesită eforturi semnificative atât din partea profesorilor cât și a studenților-masteranzi. Evaluarea cunoștințelor urmează a fi adaptată la cerințele de certificare profesională acceptate în practica națională și internațională.

Referințe bibliografice.

1. Curriculumul universitar la unitatea de curs „Contabilitate financiară avansată - I”, ciclul II – studii superioare de master, programul de studii „Contabilitate și audit”. Disponibil: <https://moodle.ase.md/enrol/index.php?id=642>
2. Curriculumul universitar la unitatea de curs „Contabilitate financiară avansată - II”, ciclul II – studii superioare de master, programul de studii „Contabilitate și audit”. Disponibil: <https://moodle.ase.md/enrol/index.php?id=642>
3. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. <http://lex.justice.md/md/373601/>
4. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 118 din 06.08.2013. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=43855&lang=ro.
5. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06.08.2013. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117857&lang=ro
6. Standardele Internaționale de Raportare Financiară. <http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport>

7. Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=en>.
8. NEDERIȚA, A. Comentarii privind conținutul și modul de implementare a modificărilor de bază operate în SNC. În: Contabilitate și audit, 2019, nr. 8.
Disponibil: <https://contabilitate.md/article/1221?cHash=682baf8355f98c2431d4ee9d00e6ed15>
9. NEDERIȚA, A., GRABAROVSKI, L., POPOVICI, A. Contabilitate financiară, note de curs. partea 1, Chișinău, SEP ASEM, 2023, ISBN 978-9975-167-38-3.

RISCURILE FINANCIARE ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA RAPORTĂRIILOR FINANCIARE ÎN CONTEXTUL TEHNOLOGIILOR DE MACHINE LEARNING

FINANCIAL RISKS AND THEIR IMPACT ON FINANCIAL REPORTING IN THE CONTEXT OF MACHINE LEARNING TECHNOLOGIES

CZU: [658.15:657.6]:004.8

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.19>

RACOLCIUC Adina-Cosmina

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, adinaracolciuc6@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4681-5969>

CIUBOTARIU Marius-Sorin

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, marius.ciubotariu@usm.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8560-9223>

IONESCU Bogdan Stefan

Academia de Studii Economice din București, România, bogdan.ionescu@cig.ase.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0021-2938>

Abstract. In a European economic environment characterized by high volatility, financial uncertainty, and increasing demands for accounting transparency, the use of modern analytical tools to manage financial risks has become essential. This research explores how machine learning technologies can enhance the identification, assessment, and reporting of financial risks while increasing the credibility of accounting information. The study pursues two main objectives: (O1) to define and conceptualize financial risks and their impact on accounting reporting, and (O2) to explore machine learning as an emerging tool for predicting financial imbalances. The research methodology is based on a bibliometric analysis of the specialized literature using databases such as Web of Science, aiming to identify the main trends, authors, and research clusters in the field. The network of keywords related to financial risk management techniques was analyzed to reveal conceptual linkages and thematic evolution. The findings indicate a growing integration of machine learning approaches in financial risk diagnostics and demonstrate how these technologies contribute to enhancing transparency and predictive accuracy in accounting processes.

Keywords: Financial risk, accounting reporting, risk management machine learning, artificial intelligence

JEL Classification: G17, M41

Introducere. În contextul dezvoltării accelerate a economiei globale, marcată de extinderea procesului de globalizare și de digitalizarea rapidă a sectoarelor economice, întreprinderile activează într-un mediu caracterizat prin incertitudine, complexitate și ambiguitate. Într-un astfel de cadru, procesul decizional devine tot mai dificil, iar organizațiile se confruntă atât cu oportunități de creștere și inovare, cât și cu riscuri financiare semnificative generate de instabilitatea mediului economic general. Pornind de la aceste considerente, cercetarea își propune să analizeze modul în care tehnologiile de machine learning pot optimiza identificarea, evaluarea și gestionarea riscurilor financiare, evidențiind totodată contribuția acestora la îmbunătățirea calității informațiilor financiar-contabile. În vederea îndeplinirii scopului propus ne-am formulat două obiective care vizează, pe de o parte, delimitarea și conceptualizarea riscurilor financiare, precum și analiza impactului acestora asupra raportărilor contabile, iar pe de altă parte, explorarea tehnologiilor de machine learning ca instrumente emergente pentru identificarea și anticiparea dezechilibrelor financiare.

Rezultatele cercetării vor evidenția tendințele și clusterelor tematice privind integrarea tehnologiilor de machine learning în gestionarea riscurilor financiare și vor identifica lacunele existente în literatura de specialitate, oferind totodată o perspectivă asupra modului în care aceste tehnologii vor sprijini deciziile manageriale și vor crește acuratețea și transparența raportărilor contabile.

Revizuirea literaturii de specialitate. Complexitatea mediului de afaceri și avansurile tehnologice rapide și-au pus amprenta semnificativ asupra activităților economice ale întreprinderilor. Prin digitalizarea și automatizarea unor operațiuni interne, procesele de lucru au cunoscut o redefinire pentru a se putea adapta schimbărilor survenite, determinând, astfel, companiile să adopte noi abordări pentru gestionarea și prelucrarea volumului mare de date extras din raportările generate de sistemele integrate de inteligență artificială, cu scopul de a asigura conformitatea cu reglementările și de a monitoriza eficient riscurile financiare (Mashrur et. al. 2020). În acest context, atât mediul academic, cât și managementul companiilor au manifestat un interes crescut pentru identificarea celor mai eficiente metode și tehnici de maximizare a performanțelor și de gestionare a principalelor amenințări financiare (Khandelwal, C. et. al. 2019; Zhukevych, S. et. al. 2024).

Literatura de specialitate reflectă preocupări multidisciplinare, abordările conceptuale variind în funcție de disciplina științifică (management, economie, contabilitate), de sfera practică vizată (management corporativ, audit intern și financiar), de tipul entității analizate (societăți comerciale, bănci, companii de asigurări, instituții publice sau organizații non-profit), de tipul rapoartelor întocmite (financiare și nefinanciare) și de zona geografică de operare (Europa, America, Asia, Australia, Africa) (Onsongo, S. K. et. al. 2020; Lazar, E. et. al. 2024; Hao, H. et. al. 2024b).

Metodologia cercetării. Pornind de la preocuparea mediului de afaceri și a celui academic pentru identificarea și optimizarea metodelor de gestionare a riscurilor financiare, am realizat o analiză bibliometrică, menită să cartografieze tehnicile și metodele utilizate în literatura de specialitate. Drept urmare, procesul de colectare a datelor a început prin definirea expresiilor de căutare relevante, incluzând termeni precum „financial risk”, „credit risk”, „liquidity risk” și „operational risk”, corelați cu metode și instrumente specifice, printre care „machine learning”, „Monte Carlo simulation”, „scenario analysis”, „stress testing” și „data mining”. Datele au fost extrase din baza Web of Science pentru perioada 1988-2024, acoperind domenii precum management, economie, afaceri, contabilitate, audit și științe sociale interdisciplinare. Documentele identificate au fost descărcate și pregătite pentru analiza în VOSviewer, eliminând termenii nerelevanți, astfel încât să se asigure o cartografiere cât mai precisă. Această procedură a permis evidențierea principalelor tendințe, a clusterelor tematice și a tehnicilor de gestionare a riscurilor, rezultate care vor fi detaliate în secțiunea de rezultate ale cercetării.

Rezultate și discuții. Prin analiza bibliometrică s-au identificat principalele direcții de cercetare, metodele și tehnicile utilizate pentru gestionarea riscurilor financiare, evidențiind atât abordările tradiționale, cât și cele bazate pe tehnologii emergente. Din totalul celor 4.084 de lucrări relevante publicate între 1988 și 2024 în domeniile management, economie, contabilitate și audit, predomină articolele științifice (3.934) și cărțile (150), publicate în mai multe limbi, ceea ce reflectă un interes global extins pentru tema riscurilor financiare, prezent atât în regiunile foarte dezvoltate, cât și în cele aflate în tranziție economică. Prin importarea acestor date și procesarea rezultatelor în aplicația VOSviewer60, a fost generată o rețea a termenilor-cheie, care surprinde principalele concepte și relații tematice din literatura de specialitate, reprezentată grafic în figura de mai jos:

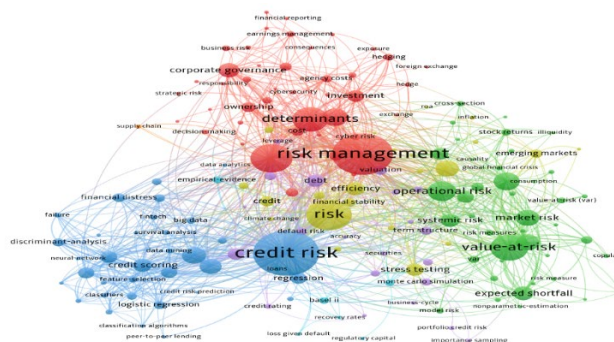

Figura nr. 1 - Rețeaua termenilor cheie utilizați în literatura de specialitate cu privire la metodele și tehnicile de gestionare a riscurilor financiare
Sursa: Prelucrate proprii în VOSviewer

Rețeaua termenilor-cheie generată în VOSviewer evidențiază concentrarea cercetărilor asupra abordărilor tradiționale și moderne de cuantificare a riscurilor, în special prin instrumente statistice și tehnologii de machine learning. Termeni precum „credit risk”, „risk management”, „value-at-risk”, „financial risk” și „machine learning” au avut frecvențe ridicate, indicând centralitatea lor în literatura de specialitate. Din analiza clusterelor tematice am putut sesiza că există șase domenii principale de cercetare și anume: management corporativ și control intern, metode statistice tradiționale, integrarea instrumentelor de machine learning, evaluarea riscului sistemic, utilizarea instrumentelor predictive pentru bonitatea clienților și impactul reglementărilor internaționale asupra raportării riscurilor. Rezultatele sugerează că, deși instrumentele statistice tradiționale rămân dominante, metodele bazate pe machine learning și inteligență artificială sunt mai adaptate la cerințele actuale, fiind utilizate pentru anticiparea riscurilor financiare și cuantificarea vulnerabilităților organizaționale.

Concluzii. Pe baza analizei bibliometrice realizate se poate afirma că subiectul legat de gestionarea riscurilor financiare a marcat o ascensiune în ultimele decenii, și reflectă atât continuitatea abordărilor tradiționale, cât și emergența tehnologiilor moderne. De asemenea, rezultatele ne-au indicat că instrumentele statistice clasice, precum Value-at-Risk, testele de stres și simulările Monte Carlo, au rămas fundamentale pentru evaluarea riscurilor de piață, de credit și operaționale, în timp ce tehnicile bazate pe machine learning și inteligență artificială s-au extins din ce în ce mai mult, contribuind la anticiparea și cuantificarea rapidă a vulnerabilităților financiare, precum și la asigurarea unui nivel mai ridicat de transparență în raportările financiare.

Deși analiza bibliometrică a evidențiat principalele tendințe și domenii tematice, cercetarea a fost limitată de faptul că s-a concentrat exclusiv pe literatura publicată și nu a inclus o evaluare empirică directă a eficienței tehnologiilor emergente în gestionarea riscurilor financiare, ceea ce ar putea influența interpretarea aplicabilității practice a rezultatelor. În ceea ce privește direcțiile viitoare de cercetare ne propunem să extindem baza de date, să investigăm aplicabilitatea tehnologiilor emergente în sectoare economice diverse și să evaluăm eficiența acestora în gestionarea riscurilor financiare și a raportărilor integrate, inclusiv prin dezvoltarea de modele econometrice menite să cuantifice impactul riscurilor financiare asupra stabilității organizaționale.

Referințe bibliografice.

1. Mashrur, A., Luo, W., Zaidi, N. A., & Robles-Kelly, A. (2020). Machine learning for financial risk management: A survey. *IEEE Access*, 8, 203203–203223. <https://doi.org/10.1109/access.2020.3036322>
2. Khandelwal, C., Kumar, S., Verma, D., & Pratap Singh, H. (2019). Financial risk reporting practices: Systematic literature review and research agenda. *The Bottom Line*, 32(3), 185–210. <https://doi.org/10.1108/BL-03-2019-0071>.

3. Zhukevych, S., Rozheljuk, V., Portovaras, T., Zhuk, N., & Denchuk, P. (2024). The concept of risk management: an integrated analysis based on the criteria of the financial condition of enterprises. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 3(56), 156–172. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4363>.
4. Onsongo, S. K., Muathe, S. M. A., & Mwangi, L. W. (2020). Financial Risk and Financial Performance: Evidence and Insights from Commercial and Services Listed Companies in Nairobi Securities Exchange, Kenya. *International Journal of Financial Studies*, 8(3), 51. <https://doi.org/10.3390/ijfs8030051>
5. Hu, L., Chen, J., Vaughan, J., Yang, H., Wang, K., Agus Sudjianto, & Nair, V. N. (2020). Supervised Machine Learning Techniques: An Overview with Applications to Banking. *ArXiv (Cornell University)*. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2008.04059>.
6. Lazar, E., Pan, J., & Wang, S. (2024). On the estimation of Value-at-Risk and Expected Shortfall at extreme levels. *Journal of Commodity Markets*, 34, 100391. <https://doi.org/10.1016/j.jcomm.2024.100391>.
7. Hao, H., Wang, Y., & Chen, J. (2024b). Empowering Scenario Planning with Artificial Intelligence: A Perspective on Building Smart and Resilient Cities. *Engineering*, 43. <https://doi.org/10.1016/j.eng.2024.06.012>.

ADVANCING MANAGEMENT ACCOUNTING THROUGH INTEGRATED BUDGETING: AN EDUCATIONAL MODEL FOR EXPERIENTIAL PRODUCTION TRAINING

CZU: 657.3:378.02

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.20>

BĂDICU Galina

Academy of Economic Studies of Moldova, badicu.galina@ase.md

ORCID ID: 0000-0002-9429-3654

MIHAILA Anastasia

Stefan cel Mare University of Suceava/ Academy of Economic Studies of Moldova, mihaila.anastasia@ase.md

ORCID ID: 0009-0003-8975-8757

Abstract. Accelerated industrial transformations and the advancing digitalization of production systems call for a renewed approach to teaching management accounting in higher education. In this context, budgeting is not merely a financial planning tool but a central mechanism that links operational coordination, resource allocation, and performance evaluation, particularly within manufacturing enterprises. Despite these developments, university curricula continue to focus predominantly on theoretical explanations, offering limited exposure to real production flows or decision-oriented variance analysis. Addressing this gap, the present study develops an integrated educational model that connects budgeting, production costs, and performance indicators into a coherent experiential learning framework. Through the use of scenario-based budgeting, production-flow simulations, and structured managerial analysis, the model enables students to understand the planning–execution–control cycle in an environment that mirrors industrial practice. The study contributes to the modernization of management accounting education by providing an application-oriented framework that enhances professional judgment and equips future accountants with the competencies required to support performance optimization in manufacturing firms.

Keywords: budgeting; management accounting; operational performance; production costs; responsibility centers; practical training; accounting education

JEL Classification: M41; M49, I23

Introduction. The profound transformations that the industrial environment is undergoing, driven by digitization and the expansion of concepts associated with Industry 4.0, directly influence the skills required of future accountants and management specialists. In manufacturing companies, budgeting has become an essential tool for coordinating operations, ensuring the efficient use of resources, and informing managerial decisions [3]. However, in higher education, the teaching of management accounting remains, as a rule, anchored in predominantly theoretical approaches, often disconnected from real production processes and the dynamics of responsibility centers.

This gap between the requirements of the industrial environment and the content of university programs is intensely discussed in the literature. On the one hand, research conducted in manufacturing companies highlights the effectiveness of modern practices such as activity-based budgeting, target costing, or kaizen costing, demonstrating their contribution to reducing waste and improving operational performance [4]. On the other hand, studies on management support information systems confirm that the flexibility and quality of IT tools are critical determinants of the quality of information generated in budgeting processes [2]. At the same time, the literature in the field of accounting education emphasizes the need to integrate critical thinking, sustainability elements, and methods based on practical experience in order to strengthen students' professional skills [1].

Based on these directions, this study aims to develop an integrated educational model capable of bringing the training process closer to the realities of manufacturing companies. The research is guided by two fundamental questions:

- ✓ How can budgeting be effectively integrated into management accounting teaching to reflect the complexity of production processes?
- ✓ What educational mechanisms can facilitate the development of professional reasoning and understanding of the planning-execution-control cycle in industrial contexts?

Therefore, the study proposes an applied framework based on budget scenarios, production flow simulations, and analytical reflection, with the aim of improving students' ability to substantiate relevant managerial decisions and contribute to optimizing performance in manufacturing companies.

Content. In the current industrial context, characterized by operational variability and the accelerated pace of technological change, budgeting can no longer be understood as an exclusively annual exercise. It is transforming into a continuous, iterative process, aligned with the logic of real-time data and the need to rapidly adapt production capacities to fluctuations in the external environment. In this context, manufacturing companies are increasingly using rolling budgets, activity-based budgeting systems, and predictive analytics tools integrated into ERP platforms. Their role goes beyond the financial sphere, becoming essential mechanisms for the cross-functional coordination of production, procurement, quality control, and resource management processes.

However, in most higher education institutions, these transformations are not sufficiently reflected in management accounting curricula. A significant portion of programs continue to adopt traditional teaching methods, focusing on standardized problems from textbooks, isolated examples, or algorithmic exercises that do not capture the complexity of industrial processes [5]. This approach has several structural limitations.

Firstly, relevance to the manufacturing environment is reduced because students are not exposed to real-life scenarios involving volume variations, resource constraints, dependencies between responsibility centers, or deviations caused by unforeseen operational conditions. Second, the lack of contact with real deviations—caused by technological shutdowns, supply delays, or losses generated in the production process—limits understanding of how accounting information supports managerial decisions. Thirdly, teaching budgeting, costs, and performance indicators separately reduces understanding of their interdependent nature, which is fundamental to applied management accounting. Finally, insufficient digital skills are becoming increasingly problematic, given the widespread use of ERP systems in industry and the need to familiarize students with digital simulations.

To address these challenges, the study proposes an integrated educational model built on three complementary pillars: functional integration, practical simulation, and analytical reflection.

Functional integration is the foundation of the model. It connects, in a unified logic, budgeting (production planning, resource consumption, and allocation of indirect expenses), production costs (direct materials, direct wages, machine hours, and cost factors), and performance indicators (cost variances, efficiency rates, and contribution margin). The interdependence between these components becomes the operational framework of the model: budget assumptions determine production configuration, production flows generate costs that must be monitored, and deviation analysis provides the information needed to adjust budgets. This continuous cycle reproduces the real logic of managerial processes in companies.

Practical simulation is the second pillar of the model and aims to familiarize students with situations that accurately reflect operational dynamics. Through interactive scenarios, they analyze, for

example, the effects of demand fluctuations on production batches, the impact of raw material price volatility on budgets, the consequences of technological shutdowns on direct and indirect costs, or the changes generated by losses and rejects on deviations from standards. In these contexts, students are invited to develop rolling budgets, identify the causes of deviations, recommend adjustments, and justify the proposed decisions. This develops their ability to correlate accounting data with managerial decision-making logic.

Finally, *analytical reflection* ensures the consolidation of the learning process through critical evaluation of scenarios. Students analyze how initial assumptions influence production costs, identify patterns of deviations and their causes, evaluate the implications of decisions on performance indicators, and examine the results of responsibility centers. This stage supports the development of analytical and integrative thinking, which is necessary for understanding the complexity of managerial decisions.

Applying the model offers multiple benefits to both academic institutions and industry. For universities, the model helps align study programs with international standards in accounting education, stimulate interdisciplinary learning, and increase student engagement through interactive and contextualized methods. For industry, the approach ensures the training of graduates who are able to understand and manage complex processes, actively participate in optimizing operational performance, and reduce further training costs.

Therefore, the proposed model has the potential to significantly reduce the gap between traditional university education and the demands of the contemporary business environment, facilitating the development of the skills needed by specialists in the manufacturing sector.

Conclusions. The study argues for the need to reconfigure management accounting teaching in the context of industrial transformation and digitization. Traditional pedagogical approaches, centered on standardized examples and theoretical exercises, no longer reflect the complexity of production, in which budgeting functions as an integrated mechanism for coordination, control, and performance evaluation.

The proposed model, based on functional integration, practical simulation, and analytical reflection, provides an applicable framework for training the skills required by industry. Combining budget scenarios with simulations of flows and contextualized deviation analyses strengthens professional reasoning and the ability to interpret managerial information, bringing the curriculum closer to current practices.

However, implementation poses challenges: adequate digital infrastructure, continuous adaptation to the specifics of programs and sectors. Therefore, empirical validation in diverse university contexts and exploration of the integration of emerging technologies (including AI solutions) into curriculum design are necessary. In essence, the model contributes to the modernization of accounting education, facilitating the transition of graduates to roles focused on optimizing organizational performance.

Bibliographic references

1. Berg, T., & Lyngstadås, H. (2024). We're only in it for the money? Developing sustainable literacy through management accounting curriculum. *Accounting Education*, 33(6), 867-886.
2. Kielanowicz, Ż., Wnuk-Pel, T., Christauskas, C., & Kazlauskienė, V. (2023). Assessment of IT tools used for operational budgeting in Polish and Lithuanian companies. *Engineering Economics*, 34(2), 158-174.
3. Merchant, K. A., & Van der Stede, W. A. (2023). *Management control systems: Performance measurement, evaluation and incentives* (5th ed.). Pearson. ISBN-13: 9780135339190.
4. Nartey, S. N., & van der Poll, H. M. (2021). Innovative management accounting practices for sustainability of manufacturing small and medium enterprises. *Environment, Development and Sustainability*, 23(12), 18008-18039.
5. Watty, K., McKay, J., & Ngo, L. (2016). Innovators or inhibitors? Accounting faculty resistance to new educational technologies in higher education. *Journal of Accounting Education*, 36, 1-15.

COMPETENȚELE EDUCAȚIONALE ÎN PROMOVAREA SUSTENABILITĂȚII: NOI REPERE PENTRU CONTABILITATEA MANAGERIALĂ

EDUCATIONAL SKILLS FOR PROMOTING SUSTAINABILITY: NEW BENCHMARKS REGARDING MANAGERIAL ACCOUNTING

CZU: 657.3:504:378.02

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.21>

GRABAROVSKI Ludmila

Academia de Studii Economice din Moldova, grabarovski.ludmila@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1778-7474>

Abstract: This research analyzes the impact of sustainable development on the educational process in higher education. The focus is on the specifics of teaching managerial accounting, a discipline that requires the integration of systemic thinking, an interdisciplinary approach and innovative methodologies. Based on a comparative analysis of educational skills, in the article are highlighted the main challenges faced by today's teachers and are proposed directions for improving the curriculum support. In the context of new economic development conditions, management accounting is no longer just a tool for analysis and control. The development of the skills that students need in a "green economy" is crucial for the practical orientation of the discipline-learning to recognize the interdependence between financial and non-financial indicators.

Keywords: educational process, managerial accounting, skills, sustainable development, ESG principles, non-financial indicators

JEL Classification: M41, Q01

Introducere. În contextul actual al schimbărilor globale, conceptul de dezvoltare durabilă a devenit o prioritate pentru entități și instituțiile din domeniul educației. Integrarea principiilor sustenabilității în procesele decizionale necesită atât instrumente adecvate de contabilitate managerială, cât și dezvoltarea competențelor educaționale ale viitorilor specialiști, ceea ce permite înțelegerea și aplicarea principiilor ESG (Environmental, Social, Governance) în cadrul entităților. În acest sens, pe de o parte, contabilitatea managerială, ca instrument strategic de evaluare și control al performanței entităților, are o importanță deosebită în monitorizarea impactului activităților economice asupra mediului și societății. Pe de altă parte, educația joacă un rol fundamental în formarea competențelor necesare pentru a transforma aceste principii teoretice în practici concrete, contribuind astfel la alinierea obiectivelor educaționale cu cele de sustenabilitate.

Un document normativ important pentru implementarea principiilor ESG în învățământul superior din Republica Moldova reprezintă Strategia Educației 2030, în care sustenabilitatea se consideră o direcție principală a modernizării politicii educaționale. În secțiunea „Educație de calitate pentru dezvoltare sustenabilă” este fundamentată strategic necesitatea armonizării procesului educațional cu nevoile pieței muncii în contextul formării unei economii durabile și competitive. O atenție importantă se acordă extinderii legăturilor interdisciplinare: strategia stabilește că programele de învățământ superior (ciclul I și II), elaborate pe o bază interdisciplinară, trebuie să reprezinte cel puțin 30% din numărul total de programe în fiecare domeniu profesional (*Strategia de dezvoltare „Educația 2030”, 2023*). Prevederile la care se face referire oferă un temei normativ pentru revizuirea planurilor de învățământ și pentru consolidarea competențelor orientate spre dezvoltare durabilă.

Conținut. În cadrul național al calificărilor, *competențele* reprezintă capacitățile dovedite „de a utiliza cunoștințe, aptitudini și abilități personale, sociale și/sau metodologice în situații de muncă sau de studiu și pentru dezvoltarea profesională și personală” (Cadrului Național al Calificărilor, 2023). În

Planul de învățământ pentru ciclul I, studii superioare de licență competențele sunt sistematizate în: transversale, generale și profesionale. Acestea se acumulează prin rezultatul învățării, care reflectă cunoștințele, abilitățile și atitudinile dobândite de studenți. Pentru disciplina „Contabilitate managerială” corelarea dintre competențe și rezultatele învățării, prin prisma competențelor profesionale, este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Matricea de corelare a competențelor profesionale și a rezultatelor învățării

Competențele profesionale	Rezultatele învățării conform nivelului CNC/ Descrierea competenței
CP2. Elaborarea și aplicarea politicilor contabile	Elaborează și aplică politici contabile pentru reglementarea principiilor, regulilor și practicilor specifice entității în ținerea contabilității.
CP3. Documentarea și înregistrarea în conturi contabile a faptelor economice	Documentează și înregistrează faptele economice în contabilitate conform politicilor contabile ale entității, pentru constituirea unui sistem informațional contabil complet și corect.
CP6. Generarea și prezentarea de informații financiare și nefinanciare	Generează și prezintă informații financiare și nefinanciare pentru realizarea raportării corporative integrate și/sau a raportării de sustenabilitate.
CP7. Organizarea și ținerea contabilității manageriale	Aplică tehnicile și procedeele specifice contabilității manageriale pentru asigurarea suportului informațional necesar echipei manageriale.
CP8. Analiza și raportarea informațiilor către manageri	Analizează și raportează informațiile contabilității manageriale echipei de management, în funcție de obiectivele stabilite.
CP13. Guvernanța și gestionarea riscurilor	Gestionează riscurile și propune măsuri adecvate pentru evitarea pierderilor și atingerea obiectivelor entității.
CP14. Exercițarea controlului intern, revizuire și conformitate	Exercită proceduri de control intern pentru asigurarea unui sistem eficient de control, revizuiind procesele și asigurând conformitatea cu reglementările aplicabile.

Sursa: sintetizat de autor în baza planurilor de învățământ pentru domeniul profesional 041. Contabilitate ciclul I

Informația din tabel indică faptul că competențele profesionale prezentate corelate cu abilitățile transversale precum gândirea critică, munca în echipă, comunicarea și rezolvarea problemelor tehnice și digitale, adaptarea activității spre o economie verde, reflectă cerințele unei economii durabile (Planurile de învățământ, ciclul I Licența, 2025). Acest lucru demonstrează o abordare progresivă în elaborarea planurilor de învățământ și a curriculumelor. Totodată, cerințele actuale impun o integrare mai profundă în procesul educațional a fundamentelor sustenabilității, economiei circulare și dimensiunilor ecologice. În literatura de specialitate sunt analizate diverse modalități de a include de sustenabilitatea în curriculumul universitar, după cum urmează: introducerea unei discipline separate, integrarea în disciplinele existente, elaborarea sarcinilor pentru activități individuale bazate pe gândirea critică, implicarea studenților în proiecte de cercetare cu tematică de sustenabilitate etc. (Grigori, Țurcanu, 2024). Deși prima abordare, care implică crearea unei discipline separate dedicate dezvoltării durabile, este deosebit de valoroasă și promițătoare, prioritatea de astăzi o constituie modernizarea curriculumului universitar existent. Din această perspectivă îmbunătățirile curriculare permit integrarea mai accelerată a elementelor cheie ale dezvoltării durabile în procesul educațional și îi pregătesc pe studenți pentru provocări practice. Abordarea respectivă asigură un răspuns mai rapid la introducerea inovațiilor în educație și va crea o bază solidă pentru extinderea ulterioară a unor cursuri interdisciplinare specializate.

Astfel, în cadrul unității de curs „Contabilitate managerială”, se propune includerea unor tematici care explică:

- principiile integrării criteriilor de sustenabilitate în contabilitatea managerială;

- identificarea costurilor și pierderilor legate de mediu și responsabilitate socială;
- calcularea costurilor ecologice asociate materiilor prime și materialelor reciclate;
- aplicarea metodelor ABC și Target Costing pentru evaluarea costurilor ESG și eficiența sustenabilă;
- analiza impactului deciziilor manageriale asupra mediului și societății;
- bugetarea cu integrarea criteriilor de sustenabilitate prin elaborarea bugetelor verzi (green budgeting) (Global Reporting Initiative, 2023).

Actualizarea curriculumului universitar „Contabilitate managerială” necesită o revizuire atât a prelegerilor teoretice, cât și a activităților practice. Aceasta presupune implementarea învățării bazate pe proiecte, elaborarea de studii de caz relevante pentru mediul de afaceri, precum și dezvoltarea competențelor analitice prin întocmirea rapoartelor manageriale axate pe sustenabilitate. Introducerea și monitorizarea indicatorilor de performanță sustenabilă: *E* (emisii CO₂, consum de apă și energie, procentul materialelor reciclate, nivelul deșeurilor); *S* (fluctuația personalului, satisfacția angajaților, programe de instruire); *G* (raportare ESG, transparența managementului, respectarea normelor etice) – le permite studenților să aplice metodologia calculului KPI și să identifice legătura dintre performanța entității și dezvoltarea durabilă (Tcacenco, Tumilevici, 2025).

Concluzii. Pe baza celor menționate, se poate concluziona că provocările economiei moderne, orientate către sustenabilitate, generează noi cerințe pentru contabilitatea managerială. În prezent, nu este suficientă doar înțelegerea principiilor sustenabilității, ci este esențială aplicarea corectă și coerentă a acestora în practica contabilă. Contabilitatea managerială, centrată pe procesele interne, planificarea și controlul eficienței, trebuie să utilizeze metode și instrumente moderne care permit contabililor-manageri să răspundă nevoilor sistemelor corporative contemporane și cerințelor ESG. Abilitatea de a interpreta corect indicatorii în contextul unui model sustenabil, utilizarea instrumentelor interactive și a tehnologiilor de inteligență artificială, dezvoltarea gândirii strategice și aplicarea activă a rapoartelor manageriale actualizate vor contribui semnificativ la formarea profesională a studenților. Prin dezvoltarea acestor competențe, studenții vor fi pregătiți să ocupe roluri strategice și să sprijine entitățile în procesul decizional, sporind totodată atractivitatea profesiei contabile.

Referințe bibliografice.

1. Guvernul Republicii Moldova. (2023). *Hotărârea nr. 114 din 7 martie 2023 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023–2025*. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro
2. Guvernul Republicii Moldova. (2023). *Hotărârea nr.330 din 31.05.2023 cu privire la aprobarea Cadrului Național al Calificărilor*. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149163&lang=ro
3. *Planurile de învățământ pentru domeniul profesional 041. Contabilitate ciclul I Licență învățământ cu frecvență, învățământ cu frecvență redusă, învățământ la distanță și învățământ dual*. Disponibil: <https://ase.md/programe-licenta/>
4. Grigori, L., Țurcanu, L. (2024). De la teorie la practică: integrarea sustenabilității în curriculumul universitar contabil. În *Memorial Prof. univ. dr. Viorel Țurcanu, Învățământul superior contabil: provocări și soluții* (ediția III, 6–9). Colocviu Științific cu participare internațională, Chișinău. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/Culegere_teze_Colocviu_2024.pdf
5. Global Reporting Initiative. (2023). *GRI Standards*. Amsterdam: GRI. Disponibil: <https://www.globalreporting.org/standards/>
6. Ткаченко, И. Н., Тумилевич, Е. Н. (2025). Уточнение принципов устойчивого развития организации в условиях развивающейся экономики. *Управленческие науки = Management Sciences*, 15(3), 69–89. Disponibil: <file:///D:/Downloads/utochnenie-printsipov-ustoychivogo-razvitiya-organizatsii-v-usloviyah-razvivayuscheysya-ekonomiki.pdf>

EDUCAȚIA CONTABILĂ ÎN CONTEXTUL INSTABILITĂȚII FISCALE: FORMAREA COMPETENȚELOR PENTRU UN MEDIU ECONOMIC IMPREDICTIBIL

ACCOUNTING EDUCATION IN THE CONTEXT OF FISCAL INSTABILITY: SKILLS TRAINING FOR AN UNPREDICTABLE ECONOMIC ENVIRONMENT

CZU: [378:657]:336.22

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.22>

SĂVESCU (IȚCO) Antoanela

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, antoanela.savescu1@student.usv.ro

GROSU Veronica

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, veronica.grosu@usm.ro

ORCID ID: 0000-0003-2465-4722

Abstract. This study examines how fiscal instability influences the requirements for professional accounting competencies within an economic context marked by legislative volatility. Methodologically, the research employs a documentary and comparative analysis of Romania's fiscal framework, correlated with the academic literature on accounting competencies and educational transformation in the digital economy. The findings indicate a significant increase in the frequency of fiscal changes, directly affecting compliance processes and the responsibilities of accounting professionals. The instability has created the need to redesign university curricula and lifelong learning programs by integrating fiscal risk thinking, ethical conduct, and digital literacy. The study contributes by offering an integrated perspective on the link between fiscal instability, educational performance, and professional adaptability, providing arguments for developing an educational model focused on resilience and innovation.

Keywords: digitalization, intellectual capital, governmental policies, digital competencies, institutional performance

JEL Classification: M15, I11, O32

Introducere. Instabilitatea fiscală a devenit, în ultimii ani, o trăsătură structurală a economiilor emergente, generând riscuri sistemice pentru guvernarea economică, mediul investițional și funcționarea firmelor. În România, contextul fiscal din perioada 2020-2024 a fost marcat de modificări legislative frecvente, aplicate adesea în regim de urgență, în absența unor consultări publice și fără evaluări ex-ante ale impactului economic. Aceste transformări rapide au amplificat gradul de impredictibilitate economică și au afectat capacitatea agenților economici de a planifica strategic.

În acest peisaj nesigur, profesia contabilă joacă un rol esențial în asigurarea conformării fiscale și în adaptarea firmelor la noile realități legislative. Totodată, instabilitatea normativă pune presiune asupra procesului de formare profesională, evidențiind nevoia de competențe noi: gândire anticipativă, analiză a riscului fiscal, interpretare critică a reglementărilor și consiliere strategică. Astfel, educația contabilă trebuie reconfigurată pentru a răspunde acestor cerințe, atât în formarea inițială, cât și în cadrul programelor de dezvoltare profesională continuă.

Studiul de față își propune să răspundă întrebării: *Cum influențează instabilitatea fiscală cerințele de formare a competențelor profesionale în domeniul contabil, într-un mediu economic impredictibil?*

Analiza urmărește trei obiective interdependente: (1) identificarea trăsăturilor instabilității fiscale în România (2020-2024); (2) examinarea impactului acesteia asupra responsabilităților profesiei contabile și (3) propunerea unor direcții pentru modernizarea educației contabile în raport cu aceste realități. Metodologic, cercetarea utilizează o analiză documentară și interpretativă, bazată pe date legislative și pe literatura academică de referință. Această abordare permite corelarea tendințelor

normative cu evoluția cerințelor de competență profesională, oferind o perspectivă integrată asupra relației dintre fiscalitate și educația contabilă.

Conținut. Această secțiune are în vedere analiza cadrului legislativ fiscal și a implicațiilor sale asupra profesiei contabile, cu accent pe transformările generate la nivelul competențelor și al procesului de formare profesională.

Analiza modificărilor legislației fiscale în perioada 2020-2024. Literatura economică confirmă că impredictibilitatea fiscală reduce încrederea investitorilor, crește costurile administrative și afectează conformarea voluntară [1]. Totodată, studiile recente arată că instabilitatea fiscală are efecte sistematice asupra profesiei contabile, care devine tot mai expusă riscului normativ și presiunii de a interpreta rapid modificările legislative [2,3]. Stabilitatea fiscală este considerată un element fundamental pentru dezvoltarea sustenabilă a economiei și pentru consolidarea încrederii în mediul de afaceri. Potrivit art.3 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, principiul predictibilității asigură „stabilitatea impozitelor, taxelor și contribuțiilor obligatorii, pentru o perioadă de timp de cel puțin un an, în care nu pot interveni modificări în sensul majorării sau introducerii de noi impozite, taxe și contribuții obligatorii”, iar art. 4 stipulează ca modificările de natură fiscală să fie aplicate la cel puțin șase luni după publicare și, de regulă, de la începutul anului fiscal următor [4]. Totuși, practica normativă a fost adesea contrară acestui principiu.

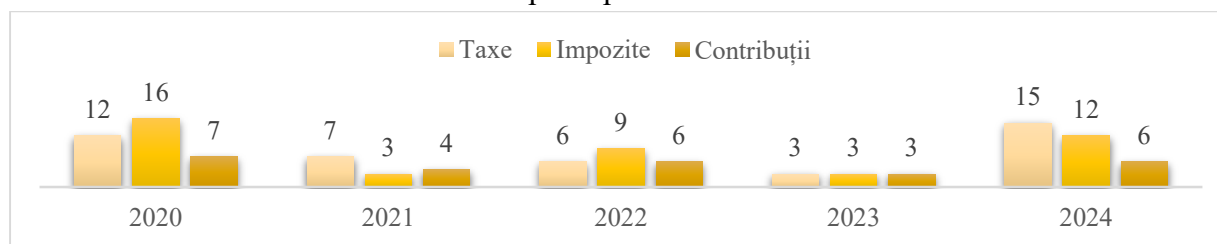

Figura 1: Dinamica modificărilor legislației fiscale cu privire la taxe, impozite și contribuții sociale în perioada 2020-2024

Sursă: Prelucrare proprie conform datelor furnizate de Buletinele informative fiscale eliberate de Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF)

În intervalul analizat, România a adoptat peste o sută de acte normative care au modificat regimul fiscal al taxelor, impozitelor și contribuțiilor sociale, majoritatea prin ordonanțe de urgență [5]. Aceste modificări, adesea fără perioade de tranziție, au generat dificultăți de conformare și o presiune asupra contribuabililor și profesioniștilor contabili. Analiza datelor oficiale arată o intensificare a activității legislative în anii 2020, 2022 și 2024, perioade în care crizele suprapuse – sanitară, energetică, conflictuală și inflaționistă – au determinat reacții rapide din partea autorităților. Această frecvență ridicată a modificărilor confirmă lipsa unei planificări multianuale și lipsa predictibilității. Conform analizelor empirice, volatilitatea legislativă afectează nu doar mediul de afaceri, ci și formarea profesională, prin nevoia de actualizare continuă a competențelor și prin extinderea responsabilităților contabile [6,7].

Educația contabilă și competențele profesionale în context fiscal instabil. Instabilitatea fiscală amplificată de dinamica legislativă și de tranziția digitală, determină o nevoie acută de redefinire a educației contabile și a competențelor profesionale aferente. Într-un mediu economic imprezvizibil, formarea contabililor trebuie să depășească abordarea tradițională, centrată pe conformitate și raportare, și să promoveze dezvoltarea competențelor analitice, digitale și etice, indispensabile pentru decizii bazate pe judecată profesională și adaptare la schimbare. Studiile relevă că formarea academică trebuie să răspundă transformărilor profunde din profesia contabilă prin integrarea

tehnologiei informației, a gândirii critice și abilităților de interpretare fiscală. Curriculum universitar actual este încă prea rigid și insuficient ancorat în cerințele pieței, ceea ce afectează capacitatea absolvenților de a reacționa rapid la schimbările fiscale și economice [6]. Perspectivile educației contabile sunt indisolubil legate de procesul de digitalizare. Transformarea digitală a contabilității implică restructurarea programelor universitare pentru a include competențe privind analiza datelor, utilizarea instrumentelor informatice și înțelegerea implicațiilor etice ale automatizării, iar în ceea ce privește nivelul competențelor profesioniștilor contabili, se evidențiază necesitatea dezvoltării alfabetizării digitale aplicate fiscalității și raportării financiare [8,9].

Contextul fiscal imprevizibil amplifică responsabilitățile profesionale ale contabililor. Volatilitatea legislativă și presiunea conformării sporesc importanța educației profesionale continue, în special în ceea ce privește analiza riscului fiscal și interpretarea corectă a reglementărilor, iar externalizarea tot mai frecventă a serviciilor fiscale reflectă nevoia de competențe de consultanță, comunicare și management al riscului fiscal – domenii în care pregătirea practică și etica joacă un rol esențial [10,11]. Transformarea profesiei contabile este în același timp o provocare și o oportunitate. Tranziția către economia digitală reconfigurează statutul contabilului român, care trebuie să devină un profesionist capabil să gestioneze date complexe, să asigure transparență fiscală și să utilizeze tehnologia ca instrument strategic de analiză și control [12]. Prin urmare, educația contabilă în context fiscal trebuie să fie concepută ca un proces continuu, orientat spre dezvoltarea competențelor transversale – digitale, analitice, consultative și etice. Consolidarea parteneriatului dintre universități, organizațiile profesionale și autoritățile fiscale este indispensabilă pentru formarea unei generații de contabili capabili să gestioneze incertitudinea, să anticipeze schimbarea și să contribuie la stabilitatea și transparența mediului economic românesc.

Concluzii. Studiul a evidențiat că instabilitatea fiscală din România din ultimii ani a generat nu doar dificultăți de conformare și incertitudine economică, ci și o presiune reală asupra profesiei contabile. Frecvența modificărilor legislației fiscale și lipsa de predictibilitate fiscală impun formarea unor specialiști capabili să reacționeze rapid la schimbare și să ofere soluții bazate pe raționament profesional și integritate. Evoluția contextului fiscal și transformarea digitală impun o reconsiderare a modului în care se structurează formarea profesională. Educația contabilă trebuie să devină un proces continuu, ancorat în realitățile economice, care să combine competențele tehnice cu abilități de analiză critică, interpretare fiscală, comunicare și responsabilitate etică.

Modernizarea curriculumului universitar și extinderea programelor de învățare sunt esențiale pentru alinierea pregătirii contabile la cerințele unei economii digitale și imprevizibile. Totodată, cooperarea între mediul universitar, organizațiile profesionale și instituțiile fiscale poate asigura o adaptare constantă a competențelor formate la nevoile reale ale pieței. O astfel de sinergie contribuie la creșterea calității deciziei contabile, la reducerea erorilor de interpretare fiscală și la consolidarea încrederii în profesia contabilă. Într-o economie volatilă, profesionistul contabil trebuie să devină un vector al stabilității și al responsabilității profesionale, capabil să dezvolte specialiști care nu doar se adaptează schimbării, ci o anticipează și o gestionează cu discernământ. Competențele contabile ale viitorului nu vor fi doar despre cifre, ci despre înțelegerea complexității, asumarea etică a deciziilor și susținerea încrederii în sistemul economic.

Referințe bibliografice.

1. OECD. (2024), OECD Economic Surveys: Romania 2024, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/106b32c4-en>.
2. European Commission. (2022). 2022 European Semester: Country Report – Romania. Brussels. https://commission.europa.eu/publications/2022-european-semester-country-reports_en.

3. Botar, C.-F., (2024), Impactul „vremurilor tulburi” asupra legislației economico-financiare din România, *CECCAR Business Review*, (10), pp. 7-17, <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2024.10.02>.
4. *Codul fiscal cu Norme și Codul de procedură fiscală*, (2024). București: Editura Universul Juridic.
5. *Buletin informativ fiscal* (pentru perioada cuprinsă între anii 2020-2024), disponibil la adresa www.anaf.ro.
6. Stanciu, V., Pugna, I. B. & Gheorghe, M. (2020). New Coordinates of Accounting Academic Education. A Romanian Insight, *Journal of Accounting and Management Information Systems*, Faculty of Accounting and Management Information Systems, The Bucharest University of Economic Studies, 19(1), pp. 158-178, March. <http://dx.doi.org/10.24818/jamis.2020.01007>.
7. Dobrotă, G., Voda, A. D., & Dumitrașcu, D. D. (2021). The effects of fiscal policy shocks on the business environment. *Journal of Business Economics and Management*, 22(4), 1084-1103. <https://doi.org/10.3846/jbem.2021.15315>.
8. Gușe, G. R. & Mangiuc, M. D. (2022) : Digital transformation in Romanian accounting practice and education: Impact and perspectives. *Amfiteatru Economic Journal*, ISSN 2247-9104, The Bucharest University of Economic Studies, Bucharest, 24(59), pp. 252-267. <https://doi.org/10.24818/EA/2022/59/252>.
9. Mița, V. & Man, M. (2023). Digital skills-an asset for future accounting professionals. Analysis of Romania's positioning within the EU member states. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 32(2), p. 145. [https://doi.org/10.47535/1991auoes32\(2\)014](https://doi.org/10.47535/1991auoes32(2)014).
10. Haraguş, R. I. & Tamaş, A. S. (2024). Qualitative analysis on the interference and causality between accounting and auditing for romanian companies „top traded” listed at the Bucharest stock exchange. *Journal of Financial Studies*, 16(9), pp. 176-193.
11. Isip, A. (2022). Outsourcing of tax services: the case of Romania. *Revista Economică*, 74(3), pp. 50-70. <https://doi.org/10.56043/reveco-2022-0025>.
12. Ciurea, M. & Man, M. (2020). The accounting profession from Romania in the digitized economy. In *2nd International Scientific and Practical Conference “Modern Management Trends and the Digital Economy: from Regional Development to Global Economic Growth”*(MTDE 2020). Atlantis Press. pp. 307-312. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200502.050>.

ROLUL EVALUĂRII CONTABILE ÎN DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR DECIZIONALE LA VIITORII PROFESIONIȘTI CONTABILI

THE ROLE OF ACCOUNTING EVALUATION IN THE DEVELOPMENT OF DECISION- MAKING SKILLS IN FUTURE ACCOUNTING PROFESSIONALS

CZU: 657.92:[005.336.2:657-051]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.23>

FRUNZE Rodica

Academy of Economic Studies, frunze.rodica@ase.md

ORCID ID: 0009-0008-8868-1950

GRIGOROI Lilia

Academy of Economic Studies, lilia.grigori@ase.md

ORCID ID: 0000-0002-9741-0932

Abstract. In both academia and practice, there is a persistent gap between the theoretical, rule-based approach taught in academia and the practical application, dominated by professional judgment, uncertainty and the complexity of IFRS standards. Major discrepancies are observed between the academic study of valuation and the real requirements of the accounting job market, identifying critical areas of conflict (such as Fair Value vs. Historical Cost) and proposing solutions for better alignment of graduates' skills with economic realities.

Cuvinte cheie: accounting evaluation, university curriculum, forward-looking analysis, decision-making skills.

JEL Classification: I23, M14

Introducere. Evaluarea elementelor contabile reprezintă pilonul central al raportării financiare, determinând atât poziția financiară, cât și performanța unei entități. Contabilitatea se bazează pe un set de principii și reguli pentru a măsura și comunica realitatea economică. În centrul acestui proces se află evaluarea. În mod tradițional, mediul academic a excelat în predarea bazelor evaluării, concentrându-se pe: principiul costului istoric, care reprezintă o bază de evaluare sigură, obiectivă și verificabilă; regulile Standardelor naționale de contabilitate (SNC), care sunt adesea mai prescriptive și mai puțin bazate pe judecată; metode aritmetice, ca calculul amortizării, metode de evaluare a stocurilor (FIFO, CMP). Cu toate acestea, practica contabilă contemporană, puternic influențată de Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) și de volatilitatea piețelor, cere un set de competențe mult mai complex. Angajatorii nu mai caută doar "contabili" care aplică reguli, ci "profesioniști financiari" care pot exercita raționament profesional în condiții de incertitudine. Aici apare decalajul.

Conținut. Evaluarea contabilă joacă un rol esențial în dezvoltarea competențelor decizionale la viitorii profesioniști contabili, facilitând gândirea critică, abilitățile analitice și adaptarea la cerințele pieței moderne. Evaluarea contabilă, inclusiv autoevaluarea și evaluarea colegială, stimulează conștientizarea stilurilor de învățare, autoreglarea și identificarea deficiențelor de strategie, ceea ce duce la îmbunătățirea abilităților decizionale (Malan, M., 2018). Programele educaționale care integrează evaluări active și reflecție critică ajută studenții și masteranzii să dezvolte gândirea critică, abilitățile analitice și capacitatea de a lua decizii etice (Goosen, R., 2023). De asemenea, evaluarea competențelor profesionale prin studii de caz și feedback individualizat contribuie la formarea abilităților decizionale relevante pentru mediul profesional (Merino, A., 2017). Curricula universitară, deși fundamentală, tinde să prioritizeze rigurozitatea teoretică în detrimentul complexității practice. Programele de licență și de masterat pun un accent corect pe fundamente: principiile

contabile general acceptate, contabilitatea în partidă dublă și evaluarea la cost istoric. Se studiază atât SNC, cât și IFRS, însă adesea la un nivel descriptiv. Studenții și masteranzii învață *ce spune* standardul (de exemplu, IFRS 13 despre valoarea justă), dar nu neapărat *cum se aplică* acesta în absența unei piețe active. Deși utile, studiile de caz folosite în seminarii sunt adesea simplificate, cu date "curate" și soluții clare, o realitate rar întâlnită în practică. Spre deosebire de mediul academic, practica contabilă este dezordonată, subiectivă și presată de timp. Angajatorii se așteaptă ca absolvenții să facă alegeri dificile bazate pe judecată, în special în evaluare. IFRS impune sau permite evaluarea la valoarea justă pentru o gamă largă de active (imobilizări corporale, proprietăți imobiliare, instrumente financiare). Spre deosebire de costul istoric, valoarea justă este "o măsurare bazată pe piață", care necesită: analiza pieței și identificarea datelor conform IFRS 13, utilizând tehnici de evaluare complexe (de exemplu, actualizarea fluxurilor de numerar) atunci când piețele active lipsesc. Atât IAS 36 (Deprecierea activelor), cât și IFRS 9 (Instrumente financiare) sunt exerciții pure de raționament profesional. Acestea cer managementului să facă estimări despre viitor (fluxuri de numerar viitoare, probabilități de default) – competențe mai degrabă analitice decât pur contabile. Cum se evaluează corect un brand, o listă de clienți sau fondul comercial (goodwill) dobândit într-o combinație de întreprinderi? Aceste evaluări sunt esențiale în tranzacțiile de fuziuni și achiziții și se bazează aproape exclusiv pe modele financiare, nu pe reguli contabile simple. Astfel, decalajul dintre teorie și practică nu este uniform, el este acut în anumite domenii ale evaluării. Unele dintre acestea le putem distinge în următorul tabel:

Tabelul 1: Zone Critice de Discrepanță

Zone Critice	Discrepanța	
	Universitate	Practică
cost istoric versus valoare justă	Costul istoric este predat ca bază principală, fiind obiectiv și ușor de verificat. Valoarea justă este adesea prezentată ca o alternativă complexă.	În multe industrii (bancar, imobiliar, fonduri de investiții), valoarea justă este baza principală de evaluare, iar costul istoric este irelevant pentru deciziile manageriale. Absolvenții sunt adesea nepregătiți pentru subiectivitatea și complexitatea determinării acesteia.
Deprecierea: regulă versus modelare	Deprecierea (amortizarea) este predată ca o alocare sistematică a costului. Testul de depreciere (IAS 36) este predat ca o comparație între valoarea contabilă și valoarea recuperabilă.	Calculul efectiv al valorii recuperabile (cea mai mare dintre valoarea justă minus costurile de vânzare și valoarea de utilitate) este un exercițiu intens de modelare financiară, necesitând proiecții de business pe 5-10 ani, stabilirea unei rate de actualizare (WACC) și analiză de sensibilitate.
Instrumentele financiare (IFRS 9)	Studenții învață categoriile de clasificare, evaluare și regulile de bază.	Provocarea reală este modelul "Expected Credit Losses" (ECL), care a înlocuit pierderile înregistrate (incurred losses). Acest model cere contabililor să gândească ca niște analiști de risc, estimând pierderi viitoare probabile, o schimbare de paradigmă pentru care teoria clasică nu îi pregătește.

Sursă: elaborată de autor

Studiile arată că studenții și masteranzii percep dezvoltarea abilităților decizionale la un nivel intermediar sau avansat, dar consideră că programele academice ar trebui să acorde o atenție sporită acestor competențe, în special celor legate de scepticism profesional, inteligență emoțională și leadership (Kotze, R., 2023). Integrarea evaluărilor formative și sumative, precum și a instrumentelor de autoevaluare, crește gradul de conștientizare și motivație pentru dezvoltarea continuă a

competențelor decizionale (Wilkin, C., 2021). De asemenea, aprofundarea teoriei contabile contribuie în mod esențial la formarea competențelor intelectuale și decizionale ale studenților și masteranzilor. Abilitățile soft (comunicare, lucru în echipă, gândire critică) și competențele digitale sunt esențiale pentru deciziile contabile eficiente, iar evaluarea acestor competențe trebuie integrată în curriculum (Graur, A., 2025). Atunci când tehnologia este folosită în evaluare, aceasta ajută la dezvoltarea gândirii critice și a capacității de a reflecta asupra propriei performanțe. La contribuția capacității de a efectua o evaluare contabilă și la dezvoltarea performanțelor respective stau multe alte tipuri de evaluare care duc spre obținerea competențelor decizionale, trecând lent din teorie în practică.

Tabelul 2: Tipuri de evaluare și impactul lor asupra competențelor decizionale la studenții și masteranzii contabili

Tip de evaluare	Competențe dezvoltate	Efecte asupra deciziilor
Autoevaluare/reflecție	Gândire critică, autoreglare	Decizii mai informate
Evaluare colegială	Colaborare, feedback constructiv	Îmbunătățirea deciziilor
Studii de caz	Analiză, aplicare practică	Decizii strategice
Evaluare digitală	Adaptabilitate, competențe digitale	Decizii moderne

Sursă: elaborată de autor

Decalajul dintre pregătirea academică în evaluare și cerințele practice este real și este generat de tranziția profesiei contabile de la un rol de "păstrător al registrelor" la unul de "partener strategic".

Pentru a reduce acest decalaj, este necesară o colaborare activă între mediul academic și cel profesional, universitățile ar trebui să integreze în seminarii platforme software pe care practicienii le folosesc pentru evaluare și modelare financiară, curriculum-ul să includă module dedicate dezvoltării scepticismului profesional și a raționamentului, folosind studii de caz complexe, ambigue, cât și trecerea de la studii de caz statice la simulări dinamice în care studenții trebuie să ia decizii de evaluare bazate pe date de piață în schimbare și să justifice acele decizii.

Concluzii. Evaluarea contabilă, prin metode variate și integrate, este fundamentală pentru dezvoltarea competențelor decizionale la viitorii profesioniști contabili, asigurând adaptarea la cerințele actuale ale profesiei și pieței muncii. În concluzie, în timp ce universitățile oferă o fundație teoretică indispensabilă, adaptarea curriculei pentru a reflecta complexitatea și subiectivitatea evaluării în practica modernă este esențială pentru a pregăti absolvenți capabili să aducă valoare adăugată imediată în mediul de afaceri.

Referințe bibliografice.

- Malan, M., & Stegmann, N. (2018). Accounting students' experiences of peer assessment: A tool to develop lifelong learning. *South African Journal of Accounting Research*, 32, 205-224. <https://doi.org/10.1080/10291954.2018.1487503>.
- Goosen, R., & Steenkamp, G. (2023). Activating accounting students' decision-making skills through a reflective self-assessment workshop on learning styles. *The International Journal of Management Education*. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2023.100858>.
- Merino, A., & Aucock, M. (2017). Evaluation of an intervention aimed at developing the personal attributes of prospective entrants into the accounting profession. *South African Journal of Accounting Research*, 31, pp. 1-18. <https://doi.org/10.1080/10291954.2015.1105549>.
- Kotze, R., & Miller, T. (2023). Relational and decision-making skills development in South African accounting students. *Industry and Higher Education*, 37, pp. 762 - 781. <https://doi.org/10.1177/09504222231162062>.
- Wilkin, C. (2021). Developing critical reflection: An integrated approach. *The British Accounting Review*. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2021.101043>.
- Graur, A. (2025). Preparing accounting students for strategic roles in the digital era. *Învățământul superior contabil: provocări și soluții*, ed.3. <https://doi.org/10.53486/isc2024.12>.

PERSPECTIVE PRIVIND ADOPTAREA CSRD LA NIVELUL COMPANIILOR DIN ROMANIA ȘI PREDISPOZIȚIA ACESTORA DE A IMPLEMENTA PRACTICILE DE RAPORTARE INTEGRATĂ

PERSPECTIVES ON THE ADOPTION OF CSRD AT THE LEVEL OF COMPANIES IN ROMANIA AND THEIR READINESS TO IMPLEMENT INTEGRATED REPORTING PRACTICES

CZU: [005.35:334.72]:504(498)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.24>

SANDULACHI Ana-Maria

Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, anamaria.sandulachi@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0001-5765-5575

CIUBOTARIU Marius-Sorin

Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, ciubotariumarius@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0002-8560-9223

Abstract. Social and climate crises, economic instability, increasingly competitive capital markets, and the demands of stakeholder and regulatory reporting requirements are just some of the reasons why more and more companies are adopting business sustainability reporting practices. In this context, the European Union has developed the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), which proposes a set of reporting requirements on social, environmental and governance aspects applicable to companies in Europe. The purpose of this research is to analyze how companies listed on the Bucharest Stock Exchange have integrated the principles and practices of business sustainability reporting into their business strategy, as well as to assess the predisposition of these companies to comply with the reporting requirements specific to the EU Corporate Sustainability Reporting Directive. In order to achieve the proposed goal, the main objectives of the research are to identify reporting requirements specific to ESRS standards, analyze the correlation between companies' business strategy and business sustainability objectives, as well as analyze the relationship between companies' field of activity and their predisposition to report certain categories of information.

Keywords: integrated reporting, sustainability reporting, EU Corporate Sustainability Reporting Directive, ESRS standards

JEL Classification: M41

Introducere. De-a lungul timpului Uniunea Europeană (UE) a fost în fruntea strategiilor financiare globale durabile și a condus inițiative importante pentru a îmbunătăți transparența mecanismelor de guvernare corporativă și a impulsiona raportările de sustenabilitate, pentru a canaliza investițiile către obiective sustenabile și pentru a încorpora dezvoltarea durabilă în strategiile de management al riscului.¹ Toate acestea aspecte vizează îndeplinirea obiectivelor Pactului Verde al UE care se concretizează în transformarea Europei într-o economie modernă, eficientă din punct de vedere al resurselor și competitivă, fără emisii de gaze cu efect de seră, precum și atingerea neutralității climatice până în 2050; realizarea acestor obiective fiind posibilă doar printr-o revizuire semnificativă a sistemului privind raportarea problemelor de mediu și sociale de către companii.² În lumina acestui fapt și în contextul redresării post-pandemie, al turbulențelor geopolitice și al crizei energetice a UE,

¹ Iozzelli, L., & SANDOVAL VELASCO, M. D. C. (2023). Mandatory or voluntary? The hybrid nature of sustainability disclosure in the EU's corporate sustainability reporting directive (CSRD).

² Staudt, K., Bloem, E., & ter Steege, M. (2023). Corporate Sustainability Reporting Directive: An analysis on the pre-implementation phase of CSRD in relation to stakeholder engagement, institutional logic, and networks.

agenda finanțelor durabile a primit un impuls puternic. Astfel, a fost dezvoltată Directiva privind raportarea de sustenabilitate a companiilor (CSRD) care propune un set de cerințe de raportare privind aspectele sociale, de mediu și de guvernanta aplicabile companiilor din Europa.

Scopul acestei cercetări este acela de a analiza modul în care companiile listate la Bursa de Valori București au integrat principiile și practicile privind raportarea sustenabilității afacerii în strategia lor de business, precum și evaluarea predispoziției acestor companii de a implementa practicile de raportare integrată. În vederea atingerii scopului propus, principalele obiective ale cercetării privind integrarea sustenabilității în strategia de business a companiilor se concretizează în identificarea cerințelor de raportare specifice standardelor ESRS, analiza corelației dintre strategia de business a companiilor și obiectivele legate de sustenabilitatea afacerii, precum și analiza relației dintre domeniul de activitate al companiilor și predispoziția acestora de a raporta anumite categorii de informații.

Necesitatea introducerii și cerințele de raportare CSRD. În condiții economice, de mediu și de securitate dinamice la nivel global, la începutul anului 2023 a intrat în vigoare Directiva privind raportarea de către întreprinderi a informațiilor privind sustenabilitatea (CSRD) care revizuieste directiva de raportare non-financiară (NFRD) prin creșterea semnificativă a cerințelor de raportare pentru companiile care se încadrează în sfera sa de aplicare. Scopul directivei CSRD este de a stabili standarde uniforme de raportare pentru toate companiile incluse în sfera de aplicare a acesteia, astfel încât să se poată asigura un limbaj comun în ceea ce privește raportarea sustenabilității afacerilor; acest lucru va permite investitorilor și altor părți interesate să compare performanța de sustenabilitate a companiilor și să ia decizii în consecință.³ În acest sens, grupul consultativ european de raportare financiară (EFRAG) a creat un set de indicatori de sustenabilitate denumite Standarde europene de raportare a sustenabilității (ESRS). ESRS include 12 standarde, dintre care două standarde sunt transversale și se referă la informațiile generale ce trebuie a fi raportate, iar celelalte 10 standarde sunt tematice și fac referire la practicile de mediu, sociale și de guvernanta ale companiilor raportoare. Responsabilitatea de a stabili care din cele 10 standarde tematice sunt relevante în raportarea sustenabilității, revine în întregime companiilor care trebuie să țină cont de necesitățile de informare ale părților interesate și să raporteze în mod transparent toate informațiile solicitate și relevante; modul în care companiile vor ține cont de aceste aspecte va fi verificat ulterior cu ajutorul unor misiuni de audit asupra rapoartelor de sustenabilitate.⁴

Totodată, directiva CSRD extinde domeniul de aplicare al raportării obligatorii de sustenabilitate la toate companiile mari, precum și la companiile listate pe piețele reglementate, cu excepția microîntreprinderilor. Astfel, toate companiile mari vor avea obligația să întocmească rapoarte de sustenabilitate, indiferent dacă sunt listate sau nu, și fără a se mai ține cont de pragul 500 de angajați stabilit conform NFRD. Prin urmare, un set mai larg de companii mari, precum și IMM-uri cotate, vor fi obligate să raporteze aspecte legate de sustenabilitate, ceea ce va determina implicit un grad mai ridicat de transparență și disponibilitate a informațiilor privind inițiativele de dezvoltare durabilă.⁵

³ Olstad, M. I., & Kålås, R. M. (2023). Assessing the Relationship Between Corporate Sustainability Reporting and Firm Performance-A Study of Norwegian Companies in Light of the CSRD Directive [Norwegian University of Life Sciences].

⁴ Staudt, K., Bloem, E., & ter Steege, M. (2023). Corporate Sustainability Reporting Directive: An analysis on the pre-implementation phase of CSRD in relation to stakeholder engagement, institutional logic, and networks.

⁵ Odobaša, R., & Marošević, K. (2023). Expected contributions of the European Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) to the sustainable development of the European Union. EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC), 7, 593-612.

Cercetare privind integrarea sustenabilității în strategia de business a companiilor. Analiza literaturii de specialitate privind cerințele de raportare introduse prin directiva CSRD, a relevat faptul că procesul de raportare a sustenabilității afacerii devine din ce în ce mai complex și presupune o serie de provocări pentru companii. Luând în considerare aceste provocări, precum și cerințele de reglementare introduse de noua directivă a Uniunii Europene, am considerat a fi oportună realizarea unei analize prin care să evidențiem potențialul de adoptare a noilor standarde ESRS în rândul companiilor din Europa, precum și modul în care aceste entități integrează sustenabilitatea în strategia lor de business. În acest sens, am elaborat o grila de evaluare, care include cerințele de raportare incluse în *Anexa 1 la Regulamentul delegat al Comisiei de completare a Directivei 2013/34/UE*, prin prisma căreia am analizat rapoartele de sustenabilitate publicate de cele 32 de companii incluse în eșantionul de cercetare și am evaluat conformitatea informațiilor raportate cu cerințele de raportare specifice standardelor ESRS. Principalele rezultate ale studiului au evidențiat că predispoziția companiilor incluse în eșantionul de cercetare de a se conforma cerințelor de raportare specifice noii directive CSRD este în medie de 23%. Deși, rezultatul analizei evidențiază faptul că majoritatea companiilor prezintă o gamă largă de informații privind sustenabilitatea, considerăm ca este necesară o restructurare a procesului de raportare la nivelul companiilor analizate, astfel încât informațiile prezentate în rapoartele de sustenabilitate să se conformeze cerințelor de raportare specifice standardelor ESRS a căror aplicare a devenit obligatorie începând cu anul 2024.

Concluzii. Raportarea sustenabilității afacerilor a devenit în ultima perioadă un concept din ce în ce mai comun, atât în rândul organismelor de reglementare, cât și în rândul companiilor. Cu toate că entitățile au la dispoziție o gamă largă de instrumente utile în implementarea practicilor de raportare a sustenabilității, respectiv cadre de raportare, standarde, ghiduri de bune practici și indicatori, întocmirea rapoartelor de sustenabilitate și conformarea la cerințele de raportare reprezintă încă o provocare pentru companii. Procesul de integrare a practicilor și principiilor de raportare a sustenabilității presupune realizarea unor modificări la nivelul structurilor organizaționale astfel încât să se asigure compatibilitatea acestuia cu strategia entității; aceste modificări vizează adaptarea strategiei, filozofiei, obiectivelor, măsurilor și activităților corporative, precum și necesitatea de a integra părțile interesate în procesul de identificare a aspectelor relevante ce sunt necesare a fi raportate.

Referințe bibliografice

1. Iozzelli, L., & SANDOVAL VELASCO, M. D. C. (2023). Mandatory or voluntary? The hybrid nature of sustainability disclosure in the EU's corporate sustainability reporting directive (CSRD).
2. Staudt, K., Bloem, E., & ter Steege, M. (2023). Corporate Sustainability Reporting Directive: An analysis on the pre-implementation phase of CSRD in relation to stakeholder engagement, institutional logic, and networks.
3. Olstad, M. I., & Kălăs, R. M. (2023). Assessing the Relationship Between Corporate Sustainability Reporting and Firm Performance-A Study of Norwegian Companies in Light of the CSRD Directive [Norwegian University of Life Sciences].
4. Odoabașă, R., & Marošević, K. (2023). Expected contributions of the European Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) to the sustainable development of the European Union. EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC), 7, 593-612.

INOVAȚIE ÎN EDUCAȚIA CONTABILĂ: INTEGRAREA ANALIZEI FINANCIARE AVANSATE ÎN FORMAREA COMPETENȚELOR VIITORILOR SPECIALIȘTI

INNOVATION IN ACCOUNTING EDUCATION: INTEGRATING ADVANCED FINANCIAL ANALYSIS INTO THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

CZU: 001.895:[378:657]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.25>

BĂDICU Galina

Academy of Economic Studies of Moldova, badicu.galina@ase.md

ORCID ID: 0000-0002-9429-3654

MIHAILA Svetlana

Academy of Economic Studies of Moldova, svetlana.mihaila@ase.md

ORCID ID: 0000-0001-5289-8885

ȘOIMU Corneliu

Bucharest University of Economic Studies/ Academy of Economic Studies of Moldova, soimucornel@gmail.com

ORCID ID: 0009-0000-3587-4144

Abstract. Rapid changes in the economic environment and the expansion of digitalization require the adaptation of accounting education so that university training meets the current demands of the profession. The research examines the integration of advanced financial analysis into student training to develop the analytical skills necessary for modern decision-making. The methodology is based on a qualitative analysis of recent literature, international models of curriculum modernization, and recommendations from professional bodies. The results indicate the persistence of traditional approaches, centered on repetitive exercises and fragmented content, which limit the capacity for complex interpretation. An educational framework is proposed that combines advanced analytical tools, applied scenarios, digital platforms, and an interdisciplinary perspective. The conclusions show that the modernization of accounting education supports the training of specialists capable of analyzing financial dynamics, assessing risks, and supporting the innovation initiatives of entities.

Keywords: advanced financial analysis; accounting education; analytical competences; innovation; digital tools; curriculum development.

JEL Classification: M41, I23, O32, A22

Introduction. Accounting education faces challenges generated by the accelerated pace of economic and technological change, which requires the adaptation of the professional skills of future specialists. In the context of digitalisation and innovation-oriented business models, mechanical approaches to financial information processing are becoming insufficient. Recent studies point to uneven integration of data analytics skills into accounting programmes, with curricular gaps and implementation difficulties, but with support for the early introduction of these skills [5]. In addition, there are gaps between the skills perceived by graduates and the expectations of stakeholders in areas such as data analysis, digitization, and interpretation of complex information [4], and practice highlights the prevalence of operational tasks at the expense of complex skills [3].

The objective of this research is to examine ways in which advanced financial analysis can be integrated into the university training process to develop decision-relevant analytical skills.

The research questions address:

- a) the extent to which accounting programs include elements of advanced financial analysis;
- b) the type of skills required for professional activity in an innovation-oriented environment;
- c) the curricular changes that can contribute to the modernization of university education.

Content. Economic changes have expanded the role of accountants from reporting to active participation in decision-making. The literature shows a persistent reliance on traditional methods focused on textbooks and repetitive exercises, with negative effects on the development of analytical skills [1], [5].

Financial analysis moves from descriptive techniques to a strategic framework that includes: risk assessment, scenario and sensitivity analysis, financial simulations, correlations between financial and non-financial indicators (intellectual capital, ESG), and the use of digital tools. Integrating these elements into learning develops critical thinking and the ability to substantiate decisions.

Graduates must interpret complex financial structures, use digital technologies, assess risks, and understand the implications of investing in innovation. These skills are developed through applied projects based on real data, case studies, and interdisciplinary activities, in cooperation with the business community. Cooperation with the business community can help tailor training to market needs.

In order to modernize accounting education, a conceptual framework structured around four complementary directions is proposed, allowing the transformation of the training process from a predominantly descriptive approach to one oriented towards analysis, innovation, and the integration of emerging technologies.

The modernization of the curriculum involves a substantial restructuring of the topics studied, based on the following coordinates in figure 1.

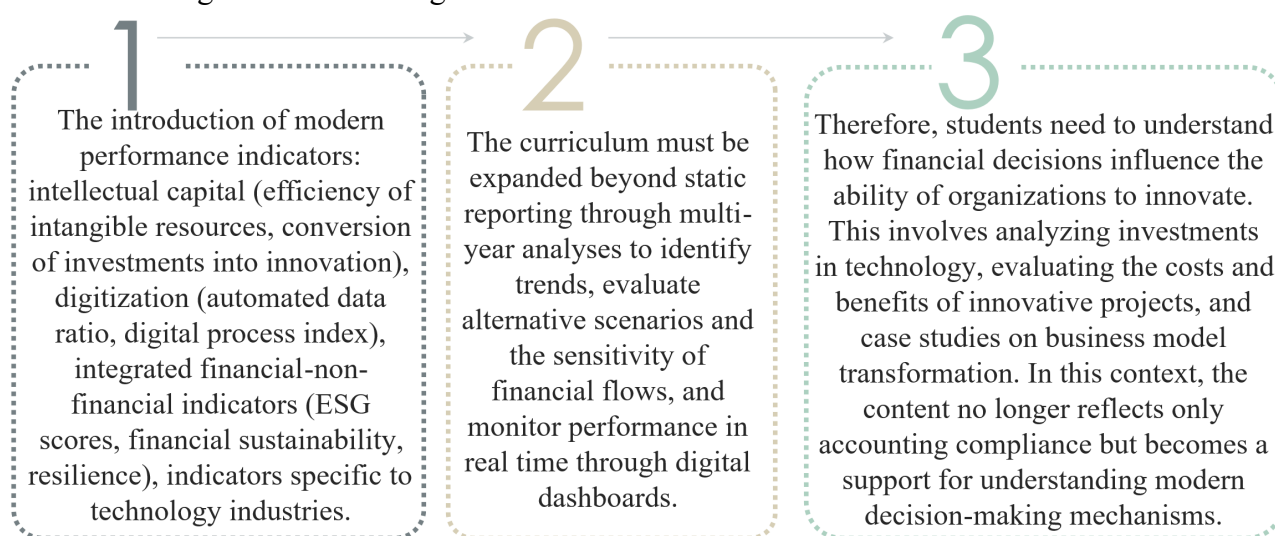

Figure 1. Suggestions for modernization of the curriculum

Source: elaborated by the authors

Transforming teaching methods is essential for developing skills that are directly applicable in contemporary economic realities. *Firstly*, financial simulations and decision-making games translate theoretical concepts into concrete situations: students develop budgets by responsibility centre, explore scenarios for the evolution of financial flows and manage crisis situations (market shocks, falling demand, cost volatility). This type of experiential learning trains forward thinking and decision-making discipline under uncertainty.

Second, digital platforms and analytical tools are becoming an indispensable working environment. The integration of applications such as Power BI, Tableau, or Qlik facilitates data visualization and analysis, and the use of educational ERPs provides process traceability. The literature indicates uneven implementation of data analytics in accounting programs, but also increasingly clear support

for the introduction of these skills from the early stages of training [5]. Starting from this point, the inclusion of visualization platforms and data analytics tools becomes a curricular priority.

At the same time, data analytics tools enable the processing of large databases, which is necessary for rigorous financial diagnoses and for substantiating strategic options. Furthermore, practical scenarios replace fragmented exercises: real companies in IT, manufacturing, or services are analyzed, complex financial reports are interpreted, and interdisciplinary projects are built that correlate financial indicators with strategic factors.

In this context, collaborative projects with structured feedback reinforce learning through team assignments based on real data, professional presentations, and formative assessments focused on the quality of reasoning, not just numerical results. To avoid the uneven integration reported in the literature, collaborative projects can serve as a mechanism for disseminating analytical skills throughout the program, in line with recommendations for the early introduction of these skills [5]. Ultimately, students develop the ability to think ahead, interpret complex data, and communicate results professionally, thus becoming prepared to support decisions in dynamic economic contexts.

Conclusions. Integrating advanced financial analysis is a pragmatic way to modernize accounting education, with an impact on the professional relevance of graduates. Research on the uneven integration of data analytics, skills gaps, and the prevalence of operational tasks justifies the adoption of a curriculum framework that combines analytical tools, applied methods, and interdisciplinary collaboration [3], [4], [5]. At the institutional level, it is useful to correlate analytical skills across disciplines and semesters, leverage the expertise of young faculty, allocate resources for tools and training in a targeted manner, and integrate data analytics coherently throughout the program.

Among the limitations of the research is the lack of extensive empirical data on the application of the proposed model.

Future research directions include empirical validation through pilot studies, international curriculum comparisons, and assessment of the impact on graduates' professional performance.

Bibliographic references

1. Apostolou, B., Churyk, N. T., Hassell, J. M., & Matuszewski, L. (2023). Accounting education literature review (2022). *Journal of accounting education*, 63, 100831. <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2023.100831>
2. Ballantine, J., Boyce, G., & Stoner, G. (2024). A critical review of AI in accounting education: Threat and opportunity. *Critical Perspectives on Accounting*, 99, 102711. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2024.102711>
3. Barragán-Díaz, D. M., & Escobar-Ávila, M. E. (2025). How do accountants face their labour? Interpretations on competencies and skills. *Contaduría Universidad de Antioquia*, 86, 13–34. <https://doi.org/10.17533/udea.rc.n86a01>
4. Elo, T., Puimalainen, K., Sjögrén, H., & Pätäri, S. (2025). Skill gaps in accounting: contrasting stakeholder expectations with perceived skills. *Education+ Training*, 67(10), 17-39. <https://www.emerald.com/insight/0040-0912.htm>
5. Losi, H. J., Isaacson, E. V., & Boyle, D. M. (2022). Integrating data analytics into the accounting curriculum: Faculty perceptions and insights. *Issues in Accounting Education*, 37(4), 1-23. <https://doi.org/10.2308/ISSUES-2021-086>

EDUCAȚIA CONTABILĂ ÎN CONTEXTUL DIGITALIZĂRII SISTEMULUI BANCAR

ACCOUNTING EDUCATION IN THE CONTEXT OF BANKING SYSTEM DIGITALIZATION

CZU: [378:657]:[004:336.71]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.26>

MELNIC Georgeta

Academia de Studii Economice din Moldova, melnic.georgeta@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3876-5394>

Abstract. This paper analyses accounting education in the context of the digital transformation of the banking system, highlighting its impact on professional competencies, transparency, and institutional performance. Using qualitative research methods such as document analysis and interviews with banking professionals and academics, the study demonstrates how digitalization reshapes the role of accounting education in training specialists capable of adapting to new technologies, managing financial data efficiently, and ensuring ethical governance. The findings show that integrating digital competencies into accounting curricula is crucial for the modernization of the banking sector and for aligning Moldova's financial education system with European standards. Sustainable digital transformation requires not only technological advancement but also a rethinking of educational models, continuous professional training, and strong institutional cooperation between universities, banks, and regulators.

Keywords: accounting education, digitalization, banking system, competencies, transparency, Moldova

JEL Classification: G21, M41, O33, K23

Introducere. Educația contabilă traversează o perioadă de transformare profundă, determinată de digitalizarea accelerată a economiei și a sistemului bancar. Tehnologiile digitale au devenit parte integrantă a proceselor contabile, modificând fundamental modul în care sunt colectate, prelucrate și raportate datele financiare.

În Republica Moldova, procesul de modernizare a sistemului bancar și alinierea la standardele Uniunii Europene au accentuat importanța formării profesionale continue și a adaptării curriculei universitare la noile cerințe tehnologice. Astfel, educația contabilă nu mai este percepută doar ca o disciplină tehnică, ci ca un domeniu strategic care contribuie la dezvoltarea competențelor digitale, etice și analitice ale viitorilor profesioniști. Într-un context economic global din ce în ce mai competitiv, instituțiile de învățământ superior devin piloni ai transformării digitale, oferind cunoștințele și instrumentele necesare pentru integrarea tehnologiei în practica financiar-contabilă. Lucrarea de față își propune să analizeze relația dintre educația contabilă și digitalizarea sistemului bancar, evidențiind impactul acesteia asupra formării resurselor umane, asupra transparenței financiare și asupra reformelor instituționale.

Conținut. Digitalizarea sistemului bancar a produs transformări profunde în modul de funcționare al instituțiilor financiare, influențând în mod direct și domeniul contabilității – un pilon esențial al raportării și controlului economic. În fața acestor schimbări, educația contabilă este chemată să depășească abordările tradiționale și să integreze competențele digitale ca parte fundamentală a formării profesionale (Deloitte, 2022). Rolul contabilului se redefinește: acesta nu mai este doar un executor al procedurilor contabile, ci devine un analist al informației financiare, capabil să folosească tehnologii moderne, să interpreteze date în timp real și să contribuie la luarea deciziilor strategice într-un mediu digital (IFRS Foundation, 2022). În acest context, programele de studii universitare trebuie să reflecte schimbarea de paradigmă. Accentul se mută de la memorarea procedurilor contabile la învățarea prin practică și la dezvoltarea gândirii analitice. Tot mai multe universități, inclusiv Academia de Studii Economice din Moldova, au introdus în planurile de învățământ cursuri orientate spre competențe tehnologice, precum contabilitatea digitală, auditul automatizat, analiza datelor contabile sau managementul securității informației (Banca Națională a Moldovei, 2023).

Aceste discipline contribuie nu doar la actualizarea cunoștințelor, ci și la cultivarea adaptabilității și a deschiderii către inovație – atribute esențiale pentru profesioniștii contabili ai viitorului. Evoluția educației contabile implică, în același timp, o transformare a metodelor de predare. Platformele de e-learning, simulările financiare și laboratoarele virtuale devin instrumente indispensabile în procesul de instruire, oferind studenților ocazia să aplice conceptele teoretice în contexte apropiate de realitatea economică (World Bank, 2020). Astfel, procesul educațional capătă o dimensiune interactivă și participativă, în care profesorul nu mai este un simplu transmițător de informații, ci un facilitator al învățării digitale și al gândirii critice.

Digitalizarea educației contabile este strâns legată de transformarea instituțională a sistemului bancar. În Republica Moldova, numeroase bănci comerciale au început să implementeze sisteme ERP, soluții cloud și procese automatizate de raportare, generând o cerere tot mai mare pentru specialiști cu competențe tehnologice solide (Moldovan Banking Association, 2023). Astfel, universitățile sunt chemate să asigure o formare profesională care să răspundă rapid cerințelor pieței muncii, stabilind un echilibru între teoria academică și aplicabilitatea practică. În același timp, digitalizarea stimulează o nouă cultură organizațională, în care transparența, colaborarea și etica profesională devin valori centrale (European Central Bank, 2021). Aceste principii trebuie înrădăcinate și în procesul educațional, pentru a forma specialiști care înțeleg nu doar instrumentele tehnologice, ci și responsabilitatea socială pe care o implică utilizarea acestora.

Un alt element definitoriu al educației contabile moderne este interdisciplinaritatea. Contabilitatea se intersectează tot mai frecvent cu domenii precum informatica, analiza datelor, dreptul financiar sau managementul riscului. Din această perspectivă, programele universitare trebuie să devină flexibile, să încurajeze gândirea integrativă și să se adapteze ritmului accelerat al inovațiilor tehnologice. Cooperarea dintre mediul academic, sectorul bancar și instituțiile de reglementare este indispensabilă pentru menținerea relevanței curriculei (Banca Națională a Moldovei, 2023). Pe lângă dimensiunea profesională, digitalizarea educației contabile are și un impact social considerabil. Formarea competențelor digitale contribuie la reducerea decalajului generațional și la dezvoltarea unei forțe de muncă pregătite să gestioneze transformările tehnologice (World Bank, 2020). În plus, instruirea continuă a personalului bancar susține competitivitatea și reziliența instituțiilor financiare, asigurând o adaptare constantă la schimbările mediului economic.

Un alt efect esențial al digitalizării este creșterea transparenței și responsabilității în procesul de luare a deciziilor. Prin familiarizarea cu tehnologiile de raportare automatizată și cu standardele internaționale de contabilitate, specialiștii pot garanta o mai mare acuratețe a informațiilor financiare și pot consolida încrederea publicului în sistemul bancar (IFRS Foundation, 2022). Astfel, educația contabilă nu doar formează competențe tehnice, ci contribuie și la consolidarea guvernantei instituționale și a integrității sistemului financiar. Pe termen lung, succesul digitalizării sistemului bancar depinde în mare măsură de calitatea educației contabile. Formarea profesioniștilor competenți, flexibili și etici devine o condiție esențială pentru sustenabilitatea sectorului financiar. Educația contabilă trebuie să fie un proces deschis și adaptabil, orientat spre inovație și spre dezvoltarea durabilă a capitalului uman (Deloitte, 2022). Totodată, digitalizarea impune nevoia de recalificare permanentă.

Transformările rapide ale tehnologiei fac ca anumite competențe să devină învechite într-un timp scurt. Din acest motiv, colaborarea dintre universități, bănci și autorități este crucială pentru a organiza programe de perfecționare continuă, aliniate la nevoile reale ale economiei (Banca Națională a Moldovei, 2023). În acest proces, o atenție deosebită trebuie acordată educației etice și responsabilității digitale, având în vedere că profesioniștii contabili lucrează cu volume semnificative de date sensibile. Instituțiile de învățământ au datoria de a cultiva o cultură a securității informaționale și a confidențialității, formând specialiști conștienți de impactul social al activității lor (European

Central Bank, 2021). În concluzie, educația contabilă nu se mai rezumă la transmiterea de cunoștințe, ci devine un mecanism de guvernare, adaptare și dezvoltare sustenabilă a sistemului bancar moldovenesc.

Concluzii. Educația contabilă în contextul digitalizării sistemului bancar reprezintă atât o provocare, cât și o oportunitate strategică pentru Republica Moldova, aflată într-un proces amplu de modernizare economică și de aliniere la standardele europene. Transformările tehnologice necesită o regândire profundă a modului în care sunt formate competențele profesionale ale contabililor, punând accent pe interdisciplinaritate, flexibilitate și adaptare continuă la cerințele pieței financiare globale. Educația contabilă devine un pilon esențial al stabilității, eficienței și competitivității instituțiilor bancare, iar rolul contabilului se extinde dincolo de activitățile tradiționale de raportare. În prezent, specialistul contabil trebuie să fie capabil să gestioneze volume mari de informații, să utilizeze instrumente digitale moderne și să participe activ la procesele de analiză strategică și guvernare financiară. Astfel, educația contabilă nu mai are doar un rol formativ, ci și unul transformator, contribuind la consolidarea unui mediu bancar inovativ și transparent. Pentru ca această evoluție să fie sustenabilă, este necesară o cooperare strânsă între universități, bănci și autoritățile de reglementare. Parteneriatul dintre mediul academic și cel financiar poate genera programe educaționale relevante, actualizate permanent în funcție de tendințele tehnologice. Universitățile trebuie să promoveze metode moderne de predare bazate pe interactivitate, simulări digitale și studii de caz, iar băncile să sprijine formarea continuă a personalului, stimulând astfel inovația și profesionalismul. Autoritățile publice, la rândul lor, au datoria de a crea un cadru legislativ flexibil și favorabil digitalizării, care să încurajeze utilizarea responsabilă a tehnologiei și să protejeze integritatea proceselor contabile. În același timp, educația contabilă modernă trebuie să mențină un echilibru între competențele tehnice și cele morale. Într-un mediu digitalizat, în care securitatea datelor și etica profesională devin priorități, formarea unei culturi a responsabilității și a transparenței este la fel de importantă ca perfecționarea tehnologică. Pe termen lung, calitatea educației contabile și investițiile în formarea resurselor umane vor determina nu doar performanța profesioniștilor, ci și succesul procesului de digitalizare a sistemului bancar. O educație orientată spre inovație, competențe digitale și valori etice solide va contribui la construirea unui sector financiar competitiv, deschis și credibil. Doar printr-o colaborare constantă între mediul academic, sectorul financiar și instituțiile de reglementare, Republica Moldova poate transforma digitalizarea într-un catalizator al progresului economic și al transparenței instituționale durabile.

Referințe bibliografice

1. Deloitte. (2022). Digital Banking Maturity Report. Retrieved from <https://www2.deloitte.com>
2. IFRS Foundation. (2022). The Role of Technology in Modern Accounting Standards.
3. Banca Națională a Moldovei. (2023). Raportul anual privind digitalizarea sectorului bancar. Chișinău.
4. World Bank. (2020). Digital Financial Services: Challenges and Opportunities. Washington D.C.
5. Moldovan Banking Association. (2023). Best Practices in Digital Accounting. Chișinău.
6. European Central Bank. (2021). Digitalisation in Banking and Finance. ECB Reports.

ROLUL ÎNVĂȚĂRII ANALIZEI ECONOMICO-FINANCIARE A ÎNTREPRINDERII ÎN CONTEXTUL SCHIMBĂRIILOR CLIMATICE

THE ROLE OF LEARNING ECONOMIC AND FINANCIAL ANALYSIS OF THE ENTERPRISE IN THE CONTEXT OF CLIMATE CHANGE

CZU: [378.147:658.155]:551.588

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.27>

CHIRILOV Nelea

Academia de Studii Economice din Moldova, chirilov.nelea.vladimir@ase.md

ORCID ID: 0000-0003-4979-46331,

RENCECI Diana

Academia de Studii Economice din Moldova, renceci.diana@ase.md

ORCID ID: 0000-0003-3535-7010

Abstract. The economic and financial analysis carried out in the context of climate change must allow the adoption of tactical and strategic decisions, and establish some financial forecasts that will be based primarily on data and information from the financial statements of the enterprise, but will not be limited to them. Therefore, the economic and financial analysis aims to assess how the enterprise manages its impact on the environment and society, while ensuring the development and economic prosperity of the enterprise in the long term. Based on this fact, we consider that the role of economic and financial analysis in the context of climate change and sustainable development must address and encompass sustainability: environmental, social and economic.

Keywords: economic and financial analysis, climate change, sustainability, ESG (Environment, Social, Governance).

JEL Classification: M40, M41, M49

Introducere. În contextul actual, este necesar ca întreprinderile din Republica Moldova să depună eforturi suplimentare pentru a se alinia tuturor solicitărilor generate de factorii economici, sociali, politici, tehnologici etc. Mediul de afaceri trebuie să acorde o atenție sporită analizei economico-financiară din cadrul raportării financiare, indiferent dacă informațiile aparțin mediului intern al entității sau mediului extern, pentru a utiliza informația cât mai eficient, prin alinierea la noile standarde și cadre legislative naționale și internaționale.

În ultima perioadă, impactul schimbărilor climatice, digitalizării dar și a orientării spre o activitate sustenabilă se resimte la nivelul operațiunilor de zi cu zi a întreprinderilor autohtone, aspect care schimbă toate domeniile de activitate. Așadar, analiza economico-financiară a evoluat tot mai mult, din ce în ce mai multe categorii de întreprinderi având obligația de a efectua analize cu informații non-financiare, acestea devenind tot mai complexe, pentru o mai bună transparență și comparabilitate.

Conținut. Analizarea în ansamblu a activității întreprinderii în contextul schimbărilor climatice, în funcție de natura performanțelor economico-financiare, sau pe structuri organizatorice, presupune utilizarea unui complex de metode, tehnici și procedee, respectiv a unei metodologii de analiză. Așadar, analiza economico-financiară utilizează o serie de metode, tehnici și procedee specifice sau împrumutate din domeniul altor științe menite să contribuie la realizarea obiectului ei, și anume, metode ale analizei calitative și metode ale analizei cantitative [1], [2], [3].

În acest context, analiza economico-financiară trebuie să colecteze mai multe informații, cum sunt: informații generale pe plan economic, fiscal și monetar; informații asupra sectorului de care aparține întreprinderea; informații de ordin juridic, economic, social și mediul asupra întreprinderii [1], [2], [3]. Remarcăm că, informațiile sunt diverse, unele sunt obligatorii și publice, altele sunt date numai cu ocazia analizelor interne sau externe întreprinse periodic sau la cerere.

Elaborarea analizei economico-financiare vizează adaptarea obiectivelor sale cerințelor diverșilor utilizatori, în funcție de aspectele specifice domeniului de interes. Aceste categorii de utilizatori în condițiile schimbărilor climaterice pot adopta decizii privind: gestiunea întreprinderii, cumpărarea sau vânzarea de titluri, acordarea sau refuzul unui credit, achiziția totală sau parțială a întreprinderii etc. Principalii utilizatori ai rezultatelor analizei economico-financiare sunt prezentați în figura 1.

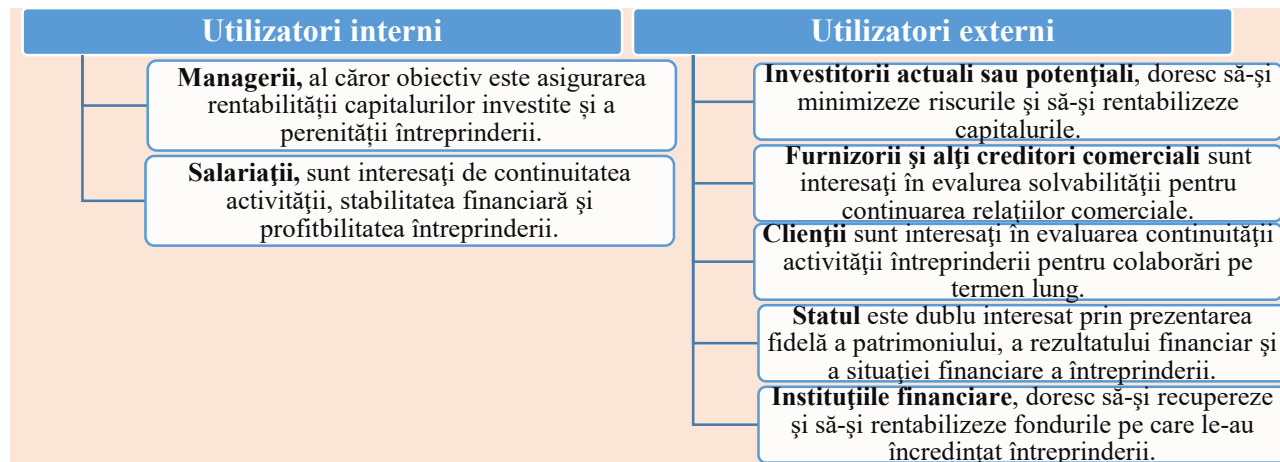

Figura 1. Utilizatorii informațiilor analizei economico-financiare
Sursa: elaborat de autor în baza generalizării surselor bibliografice [1], [2], [3], [5]

O altă responsabilitate care este în sarcina analizei economico-financiare față de utilizatorii săi este de a comunica obiectivele și performanțele legate de sustenabilitate:

- *Utilizatorilor interni*, privind promovarea colaborării în ceea ce privește transformarea organizațională sustenabilă, asigurându-se că managerii, angajații, procesele și noile tehnologii funcționează împreună în mod eficient.
- *Utilizatorilor externi*, privind asigurarea conformității cu standardele de reglementare privind nevoile de sustenabilitate, furnizarea unei raportări transparente prin sisteme eficiente de colectare și analiză a datelor, identificarea și cuantificarea expunerii financiare la riscurile ESG etc.

Toți utilizatorii sunt interesați de potențialul viitor al întreprinderii și de riscul asociat acestuia. Astfel, performanțele precedente constituie adesea un barometru util pentru evaluarea performanțelor viitoare. De aceea, orice utilizator/partener al întreprinderii este interesat să cunoască trendul vânzărilor, a cheltuielilor, a rezultatelor financiare, a cash-flow-ului, a duratei de recuperare a investiției, a impactului schimbărilor climaterice etc. Aceste trenduri oferă o imagine completă asupra performanțelor manageriale trecute și pentru evaluarea performanțelor viitoare ale întreprinderii.

Analiza economico-financiară are un loc important în raportarea cu privire la sustenabilitate, care reprezintă o practică de măsurare și de comunicare a performanței organizaționale în vederea atingerii obiectivului de dezvoltare durabilă în fața părților interesate interne și externe.

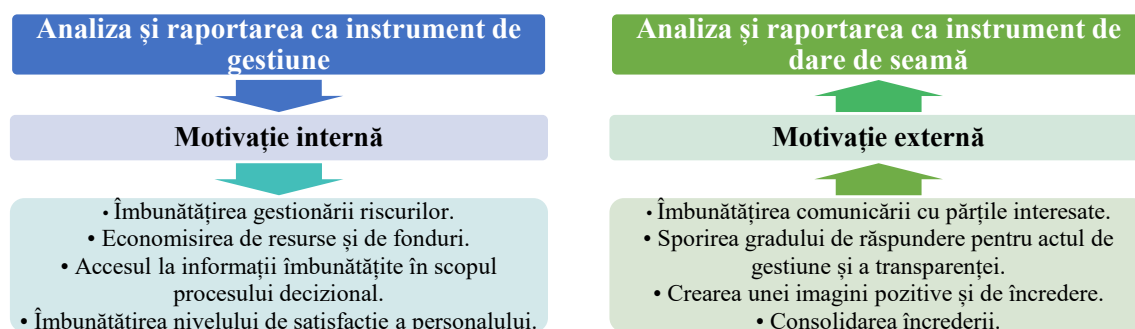

Figura 2. Motivații interne și externe pentru analiza economico-financiară și raportarea cu privire la sustenabilitate
Sursa: elaborat de autor în baza generalizării informației prezentate de Curtea de Conturi Europeană [4]

Informațiile prezentate în figura 2, arată că analiza și raportarea cu privire la sustenabilitate este un instrument atât de management, cât și de dare de seamă [4]. Aceasta presupune analiza și raportarea cu privire la modul în care o întreprindere ține seama de aspectele legate de sustenabilitate în cadrul operațiunilor sale, de impactul său asupra mediului și de impactul său social și economic.

Prin impunerea obligației ca întreprinderile să analizeze și raporteze cu privire la principala lor performanță, poate fi sporit gradul de transparență și de răspundere pentru actul de gestiune și se pot oferi orientări cu privire la guvernanta și la comportamentul etic.

Analiza economico-financiară în procesul raportării cu privire la sustenabilitate realizează o seamă de funcții: funcția informațională a utilizatorilor/partenerilor întreprinderii; funcția de evidențiere a relațiilor cauză-efect; funcția de evaluare – apreciere a potențialului tehnico-economic a întreprinderii; funcția de fundamentare a deciziilor economice de către utilizatorii/partenerii întreprinderii; funcția de realizare a gestiunii eficiente a patrimoniului și a conexiunii cu mediul exterior economico-financiar. Realizarea funcțiilor identificate presupune exercitarea tuturor atributelor conducerii (planificare, antrenare, organizare, coordonare, control) iar fiecare dintre aceste atribute se realizează prin intermediul analizei. Analiza economico-financiară necesară managementului întreprinderii în contextul schimbărilor climatice are în vedere acele aspecte susceptibile de a ameliora gestiunea și rezultatele întreprinderii, urmărindu-se astfel:

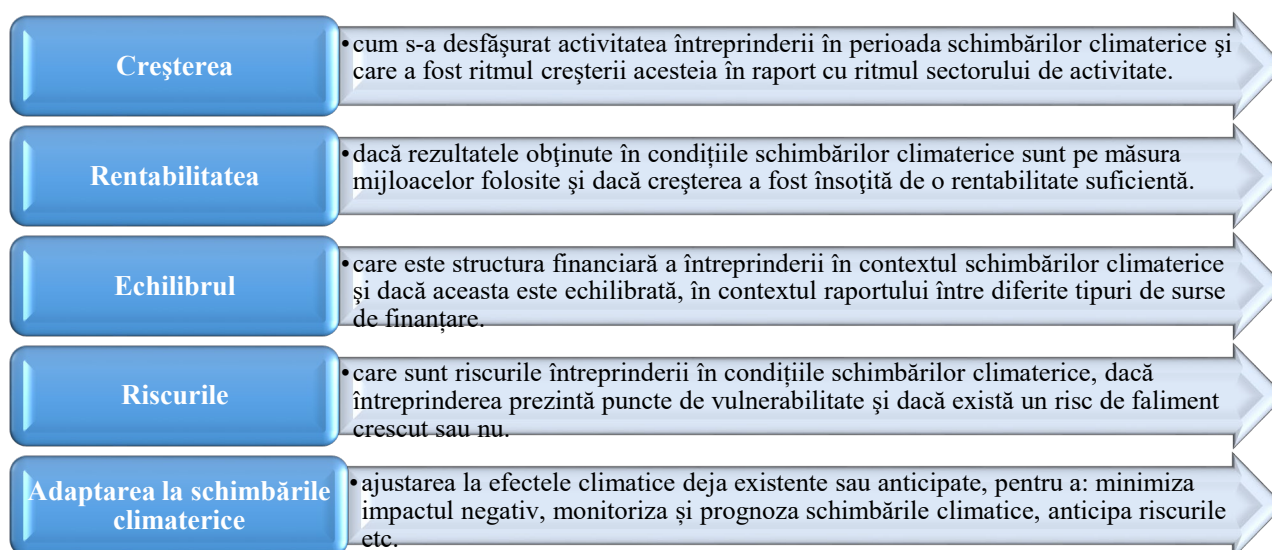

Figura 3. Poziția analizei economico-financiară în managementul schimbărilor climatice

Sursa: elaborat de autor în baza generalizării surselor bibliografice[1], [2], [3], [5]

Informația din figura 3, sugerează că pentru a atinge obiectivele ESG pe termen lung, analiza economico-financiară trebuie să îndeplinească patru roluri: rol strategic, rol catalizator, rol integrator și rol de comunicator transparent și eficient.

Concluzii. În concluzie, pe măsură ce riscurile și oportunitățile financiare legate de schimbările climatice devin un aspect important pe agenda strategică a întreprinderilor, analiza economico-financiară capătă un rol mai important. În plus, atunci când întreprinderile introduc factorii de sustenabilitate în deciziile de afaceri, analiza economico-financiară trebuie să acorde atenție priorităților specifice ale întreprinderii, precum și diverselor aspecte și interese naționale și internaționale. De asemenea, aceasta trebuie să analizeze potențialul impact al climei asupra afacerii întreprinderii și să pregătească diferite decizii, precum și măsurile de siguranță ale întreprinderii pentru fiecare dintre aceste decizii.

Referințe bibliografice.

1. Anghel, V. Robu, I. Lala-Popa, (coord.), 2022, *Tratat de analiză economico-financiară*. București: Editura Academiei Române.
2. Monica Petcu, Maria Iulia Sobolevski-David, Ion Anghel, Eduard Dinu, 2023, *Economic-financial analysis*. Bucharest: Economic Publishing House.
3. Țiriulnicova N. (coord.) ș.a., 2011, *Analiza rapoartelor financiare*. Ed. a II-a, revăzută. Chișinău: Asociația Obștească „ACAP RM”.
4. https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/rcr_reporting_on_sustainability/rcr_reporting_on_sustainability_ro.pdf
5. Universitatea de Vest din Timișoara <https://uvt.ro>

The authors acknowledge the financial assistance provided by UEFISCDI, the programme PN IV Complex Bilateral Projects with the Republic of Moldova, under the grant "CLIMATE REPORTING AND ITS ROLE IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A MULTI-DIMENSIONAL APPROACH TO DRIVERS, OBSTACLES AND POSSIBLE OUTCOMES", CLEAR-INNOVATE, PN-IV-PCB-RO-MD-2024-0221; financing contract 37PCBROMD/2025.

ADAPTAREA PROGRAMELOR DE STUDII CONTABILE LA STANDARDELE INTERNAȚIONALE DE EDUCAȚIE ÎN AUDIT

ADAPTING ACCOUNTING CURRICULA TO INTERNATIONAL STANDARDS OF AUDIT EDUCATION

CZU: [006.3:378.147]:657.6

DOI: [HTTPS://DOI.ORG/10.53486/ISC2025.28](https://doi.org/10.53486/ISC2025.28)

IACHIMOVSCI Anatolie

Academia de Studii Economice din Moldova, iachimovschi.anatolie.constantin@ase.md

ORCID ID: 0000-0002-5393-0100

Abstract. In the context of the globalization of the accounting profession, the alignment of university study programs with international education standards is an essential condition for the training of competitive specialists in the field of auditing. The International Standards of Education (IES) developed by the International Federation of Accountants (IFAC) set clear requirements on the skills, knowledge and ethical values necessary to practice the profession of auditor globally. Adapting university curricula to these standards contributes to increasing the quality of the educational process and strengthening public trust in the accounting profession. Higher education institutions face the challenge of correlating national training requirements with the international principles and recommendations promoted by IFAC. In this context, the analysis of the degree of compliance of accounting study programs with IES standards becomes a necessary step for the modernization of the educational system and its integration into the international academic and professional space. The research contributes to deepening the perception of the contemporary requirements for access to the auditing profession, by analyzing the decisive role of accounting higher education in ensuring professional training in accordance with international education standards.

Keywords: accounting, audit, education, training, standards.

JEL Classification: M42

Introducere. În contextul globalizării profesiei contabile, alinierea programelor de studii universitare la standardele internaționale de educație reprezintă o condiție esențială pentru formarea specialiștilor competitivi în domeniul auditului. Standardele Internaționale de Educație (IES) elaborate de Federația Internațională a Contabililor (IFAC) stabilesc cerințe clare privind competențele, cunoștințele și valorile etice necesare pentru exercitarea profesiei de auditor la nivel global. Adaptarea curriculei universitare la aceste standarde contribuie la creșterea calității procesului educațional și la consolidarea încrederii publice în profesia contabilă. Instituțiile de învățământ superior se confruntă cu provocarea de a corela cerințele naționale de formare profesională cu principiile și recomandările internaționale promovate de IFAC. În acest context, analiza gradului de conformitate a programelor de studii contabile cu standardele IES devine un demers necesar pentru modernizarea sistemului educațional și integrarea acestuia în spațiul academic și profesional internațional. Cercetarea contribuie la aprofundarea percepției asupra cerințelor contemporane de accesare în profesia de auditor, prin analiza rolului determinant al învățământului superior contabil în asigurarea formării profesionale conforme cu standardele internaționale de educație.

Conținut. Standardele Internaționale de Educație (IES) elaborate de IFAC reprezintă un set de norme menite să asigure calitatea și uniformitatea pregătirii profesionale în domeniul contabilității și auditului la nivel mondial [2]. Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (IESBA) stabilește standarde internaționale de etică de înaltă calitate (inclusiv independență) ca piatră de temelie pentru comportamentul etic în afaceri și organizații și pentru încrederea publicului în informațiile financiare și non-financiare care sunt fundamentale pentru buna funcționare și sustenabilitate a organizațiilor, piețelor financiare și economiilor din întreaga lume [3]. Aceste standarde definesc competențele tehnice și profesionale pe care trebuie să le dobândească viitorii auditori pentru a exercita profesia în mod competent și responsabil.

Tabelul 1. Corelarea Standardelor Internaționale de Educație cu competențele auditorilor

Standard Internațional de Educație	Competențe tehnice și profesionale vizate pentru viitorii auditori
IES 1 – Cerințe de intrare în programul de formare profesională	Capacitatea de a demonstra cunoștințe fundamentale în domeniul contabilității, economiei, dreptului și managementului; gândire critică și abilități analitice de bază.
IES 2 – Conținutul tehnic al programelor de formare profesională	Dobândirea competențelor tehnice în contabilitate financiară, audit, raportare, fiscalitate, guvernanță corporativă, analiză financiară și managementul riscurilor.
IES 3 – Abilități profesionale	Dezvoltarea capacităților de comunicare, analiză, rezolvare de probleme, gândire critică și utilizare a tehnologiilor informaționale în procesul de audit.
IES 4 – Valori, etică și atitudine profesională	Formarea unui comportament etic, obiectivitate, integritate, independență profesională și responsabilitate socială în activitatea de audit.
IES 5 – Cerințe de practică profesională inițială	Aplicarea cunoștințelor teoretice în situații practice prin stagii profesionale supravegheate; dezvoltarea abilităților de evaluare a riscurilor și luare a deciziilor.
IES 6 – Evaluarea competenței profesionale	Capacitatea de a demonstra, prin evaluări și examene practice, că deține competențele necesare pentru a exercita profesia de auditor.
IES 7 – Dezvoltarea profesională continuă (CPD)	Menținerea și actualizarea continuă a cunoștințelor tehnice și etice, adaptarea la schimbările legislative și tehnologice în domeniul auditului.
IES 8 – Competențele profesioniștilor implicați în auditul situațiilor financiare	Competențe avansate de audit, planificare, execuție și raportare a misiunilor de audit; utilizarea standardelor ISA, evaluarea controlului intern și aplicarea raționamentului profesional.
IES 1 – Cerințe de intrare în programul de formare profesională	Capacitatea de a demonstra cunoștințe fundamentale în domeniul contabilității, economiei, dreptului și managementului; gândire critică și abilități analitice de bază.

Sursa: elaborat de autor în baza Standardelor Internaționale de Educație [2;3]

Prin intermediul IES, se stabilesc cerințe minime privind cunoștințele teoretice, abilitățile practice și capacitățile de analiză critică necesare în activitatea de audit. Un element fundamental al acestor standarde îl constituie integrarea valorilor etice și a principiilor de integritate, obiectivitate și confidențialitate în formarea profesională. Standardele Internaționale de Educație asigură un cadru comun pentru pregătirea auditorilor din diferite țări, stabilind cerințe minime privind cunoștințele teoretice și abilitățile practice necesare pentru exercitarea profesiei la un nivel internațional comparabil. Se promovează formarea bazată pe aplicarea cunoștințelor teoretice în situații reale de audit, consolidând competențele analitice, capacitatea de raționament profesional și spiritul critic indispensabil luării deciziilor corecte.

IES contribuie la armonizarea proceselor educaționale din diferite țări, asigurând comparabilitatea și recunoașterea calificărilor profesionale în domeniul auditului. Prin aplicarea acestor standarde, instituțiile de învățământ superior și organizațiile profesionale pot structura programele de formare în conformitate cu cerințele internaționale. Standardele IFAC pun accent pe dezvoltarea continuă a competențelor, promovând învățarea pe tot parcursul vieții pentru profesioniștii contabili. Ele asigură, totodată, că auditorii posedă nu doar cunoștințe tehnice, ci și abilități de comunicare, raționament profesional și judecată etică.

Standardele elaborate de IFAC urmăresc formarea unui auditor complet, capabil să îmbine competențele tehnice cu o gândire critică și echilibrată. Ele pun accent pe dezvoltarea abilităților de comunicare, esențiale pentru transmiterea clară și obiectivă a concluziilor profesionale. Prin promovarea raționamentului profesional, aceste standarde încurajează auditorii să analizeze situațiile complexe cu discernământ și responsabilitate. De asemenea, ele consolidează importanța judecății etice în luarea deciziilor, asigurând respectarea principiilor de integritate și obiectivitate. După cum este expus în tabelul de mai jos instituțiile de învățământ superior se confruntă cu provocarea de a corela cerințele naționale de formare profesională cu principiile și recomandările internaționale promovate de IFAC.

Tabelul 2. Alinierea standardelor naționale și internaționale în formarea profesională

Argumente	Descriere de conținut
Divergența standardelor	Diferențe între cerințele naționale și recomandările IFAC necesită echilibru curricular.
Complexitatea competențelor	Adaptarea competențelor tehnice, etice și profesionale la programele naționale implică ajustări în predare și evaluare.
Recunoașterea internațională	Alinierea la standardele IFAC asigură competitivitatea absolvenților și mobilitatea profesională globală.

Sursa: elaborat de autor în baza *Standardelor Internaționale de Educație* [2;3]

Programele de studii universitare din domeniul contabilității și auditului sunt tot mai frecvent concepute în concordanță cu Standardele Internaționale de Educație (IES) emise de IFAC. În procesul studiilor superioare de contabilitate se dobândesc cunoștințe de aplicare a diverselor metode, tehnici și procedee de colectare și prelucrare a informațiilor în vederea fundamentării strategiilor profesionale la nivel micro și macroeconomic. Studiile includ însușirea sistemelor de calcul și operare a datelor, modului de aplicare a cadrului juridic care guvernează diferite forme de entități, precum și obținerea cunoștințelor privind contabilizarea, raportarea și auditarea informațiilor financiare.

Curriculile revizuite pentru programele de studii universitare din domeniul contabilității și auditului includ discipline care dezvoltă gândirea critică, raționamentul profesional și etica [5;6]. Adaptarea la cerințele IES contribuie la creșterea calității formării și la recunoașterea internațională a calificărilor. De asemenea, aceste programe promovează o abordare bazată pe rezultate ale învățării, nu doar pe transmiterea de cunoștințe teoretice. Colaborarea cu organizațiile profesionale asigură actualizarea conținutului educațional conform practicilor globale.

Totuși, nivelul de aliniere diferă între țări și instituții, în funcție de resurse și de cadrul legislativ. În unele cazuri, persistă decalaje între cerințele academice și cele profesionale. Programele moderne tind să integreze stagii practice și evaluări bazate pe competențe reale. În ansamblu, se observă o tendință clară de armonizare a educației universitare cu standardele internaționale, pentru a facilita mobilitatea și competitivitatea profesională a absolvenților.

Prin respectarea IES, profesia de auditor capătă credibilitate sporită și contribuie la consolidarea încrederii publicului în raportările financiare. Stabilirea unor cerințe educaționale minime contribuie la menținerea unui standard înalt de calitate în activitatea de audit, consolidând încrederea publicului și a mediului de afaceri în rezultatele misiunilor de audit.

Prin includerea principiilor de integritate, obiectivitate și confidențialitate în formarea profesională, IES urmăresc nu doar competența tehnică, ci și dezvoltarea unei conduite etice, indispensabile exercitării independente și responsabile a profesiei. IES subliniază importanța actualizării permanente a cunoștințelor și abilităților, astfel încât auditorii să poată răspunde cerințelor tot mai complexe ale mediului economic și reglementărilor internaționale, menținându-și competența și etica profesională.

Concluzii. Adaptarea programelor de studii contabile la standardele internaționale de educație în audit contribuie la creșterea competitivității absolvenților pe piața globală. Aceasta asigură că viitorii auditori dobândesc nu doar cunoștințe tehnice solide, ci și abilități de raționament profesional și judecată etică. Implementarea standardelor internaționale facilitează uniformizarea competențelor, ceea ce permite recunoașterea calificărilor pe plan internațional. Programele actualizate răspund mai eficient cerințelor dinamice ale mediului economic și reglementar. Integrarea principiilor etice și a valorilor profesionale în curricula universitară consolidează integritatea și obiectivitatea practicienilor contabili. Adaptarea continuă a programelor de studii stimulează colaborarea între universități și organisme profesionale internaționale. Astfel, alinierea la standardele internaționale promovează excelența academică și profesională, pregătind auditori capabili să răspundă provocărilor globale.

Referințe bibliografice:

1. Legea privind auditul situațiilor financiare nr.271 din 15.12.2017 (data intrării în vigoare 01.01.2019). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 7-17 din 12.01.2018.
2. Standarde internaționale de educație [online]. Disponibil: <https://www.ifac.org/education>
3. Standarde internaționale de etică [online]. Disponibil: <https://www.ethicsboard.org/>
4. Decizia Consiliului de supraveghere publică a auditului nr.16 din 14.08.2019 privind aprobarea Regulamentului cu privire la certificarea auditorilor [online]. Disponibil: <http://cspa.md>.
5. Planul de învățământ pentru programul de studii superioare în contabilitate [online]. Disponibil: <https://ase.md/files/studii/pla-nuri/2024/zi/CONT.pdf>
6. Programul de examinare pentru obținerea calificării profesionale de auditor [online]. <https://cspa.md/sites/default/files/PROGRAM%202024.semnat.pdf>
7. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili [online]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit>.

ASPECTE PRIVIND CONTABILITATEA SERVICIILOR TURISTICE ȘI HOTELIERE

ASPECTS REGARDING THE ACCOUNTING OF TOURISM AND HOTEL SERVICES

CZU: 657:338.48

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.29>

HAREA Ruslan

Academia de Studii Economice din Moldova, harea.ruslan@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0098-6837>

HAREA Ruxanda

Academia de Studii Economice din Moldova, harea.ruxanda@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6687-7186>

Abstract. This study addresses the specific accounting aspects of tourism and hotel services, highlighting the challenges and practices applicable in the Republic of Moldova and the European Union. The research is based on comparative analysis and literature review regarding the application of accounting standards, particularly IFRS 15 and IFRS 16, in the hospitality industry. The findings reveal that the industry requires a customized accounting approach due to the diversity of revenue sources, seasonality, and operational complexity. Moreover, the study emphasizes the role of guidelines such as the Uniform System of Accounts for the Lodging Industry (USALI) in performance monitoring and financial reporting. The conclusions underline the need for increased harmonization with international standards and the integration of digital tools in accounting processes.

Keywords: IFRS 15, hotel accounting, tourism services, USALI, revenue recognition

JEL Classification: <https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php?view=jel>

Introducere. Sectorul turismului și al serviciilor hoteliere reprezintă un pilon important al economiei moderne, având un impact semnificativ asupra dezvoltării regionale, creării locurilor de muncă și atragerii investițiilor. Într-un context tot mai competitiv și globalizat, unde mobilitatea și diversificarea serviciilor turistice cresc constant, necesitatea unei gestiuni financiare riguroase devine esențială.

Contabilitatea, în acest cadru, nu se rezumă la simple înregistrări ale tranzacțiilor, ci constituie un instrument fundamental pentru reflectarea fidelă a performanței economice și pentru luarea deciziilor strategice în activitățile durabile. Activitatea hotelieră și turistică prezintă particularități contabile distincte, generate de natura perisabilă a serviciilor, sezonalitatea activității, structura variată a veniturilor și integrarea platformelor digitale cu privire la sistemul de rezervare on-line a pachetelor turistice și a serviciilor hoteliere în viitor.

Obiectivul acestei cercetări este de a evidenția particularitățile contabile specifice sectorului serviciilor turistice și hoteliere, numită și *industrie a ospitalității*, atât în contextul național, cât și în cadrul normativ european, prin prisma standardelor internaționale de raportare financiară.

Lucrarea își propune să răspundă la următoarele întrebări de cercetare:

1. Care sunt caracteristicile definitorii ale contabilității în industria ospitalității?
2. Cum influențează cadrul normativ (SNC, IFRS) recunoașterea și evaluarea veniturilor în sectorul hotelier?
3. Ce diferențe există între practicile contabile aplicate în Republica Moldova și cele din Uniunea Europeană cu specific pentru domeniul analizat?

Rezultatele studiului scot în evidență faptul, că aplicarea corectă a prevederilor standardelor contabile internaționale, în special IFRS 15 și IFRS 16, contribuie la creșterea transparenței, acurateței și comparabilității indicatorilor raportărilor financiare în acest sector. Totodată, se conturează

necesitatea adaptării sistemelor contabile la tehnologiile moderne și la cerințele de gestiune analitică specifice ospitalității.

Conținut. Contabilitatea în turism și domeniul hotelier prezintă particularități față de alte sectoare, datorită funcționării continue (regimul 24/7), precum și diversității surselor de venit (servicii de cazare, alimentație, organizare de evenimente, tururi și vizite turistice etc.). Sistemele contabile adaptate trebuie să permită evidențierea distinctă a veniturilor și cheltuielilor pe departamente (camere, restaurant, spa, tur, eveniment), pentru analiza profitabilității. În practică, hotelurile utilizează conturi specifice precum ledger-ul clienților cazați, ledger-ul oraș, inventarul de alimente și băuturi servite, echipamentele operaționale și, eventual, primele de locațiune. Acestea reflectă complexitatea activităților din ospitalitate, ce implică atât bunuri tangibile (clădiri, stocuri), cât și servicii intangibile (ospitalitate, servicii de odihnă și agrement). De asemenea, structurile de proprietate și operare întâlnite în acest sector pot adăuga complexitate contabilității. Multe hoteluri funcționează sub regim de franciză sau contracte de management, ceea ce implică înregistrarea unor redevențe, comisioane de administrare și alte relații între proprietar și operator. Totodată, unele hoteluri externalizează gestiunea către firme specializate, ceea ce impune evidența separată a tranzacțiilor între proprietar (care poate primi plăți pentru chirii sau profituri) și operator (care percepe taxe de management).

Pe lângă standardele contabile generale (SNC, IFRS), industria hotelieră utilizează frecvent ghidul USALI (*Uniform System of Accounts for the Lodging Industry*). Acesta oferă un sistem standardizat de clasificare a conturilor și a indicatorilor specifici sectorului, facilitând comparabilitatea între hoteluri. USALI nu înlocuiește standardele contabile, ci completează prezentarea informațiilor financiare, sprijinind analiza performanței pe centre de activitate (camere, restaurant, evenimente) și calculul unor indicatori esențiali precum ADR, RevPAR sau gradul de ocupare.

Republica Moldova urmează în domeniul menționat un sistem dual de raportare financiară: Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) pentru majoritatea entităților cu activitate specifică și Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) pentru entitățile de interes public. Din 2011, legislația moldovenească cere ca entitățile de interes public (bănci, companii de asigurări, fonduri de investiții, fonduri de pensii și societățile ale căror acțiuni sunt tranzacționate public) să aplice în întregime IFRS în contabilitate și la întocmirea situațiilor financiare. Alte entități pot opta voluntar pentru IFRS sau pot continua să utilizeze SNC, care reprezintă cadrul național aliniat parțial la directivele europene și la practicile internaționale. Angajamentul Moldovei de a convergența cu IFRS a fost formalizat prin Hotărârea Guvernului nr.238/29.02.2008 și Legea Contabilității nr.113/2007, evidențiind dorința de a îmbunătăți transparența raportărilor financiare și atragerea investițiilor străine prin adoptarea standardelor globale de raportare.

În practică, însă, multe firme din sectorul turism/hotelier (care nu sunt entități de interes public) folosesc aparent reglementările SNC, iar acest cadru național nu conține prevederi explicite dedicate industriei turistice. Potrivit experților locali, entitățile de turism se confruntă cu multiple incertitudini în aplicarea contabilității, din cauza absenței unor norme specifice în SNC. În acest context, referința la IFRS (de exemplu, la noul IFRS 15 privind veniturile) poate oferi soluții contabile utile acestor entități (3). Cu alte cuvinte, companiile moldovenești din domeniu tind să consulte standardele internaționale pentru clarificarea tratamentelor contabile, chiar dacă nu sunt obligate legal să le aplice, tocmai pentru că IFRS abordează explicit scenarii relevante sectorului (vânzări de pachete turistice, avansuri timpurii de la clienți, programe de loialitate etc.).

În Uniunea Europeană, toate societățile listate întocmesc situații financiare consolidate conform IFRS, conform Regulamentului UE 1606/2002. Marile grupuri hoteliere europene raportează astfel

într-un cadru contabil comun și comparabil la nivel global. În cazul companiilor ne-listate, situațiile financiare individuale pot fi întocmite conform standardelor naționale armonizate parțial cu IFRS. De exemplu, în România, firme precum SIF Hoteluri sau Turism Felix aplică IFRS, incluzând în notele explicative tratamentele contabile aferente IFRS 15 (veniturile din cazare) și IFRS 16 (leasinguri). Per ansamblu, în UE se remarcă o mai bună uniformizare și transparență în raportarea financiară comparativ cu Republica Moldova, unde IFRS este utilizat doar de anumite entități.

Un exemplu relevant este standardul IFRS 15, care oferă un cadru detaliat privind recunoașterea veniturilor din contractele cu clienții (1). În turism și hotelărie, acesta se aplică pentru servicii precum cazare, alimentație, pachete turistice sau evenimente, stabilind că *veniturile* trebuie recunoscute la momentul în care serviciul este efectiv prestat. De asemenea, IFRS 15 impune tratarea distinctă a componentelor din pachetele combinate (de exemplu, cazare + mic dejun + excursii), precum și estimarea reducerilor, avansurilor sau rezervărilor anulate (no-show). Astfel, veniturile se înregistrează în mod etapizat și realist, în funcție de livrarea efectivă a fiecărui serviciu, nu doar la momentul încasării banilor achitați pentru acestea.

În același timp, IFRS 16, referitor la contractele de leasing, are o aplicabilitate extinsă în industria hotelieră, unde închirierea de clădiri, echipamente sau mijloace de transport este frecvent asimilată serviciilor hoteliere normale (2). Potrivit acestui standard, toate leasingurile semnificative trebuie recunoscute în bilanț sub forma unui activ de utilizare și a unei datorii corespunzătoare. Această reglementare oferă o imagine mai clară asupra angajamentelor financiare ale firmelor hoteliere și contribuie la creșterea transparenței raportărilor financiare (5).

Prin urmare, chiar dacă nu toate entitățile sunt obligate legal să aplice IFRS, utilizarea voluntară a acestor standarde contribuie la îmbunătățirea calității informațiilor contabile, facilitând accesul la finanțare, colaborarea internațională și luarea deciziilor strategice în domeniul turismului și ospitalității cu similitudine față de tranzacții similare din afara țării.

Concluzii. Contabilitatea serviciilor turistice și hoteliere se diferențiază prin structura complexă a veniturilor și cheltuielilor, sezonabilitate, multiple surse de profit și utilizarea extensivă a platformelor digitale. Aceste particularități impun adaptarea sistemelor contabile și integrarea standardelor internaționale, în special IFRS 15 și IFRS 16, pentru recunoașterea corectă a veniturilor și a angajamentelor financiare. În Republica Moldova, tranziția spre IFRS este parțială, dar relevantă pentru firmele din turism autohtone care activează pe piețe internaționale. În lipsa unor prevederi naționale specifice, referința la IFRS și ghiduri precum USALI oferă soluții contabile moderne, contribuind la transparență și comparabilitate. Limitele cercetării se referă la variabilitatea reglementărilor locale și la lipsa unor exemple aplicate în contextul moldovenesc. Direcțiile de perspectivă pot include analiza digitalizării contabilității în hotelărie, integrarea raportării de sustenabilitate și adoptarea unor instrumente de predicție financiară în contextul riscurilor globale.

Referințe bibliografice.

1. Dima, M., & Țirulnicova, N. (2019). Particularitățile contabilizării veniturilor conform IFRS 15 „Venituri din contractele cu clienții”. Revista „Contabilitate și Audit”, martie 2019. Disponibil online la contabilitate.md (accesat 2025).
2. IFRS Foundation. (2016). Moldova – IFRS Accounting Standards – Jurisdictional Profile. IFRS.org. (Profil actualizat la 16 iunie 2016, detaliind adoptarea IFRS în Republica Moldova.)
3. Ciobanu, V. (2019). Servicii turistice – soluții contabile prin prisma standardelor internaționale de contabilitate. Monitorul Fiscal FISC.md, 18 iunie 2019
4. monitorul.fisc.md
5. Deloitte. (2014). IFRS Industry Insights: Travel, Hospitality and Leisure sector – New revenue standard could impact profile of revenue and profit recognition. Deloitte (Buletin informativ, mai 2014).

ASPECTE ALE PREDĂRII DISCIPLINEI "CONTABILITATEA PERSOANELOR FIZICE - ÎNTREPRINZĂTORI ȘI PROFESIONIȘTI"

ASPECTS OF TEACHING THE DISCIPLINE "ACCOUNTING FOR INDIVIDUALS - ENTREPRENEURS AND PROFESSIONALS"

CZU: 378.147:657

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.30>

CAUȘ Lidia

Academia de Studii Economice din Moldova, caus.lidia.ion@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3203-3221>

Abstract. The efficient educational process requires university accounting training aligned with the needs of practical professional activity. The requirements for accounting education regarding the theoretical and practical skills possessed by the accountant are imposed by the business environment. Higher education institutions have the mission to prepare accountants with complex and interdisciplinary skills and abilities. Students' knowledge obtained as a result of accounting training must also comply with international education standards. The learning outcome must be focused on the knowledge, skills and competencies of accounting students, necessary for practical professional activity in the context of globalization. The quality of the teaching-learning process in the formation of professional skills is a major challenge for university education. This process is based on developing students' skills based on competitive study programs, developed in accordance with international educational requirements and the entrepreneurial environment.

Keywords: accounting, accounting education, individual entrepreneur, professional skills.

JEL Classification: M-41

Introducere. Stimularea antreprenoriatului reprezintă un instrument eficient în fața provocărilor economice. Dezvoltarea economică durabilă și prosperă a unei țări este amplificată de profesioniștii și întreprinzătorii de afaceri mici. Activitățile persoanelor fizice antreprenori și profesioniști influențează transformarea și dezvoltarea comunităților. Persoanele fizice întreprinzători găsesc modalități variate de conectare a resurselor și găsesc căi inedite de desfășurare a activităților, stimulând creșterea condițiilor economice și cultural-sociale. Aceste persoane oferă oportunități de muncă pentru diverse segmente ale populației, contribuind la reducerea șomajului prin crearea locurilor de muncă. Avantajele acestei forme de afaceri sunt semnificative, deși există provocări, precum răspunderea nelimitată. Sprijinirea și încurajarea persoanelor fizice întreprinzători și profesioniști contribuie la creșterea economică și reziliența în fața crizelor economice.

În aceste condiții, antreprenorii doresc să înțeleagă situația financiară a afacerii lor, să gestioneze corect și eficient activitățile, să eficientizeze procesele interne, să consolideze relațiile cu partenerii și clienții, să asigure legalitatea afacerii lor, să genereze beneficii pentru o stabilitate financiară, dar și să optimizeze în condițiile legii valoarea impozitelor. Profesioniștii contabili oferă aceste răspunsuri, având cunoștințele și competențele profesionale, facilitând astfel o comunicare eficientă a informațiilor către conducere. Formarea competențelor contabilului în cadrul învățământului superior trebuie să fie adaptate solicitărilor angajatorilor cu privire la cunoștințele și abilitățile acestuia, iar instituțiile de învățământ superior trebuie să asigure calitativ procesul de instruire.

Conținut. Societatea contemporană așteaptă ca profesioniștii contabili să dețină nivelul de competențe cerut pe piața muncii, fiind format în mare parte de mediul academic universitar. Contabilul trebuie să ofere servicii de înaltă calitate prin aplicarea cunoștințelor cu judecată profesională, atitudine obiectivă și comportament etic. Misiunea contabilului solicită un grad înalt de profesionalism, experiență și raționament profesional. Raționamentul profesional al contabililor trebuie să aibă ca finalitate oferirea utilizatorilor a unor date veridice pentru decizii economice fundamentate.

Evoluția societății și a contabilității au sporit cerințele și exigențele față de educația universitară contabilă. Una dintre provocările de bază ale mediului universitar național constă în asigurarea nivelului de cunoștințe de bază tuturor studenților, precum și competențe suficiente pentru aplicarea acestor cunoștințe în practică. Aceste cunoștințe trebuie să conducă la abilitatea de a selecta diverse variante alternative, de a lua decizii optime, de a prezenta informația și de a explica ideile într-o manieră clară, folosind mijloace de comunicare verbală și scrisă, părților interesate de datele contabile. Ultimei ani au evidențiat cerințe noi pentru domeniul contabil. În prezent, contabilul trebuie să răspundă unor exigențe legate de globalizare, mondializare, internaționalizare a economiilor. Ca consecință se caută utilizarea unui limbaj unic al afacerilor la nivel internațional.

Managerii și utilizatorii informațiilor financiare devin din ce în ce mai conștienți de rolul contabilului pentru întreprindere și economie. Contabilitatea nu trebuie confundată doar cu întocmirea și clasarea de documente și ținerea evidenței acestora. Contabilului îi sunt încredințate spre dirijare și armonizare cifrele privind mișcarea bunurilor economice și surselor unei firme, care ordonate pe anumite categorii, după o schemă bine stabilită, pot descifra situația reală a entității. Cel mai important aspect prin care se caracterizează și se manifestă profesia contabilă este factorul uman caracterizat prin educație, etică și raționament profesional.

Solicitările angajatorilor cu privire la cunoștințele și abilitățile contabililor sunt mari, iar instituțiile de învățământ superior trebuie să asigure absolvenților contabili formarea acestora. Cerințele angajatorilor impun schimbarea continuă a programelor de studii în educația contabilă universitară și ajustarea la cerințelor pieței muncii prin atingerea unui nivel înalt de performanță a serviciilor prestate. Astfel, diversificarea ofertei educaționale este indispensabilă procesului educațional eficient. Formarea competențelor calitative ale tânărului contabil în cadrul învățământului superior trebuie să fie adaptate mediului de afaceri din Republica Moldova, format în mare parte din entități micro și mici. În aceste condiții se conturează necesitatea studierii disciplinei "Contabilitatea persoanelor fizice – întreprinzători și profesioniști". Analiza programelor de studii universitare, demonstrează ca puține universități predau respectiva disciplină.

Dinamica societății moderne axată pe lideri, freelanceri și antreprenori independenți impune studierea aspectelor specifice evidenței și impozitării categoriilor respective de persoane fizice întreprinzători. În programul de învățământ pentru domeniul de formare profesională, la specialitatea „Contabilitate” din cadrul facultății „Contabilitate” a Academiei de Studii Economice din Moldova este inclusă disciplina "Contabilitatea persoanelor fizice – întreprinzători și profesioniști".

În contextul economic actual, asigurarea calității evidenței contabile a afacerii este esențială pentru minimizarea riscurilor fiscale și protejarea intereselor antreprenorilor. Facultatea "Contabilitate" oferă programe academice de înaltă calitate de pregătire a studenților contabili, adaptate la cerințele pieței muncii și ale mediului economic. Pentru a sprijini sectorul dat al economiei, studenții contabili studiază disciplina "Contabilitatea persoanelor fizice – întreprinzători și profesioniști". În cadrul acestui obiect sunt dobândite abilități esențiale pentru studierea evidenței contabile într-un mod clar și ușor de înțeles. Disciplina cuprinde particularitățile contabilității persoanelor fizice, contribuind la reducerea neconformităților legale, riscurilor și penalităților fiscale, astfel asigurând gestionarea eficientă a unei afaceri de succes.

Disciplina "Contabilitatea persoanelor fizice – întreprinzători și profesioniști" dezvoltă aptitudini practice privind organizarea și ținerea contabilității, contribuie la cunoașterea aprofundată a regulilor prevăzute de Legea contabilității și raportării financiare, Standardele Naționale de Contabilitate, Indicații metodice privind contabilitatea pentru persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător. Obiectul "Contabilitatea persoanelor fizice – întreprinzători și profesioniști" include obiective educaționale, care dezvoltă abilități de comparare, prelucrare, interpretare și analiză a informației contabile.

Întreprinzătorul individual, fiind singurul responsabil de toate datoriile afacerii, poate risca să-și piardă bunurile personale, în cazul în care afacerea are probleme financiare. Printre dificultățile practice ale persoanelor fizice întreprinzători se regăsește capacitatea de extindere minimizată și posibilitățile restrânse în cazul recrutării de personal contabil calificat.

Principala provocare a mediului de afaceri în Republica Moldova, este instabilitatea legislativă, prin modificările legislative frecvente. Scopul întreprinzătorului individual constă în prevenirea riscurilor financiare și protecția afacerii de daune materiale, legale și consecințe juridice. Întreprinzătorul individual se confruntă cu neclarități în asigurarea conformității cu legislația în vigoare, planificarea financiară și fiscală, protecția de amenzi și sancțiuni etc. Antreprenorii mici nu sunt asigurați că activitățile firmei sunt conforme cu legislația în vigoare, nu înțeleg competențele funcționale ale administratorului și contabilului, n-au claritate asupra obligațiilor fiscale. În așa condiții intervine profesionistul contabil.

Principala provocare a profesiei contabile constă în prevalarea fiscalității în fața contabilității. Contabilitatea are mult mai mulți utilizatori, nu doar bugetul. Numărul enorm de rapoarte, declarații solicitate de către diverse instituții ale statului, precum și atitudinea neechivocă a organelor de control față de diferitele entități sunt principalele provocări ale profesiei contabile. Contabilii trebuie să cunoască detaliat consecințele evaziunii fiscale, oferind soluții eficiente de conformare fiscală, care vor proteja afacerea de posibilele erori, evitând riscurile inutile.

Provocările profesionale ale contabilului modern sunt dictate de tehnologiile informaționale pe fundalul unei capacități de adaptabilitate sporită și rapidă a cunoștințelor academice. Astfel, profesionistul contabil de calitate pe parcursul vieții practice instruirea profesională și perfecționarea continuă în domeniul contabilității. Ultimele ani au evidențiat cerințe noi pentru contabili, care trebuie să răspundă unor exigențe legate de globalizare, mondializare, internaționalizare a economiilor. Ca consecință se caută utilizarea unui limbaj unic al afacerilor la nivel internațional.

Concluzii. Mecanismul de învățare trebuie să favorizeze formarea competențelor specifice cerute și abilităților necesare cerute de piața muncii, impuse de provocările schimbătoare ale economiei. Contabilul practician trebuie să gestioneze incertitudini și să găsească soluții creative pentru rezolvarea problemelor din cadrul activităților economice desfășurate de entitate. Competențele contabile teoretice universitare sunt dezvoltate în practică profesională.

Contabilul modern trebuie să fie permanent inițiat în toate modificările ale standardelor naționale și internaționale de contabilitate, de aceea cunoștințele academice sunt completate cu instruirea profesională continuă și perfecționarea pe parcursul vieții. În acest context, instituțiile de învățământ superior au misiunea de a pregăti profesionistul contabil cu competențe de calitate și abilități complexe.

Referințe bibliografice.

1. Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi Nr. 845 din 03-01-1992. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17094&lang=ro
2. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#
3. Standardele Naționale de Contabilitate. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125822&lang=ro#

PERFEȚIONAREA PRACTICILOR DE PREDARE A AUDITULUI FINANCIAR ÎN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR

IMPROVING FINANCIAL AUDIT TEACHING PRACTICES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

CZU: 378.147:657.6

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.31>

LAPIȚKAIA Liudmila

Academia de Studii Economice din Moldova, liudmila@ase.md

ORCID ID: 0000-0001-9739-0495

Abstract. Currently, the scientific community is discussing the practical aspects of teaching students such a discipline as auditing. Many scientists believe that auditing is based on a philosophy established on logic. Therefore, education should provide students with an understanding of the cognitive processes underlying professional judgment and skepticism of auditors, allowing them to identify significant misstatements in financial statements, including those related to economic crimes. In the teaching process, emphasis should be placed on socio-cultural learning, which will form students into specialists with social competence and creative thinking, which will allow them to contribute to the development and improvement of auditing practice. The author, analyzing the world practice in the field of teaching such a discipline as financial auditing, based on the personal practice of a teacher and a practicing auditor, comes to the conclusion which practical skills will help students—future auditors—when conducting financial statement audits.

Keywords: audit, formation of critical thinking of students, taxonomy.

JEL Classification: A23, M42

Introducere. În ultimele decenii, comunitatea științifică a abordat întrebări legate de rolul auditorului, în principal datorită faptului că o serie de companii ale căror situații financiare au fost auditate, au fost declarate insolvente, inclusiv Carillion în Marea Britanie și Wirecard în Germania. Profesorul de contabilitate Stephen A. Zeff (Zeff A. , 2012) atribuie multe dintre scandalurile contabile majore de la începutul mileniului, unei accentuări excesive puse în educație pe memorarea regulilor, mai degrabă decât pe discutarea și analiza dezvoltării istorice a practicii, inclusiv și potențialele deficiențe atât ale standardelor contabile, cât și ale aplicării acestora.

Astfel, la predarea disciplinei audit financiar, profesorul trebuie să se concentreze pe formarea gândirii critice a studenților, așa cum a menționat profesorul de contabilitate Steven A. Zeff (Zeff S. , 2017) în discursul său din noiembrie 2017 adresat profesorilor de la Școala de Afaceri a Universității Nord (HHN) pe tema „Probleme ale educației contabile: Indoctrinarea în standard sau dezvoltarea curiozității intelectuale?”

Analiza literaturii de specialitate. În monografia lor, Mautz și Sharaf (Mautz, 1964) „Filosofia auditului” subliniază că: „Auditul este analitic, nu constructiv; este critic, de cercetare, se ocupă cu justificarea măsurătorilor contabile și afirmațiilor conducerii entităților auditate. Așadar, auditul financiar vizează obținerea de dovezi, bazându-se pe activitatea analitică și logică, prin urmare autorii concluzionează că auditul este un subiect filosofic și că un bun auditor trebuie să posede multe dintre calitățile unui filosof-gânditor clasic.

De asemenea, în articolul lor „Pregătirea viitorilor auditori: avem nevoie de birocrați ascultători sau de gânditori creativi?”, cercetătorii norvegieni Brynjar Gilberg și Anne-Cathrine Bernhoft (Erik J. Irgens, 2024) subliniază că, în cadrul unei abordări filosofice a formării auditorilor, nu este necesar să se analizeze în detaliu reguli foarte extinse și alte teme importante. În schimb, studenții vor aborda regulile, temele și problemele din punct de vedere conceptual, cu un accent special pe reflecția critică.

Astfel, ei își vor putea dezvolta propriile capacități de gândire independentă și de cooperare constructivă, lucru care va fi favorizat în primul rând de practica lor în domeniul auditului situațiilor financiare efectuată la seminar.

Pentru a analiza un proces de predare mai eficient, trebuie luată în considerare taxonomia lui Bloom (Bloom) Taxonomia revizuită a lui Bloom este un sistem care clasifică obiectivele învățării pe șase niveluri, ordonate de la cel mai puțin complex la cel mai complex:

- 1) *memorizare,*
- 2) *înțelegere,*
- 3) *aplicare,*
- 4) *analiză,*
- 5) *evaluare,*
- 6) *creare.*

Această listă a fost actualizată față de taxonomia inițială, pentru a utiliza acțiuni pentru a descrie procesele cognitive, și are o structură mai dinamică, care ajută profesorii să elaboreze cursuri și să evalueze corect cunoștințele studenților.

Așadar, predarea unei discipline precum auditul financiar trebuie să se bazeze pe cel mai înalt nivel – creare, care trebuie să includă aspecte practice ale învățării, printre care analiza documentelor normative și a proceselor de audit.

Concluzii. Pentru a forma cu succes auditori care să fie „gânditori, nu executanți”, este necesar un model complex de învățământ, în care nu sunt importante doar conținutul și predarea materialelor teoretice. Predarea cursului de audit financiar trebuie să încurajeze studenții să analizeze critic cerințele normative privind efectuarea auditului și aplicarea lor practică. Studenții trebuie să aplice abordări filosofice, de exemplu: teoria cunoașterii lui Lonergan, care îi poate ajuta pe studenți să gândească conceptual, în loc să învețe pe de rost reguli și teorii.

Teoria cunoașterii a lui Lonergan sugerează că cogniția umană nu este o singură operație, ci un ansamblu dinamic și holistic, ale cărui părți sunt experiența senzorială, înțelegerea și [raționament](#).

În opinia autorului, următoarele metode de practică vor ajuta studenții să se concentreze pe abordarea filosofică a auditului situațiilor financiare și să-și dezvolte abilitățile logice și analitice:

- 1) Discutarea în grupuri a strategiei de audit și a planurilor de audit ale elementelor situațiilor financiare;
- 2) Prezentarea lucrărilor individuale privind analiza actelor normative în domeniul contabilității, auditului, fiscalității și influența acestora asupra dezvoltării informațiilor în situațiile financiare și, în consecință, asupra procedurii de audit,
- 3) Efectuarea de proceduri analitice, calculând coeficienții de lichiditate, rentabilitate etc. pe baza materialelor din situațiile financiare reale, cu scopul de a detecta neconcordanțe sau contradicții în indicatorii calculați,
- 4) Analiza și discutarea situațiilor concrete privind auditul situațiilor financiare, cu identificarea abaterilor și încălcărilor în întocmirea situațiilor financiare.

Bibliography

Bloom, B. K. (1956) Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals by committee of college and university examiners. Handbook 1: Cognitive domain. New York, Longmans. 1956.

Erik J. Irgens, A.-C. B. (2024). Training future auditors: do we want compliant bureaucrats or creative thinkers? Nord University Business School. Magma, volume 27, issue 5, 2024
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5052395

Mautz, R. H, HA Sharaf. (1964). The Philosophy of auditing. American Accounting Association. Sarasota, FL. 1964

- Zeffer, A. (2012). Statements of Stephen. Rice University, submitted to the PCAOB prior to its Public Meeting on October 18, 2012. Retrieved September 19, 2024, from https://pcaobus.org/Rulemaking/Docket037/ps_Zeff.pdf
- Zeffer, S. (2017). Challenges for Accounting Education: Indoctrination in Standards or Promoting Intellectual Curiosity? Lecture for the faculty at Nord University , 7 November 2017.

IMPACTUL GLOBALIZĂRII ASUPRA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR: EXPERIENȚELE REPUBLICII MOLDOVA ȘI JAPONIEI

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON HIGHER EDUCATION: EXPERIENCES FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND JAPAN

CZU: 339.9:378(478+520)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.32>

FRUMUSACHI Ludmila

USPEE „Constantin Stere”, lfrumusachi10@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7881-9049

Abstract. Economic globalization has triggered profound transformations in higher education, creating the need to train specialists capable of meeting the demands of an interconnected and competitive global economy. The intensification of international trade and the expansion of foreign investments have generated an increased demand for professionals able to operate effectively in international environments, which has influenced both the structure and the content of university programs. In this context, the study compares the experiences of the Republic of Moldova (RM) and Japan, two countries that diverge substantially in terms of economic development, culture, and academic traditions, yet face similar challenges in modernizing their educational systems. The analysis highlights how Moldova, currently in the process of aligning with the European higher education area is restructuring its study programs in accordance with the Bologna Declaration, promoting academic mobility and standardization. In contrast, Japan renowned for the quality and broad accessibility of its education system, is implementing a large-scale educational reform oriented toward innovation, discipline, and technological integration, while also confronting demographic challenges that affect the sustainability of its universities.

Keywords: higher education, globalization, digitalization, educational reform.

JEL Classifications: M40

Introducere. În contextul actual al globalizării economice, învățământul superior contabil ocupă un loc esențial în formarea specialiștilor capabili să răspundă cerințelor unei economii mondiale integrate. Internaționalizarea a condus la intensificarea schimburilor comerciale, la extinderea investițiilor internaționale și la necesitatea comparabilității informațiilor financiare între țări, ceea ce a determinat transformări majore în modul de organizare și conținutul programelor de studii contabile. Învățământul superior contabil reprezintă o componentă importantă a sistemului de învățământ superior, contribuind la pregătirea profesională și etică a viitorilor economiști și contabili. În cadrul universităților, programele de studii în domeniul contabilității integrează discipline teoretice și practice care oferă competențe privind raportarea financiară, auditul, fiscalitatea, analiza financiară. Globalizarea aduce în discuție **interdependența sistemelor educaționale**, mobilitatea studenților și armonizarea standardelor academice. Politica învățământului superior (Oleinic, L. 2024) diferă considerabil între țări, reflectând o gamă largă de oferte și diferențe politico-economice. În unele state, politica este determinată exclusiv de imperative economice, în altele, de tradiție și cultură. În Europa, diversitatea sistemică este în scădere, pe măsură ce crește interdependența socială și politică. În alte regiuni, precum piețele emergente din Asia, diversitatea ofertelor crește proporțional cu dezvoltarea economică [1]. La nivel mondial, învățământul superior este obligat să facă față unor provocări tot mai complexe, ceea ce determină o reconfigurare profundă a misiunii tradiționale, prin urmare putem evidenția o tendință orientată către aplicabilitatea practică a formării academice și implicate instituțiilor în procese de inovare, transfer tehnologic și valorificare economică a rezultatelor cercetării. În același timp, presiunea publică pentru transparență, eficiență și responsabilitate socială devine tot mai puternică, impunând un model universitar capabil să răspundă

atât cerințelor pieței, cât și nevoilor societății. Compararea unei țări asiatice foarte dezvoltate cu una est-europeană aflată în tranziție oferă o imagine a **diversității răspunsurilor la provocările globalizării**.

Conținut. RM și Japonia sunt state semnificativ diferite ca dimensiune geografică, nivel de dezvoltare economică și tradiție academică, analiza comparativă a sistemelor lor de învățământ superior este justificată prin dorința de a identifica modele eficiente de organizare și bune practici educaționale care pot inspira procesele de modernizare din spațiul est-european. Japonia, una dintre cele mai dezvoltate economii ale lumii, se remarcă printr-un sistem universitar orientat spre calitate, inovație și integrare tehnologică, în timp ce RM se află într-un proces continuu de reformă și adaptare la standardele europene și internaționale. Prin contrastul dintre cele două realități, cercetarea oferă o perspectivă complexă asupra modului în care factori precum cultura, politicile publice, finanțarea și internaționalizarea influențează performanța universitară. Astfel, studiul comparativ nu urmărește ierarhizarea, ci **identificarea elementelor transferabile și adaptabile** din experiența japoneză care pot contribui la creșterea calității și competitivității învățământului superior din țara noastră.

În RM, potrivit Biroului Național de Statistică (BNS, 2025) [2], sunt 16 instituții de învățământ superior, dintre care 12 publice, 4 private. Universitățile din Republica Moldova au implementat structura ciclurilor de licență, masterat și doctorat, conform Declarației de la Bologna, care este un **acord voluntar** semnat de mai multe state europene, care are ca scop **armonizarea sistemelor de învățământ superior din Europa**. Durata studiilor de licență este de trei ani, cu excepția domeniilor medicina, stomatologie, medicina veterinară și farmacie, drept. Sistemul universitar japonez este considerat unul dintre cele mai avansate în lume și pune un accent deosebit pe disciplina, responsabilitate și colaborare. Conform datelor Ministerului de Educație al Japoniei (2022), în țară sunt 807 universități, dintre care 607 sunt private. Durata studiilor de licență este de patru ani, cu excepția domeniilor medicina, stomatologie, medicina veterinară și farmacie, pentru care este necesară o perioadă de șase ani [3].

Japonia se află în mijlocul unei reforme educaționale majore, a cărei amploare și profunzime sunt atât de mari încât mulți au început să o numească „A treia mare reformă educațională”, (Fujita, H. 2000) [4]. La fel de fascinantă este și istoria Japoniei ca obiect de atracție: (ce) poate învăța lumea de la Japonia? Economia puternică, industriile dominante și tehnologia de vârf ale Japoniei au făcut-o să fie o sursă de mare interes în ultimele două decenii în multe părți ale lumii dezvoltate și în curs de dezvoltare (McCormick, K. 2006) [5]. Învățământul superior din Japonia poate fi considerat, (Williams, D. 2008), ca fiind practic universal accesibil. Deși la prima vedere acest lucru poate părea o binecuvântare, în realitate a creat o situație dificilă, în care universitățile și colegiile se luptă să ocupe locurile disponibile pe o piață a învățământului superior din ce în ce mai competitivă, afectată de scăderea rapidă a numărului de studenți potențiali [6]. Astfel o problemă esențială pentru educația civilă în Japonia contemporană, în special în sfera învățământului superior, constă în identificarea factorilor sociali capabili să acționeze ca un catalizator pentru reconstrucția mentalității necesare unei participări comunitare active.

În pofida diferențelor evidente dintre Republica Moldova și Japonia, în ultimele decenii, ambele țări au manifestat preocupări comune pentru modernizarea educației și creșterea calității procesului de instruire. Analiza prezentată în figura 1, evidențiază principalele puncte de convergență ale sistemelor educaționale, oferind un cadru sintetic pentru interpretarea elementelor comune. Evidențierea acestor aspecte nu doar facilitează înțelegerea evoluțiilor actuale din educație, ci oferă și o bază solidă pentru formularea unor perspective de modernizare inspirate din bune practici internaționale.

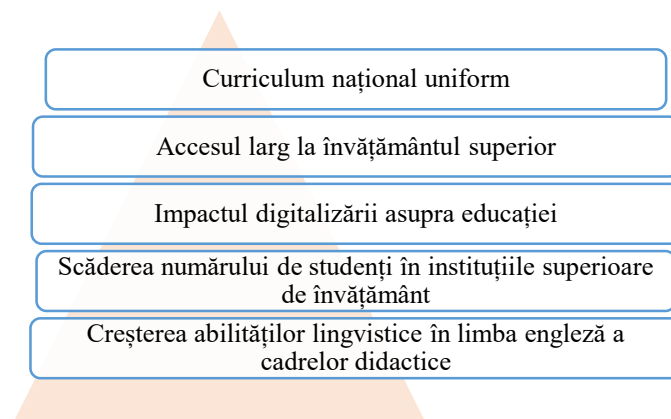

Figura 1. Puncte de convergență ale sistemelor de învățământ din Republica Moldova și Japonia
sursă: elaborată de autor

Scopul învățământului superior este de a schimba studentul ca personalitate, ca nivel de cunoștințe, abilități, competențe, dezvoltându-i capacitatea de autoinstruire. Instituțiile de învățământ superior au datoria de a asigura predarea, învățarea și evaluarea de calitate pentru a contribui la dezvoltarea personală și profesională a studenților, la bunăstarea societății și dezvoltarea sa durabilă. (Baciu Sergiu, 2010) [7].

În acest context, una dintre cele mai mari provocări contemporane pentru cadrele didactice o reprezintă integrarea inteligenței artificiale în procesul educațional, necesitatea de a utiliza aceste tehnologii fără a compromite dezvoltarea gândirii critice și a competențelor fundamentale ale studenților devenind tot mai presantă.

Concluzii. Studiul comparativ al sistemelor de învățământ superior din RM și Japonia evidențiază impactul complex al globalizării asupra educației și formării profesionale. Deși sunt țări foarte diferite ca **mărime, economie și nivel de dezvoltare**, este valoroasă din mai multe motive academice și metodologice: calitatea învățământului superior, orientarea spre cercetare și inovație, integrarea tehnologiei în educație, legătura strânsă între universități și mediul de afaceri. Această compararea unor sisteme educaționale foarte diferite, pot evidenția un instrument de înțelegere a diferențelor și identificare a bunelor practici care pot fi adaptate, nu copiate.

Referințe bibliografice.

1. Oleinic, L. (2025). Abordare comparativă a politicii învățământului superior în Uniunea Europeană (Partea I), *Revista Moldoscopia nr.1* (102), p. 118-127.
Disponibil: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2025/09/Ludmila-OLEINIC.pdf>
2. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Instituții de învățământ superior pe forme de proprietate.
Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/5
3. Ministerul Educației al Japoniei
Disponibil: <https://www.studyinjapan.go.jp/en/planning/educational-system/>
4. Fujita, H. (2000). Choice, Quality and Democracy in Education: A Comparison of Current Educational Reforms in the United States, the United Kingdom and Japan. Available online at ChildResearch.Net.
Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12108-000-1033-9>
5. McCormick, K. (2006). Learning from Japan. London: Routledge.
6. Willis D., Yamamura S., & Jeremy R. (2008) Frontiers of Education: Japan as “Global Model” or “Nation At Risk”?
Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11159-008-9090-3>
7. Baciu, S. (2010). Aspecte teoretice referitoare la calitatea învățământului superior.
Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Aspecte%20teoretice%20referitoare%20la%20calitatea%20invatamintului%20superior.pdf

PROVOCĂRI ETICE PRIVIND UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN DOMENIUL AUDITULUI INTERN

ETHICAL CHALLENGES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN INTERNAL AUDITING

CZU: 174:[004.8:657.6]

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.33>

CERNOVSCHI Cristina-Raluca

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, cristina.cernovschi09@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6548-2608>

CIUBOTARIU Marius-Sorin

Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, marius.ciubotariu@usm.ro

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8560-9223>

MIHAILA Svetlana

Academia de Studii Economice din Moldova, svetlana.mihaila@ase.md

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5289-8885>

Abstract. In the context of fast advancing technology, artificial intelligence is becoming an indispensable tool in the field of internal auditing to improve the quality of the audit report. However, the integration of intelligent technologies introduces a number of challenges related to ethics and accountability. In this context, the aim of this paper is to identify ways in which artificial intelligence can be used in internal audit without breaching ethical principles. The objectives of the research are, firstly, to analyze the ethical dilemmas generated by the automation of audit processes, and secondly, to determine the conceptual and operational framework necessary for the ethical use of artificial intelligence-based technologies in internal auditing. Upon the basis of literature review, the results of the research are concretized in a synthesis of the main ethical issues as well as best practices proposed in the literature on the use of artificial intelligence in internal auditing. This study highlights ethical limitations associated with the adoption of artificial intelligence in the field, while providing an overview of the current challenges and solutions identified in the literature. The limitations of the research are the number of studies analyzed, determined by the relatively recent nature of the topic.

Keywords: artificial intelligence, internal auditing, process automation, ethical limitations

JEL Classification: M42

Introduction. Today, artificial intelligence dominates many fields and raises questions about compliance with ethical principles. Internal auditing, which is responsible for ensuring that an organization's activities are carried out in compliance with the law, internal regulations and professional standards, is going through a reconfiguration of the traditional model and is confronted with all the ethical issues raised by artificial intelligence. In this context, this paper aims to identify the ways in which AI can be used in internal auditing without violating key ethical principles. Based on a rigorous review of the literature, the main ethical risks associated with the integration of IA in internal auditing are presented, as well as solutions and best practices proposed by practitioners and researchers. This analysis contributes to a clearer understanding of contemporary challenges and provides a starting point for the development of ethical audit policies, implementation guidelines and mechanisms to ensure the responsible and effective use of IA in internal audit activities. However, given the novelty of the topic, the present study is limited by the still limited availability of in-depth research. In spite of this, the paper offers a relevant contribution by synthesizing the most recent perspectives and highlighting the need for professional regulations and approaches adapted to the digital age.

Literature review. Artificial Intelligence (AI) has been deployed both in the organizational environment and in the activities of specific professionals to increase the accuracy of decision-making processes. Audit and consulting firms, from the Big Four to the smallest internal audit firms, have started to capitalize on the benefits of artificial intelligence, which allows them to streamline their work and improve the quality of internal audit reports. However, in addition to the recognized benefits, the use of intelligent technologies has triggered major ethical concerns.

The literature increasingly emphasizes that AI systems are built on historical data and statistical models that can generate or amplify certain anomalies. ([Bahangulu, J. K., & Owusu-Berko, L., 2025](#)). In the case of internal auditors, the ethical challenges can be seen from two perspectives, on the one hand they need to be aware of the risks of having to audit companies that use algorithms to automate their work ([Raji, I. D. et. Al., 2020](#)), on the other hand they need to be aware of how they use AI to optimize their own tasks. ([Suyono, W. P., et al., 2025](#)). A first ethical challenge faced by internal auditors, encountered in the works of authors, [Dastani, M., & Yazdanpanah, V. \(2023\)](#) present in the case of auditing smart technologies as well as in the case of adoption in internal auditing, regards situations where it becomes unclear on whose responsibilities fall when decisions are taken automatically and there are unfavorable consequences for the company. Köchling, A., & Wehner, M. C. (2020) also points out that systems using artificial intelligence can deliver biased results that are not aligned with equality principles, for example in the case of employee performance appraisals, violating human rights, highlighting another confrontation that internal auditors encounter in their daily work. Another ethical issue identified in the literature concerns the impact of artificial intelligence on the nature of the auditor's work, infringing on the auditor's autonomy and leading to a plateauing of the specialist. In addition, limiting the understanding of how results are generated raises questions about transparency, as some AI models operate as "black boxes", or some users lack IT skills. While the ethical risks of artificial intelligence are recognized, current regulation remains fragmented and inconsistent, leaving auditors heavily reliant on information provided by developers and with difficulties in impartially and responsibly verifying systems.

Research methodology. This study is based on a literature review, complemented by a qualitative meta-analysis, comprising four relevant studies to fulfill the purpose of the article. The chosen method allows an integrated picture of the ethical challenges faced by internal auditors generated by artificial intelligence to emerge. The methodological focus is on extracting and interpreting the ethical issues identified in the literature, highlighting both the problems and the strategies proposed to mitigate or eliminate them.. The studies included in the meta-analysis were selected on the basis of several criteria, namely: we aimed to have a clear ethical component, to be empirical, experimental or conceptual. The first stage of the analysis process consisted in reading and filtering the studies, then we extracted the most relevant articles, continued with the selection of key information: year, title, purpose, objectives and results, and finally, the fourth stage involved the interpretation of the results, their comparison and the identification of useful perspectives for understanding ethical risks in the context of IA-assisted internal auditing. The methodological limitations of the study include the small number of selected studies, and the fact that the literature is emerging and rapidly updating, which may limit the generalizability of the findings.

Results and discussions. More and more organizations are deploying automated systems for data analysis, risk assessment and error detection, however, these benefits come with ethical challenges as AI can introduce or amplify biases, reduce decision transparency and undermine the professional responsibility of auditors. In this context, the emerging literature reflects this paradigm shift,

highlighting the need for ethical auditing mechanisms to ensure that AI systems not only comply with technical standards but also with fundamental moral values such as fairness, confidentiality and explainability.

Table 1 Meta-analysis on AI ethics in internal audit

Titlu	Autori	Scop	Rezultate
The emergence of artificial intelligence ethics auditing.	Schiff, D. S., Kelley, S., & Camacho Ibáñez, J. (2024).	The study aims to understand the motivations behind ethical IA auditing, the key audit activities, and the challenges faced by ethical governance auditors of IA in the private sector.	AI ethics auditors focus heavily on technical principles such as bias, privacy and explainability, while other ethical principles and socio-technical approaches are often neglected.
Operationalising AI governance through ethics-based auditing: an industry case study. AI and Ethics	Mökander, J., & Floridi, L. (2023).	The purpose of the study is to investigate how ethics-based auditing (EBA) can be put into practice in a large organization; it aims to identify procedures, difficulties and what it means to operationalize ethical principles.	Implementation faces practical difficulties: it requires interdisciplinary resources, access to data and transparency from developers, and clarification of audit roles. Organizations seeking to implement EBA need to consider how to harmonize standards, delineate audit scope, define key performance indicators and drive change management.
Bias and ethics of AI systems applied in auditing-A systematic review.	Murikah, W., Nthenge, J. K., & Musyoka, F. M. (2024).	The study investigates the sources of bias and the risks associated with artificial intelligence systems applied in auditing, as well as the downstream interactions and the effects these systems generate	Primary sources of technical and human bias have been identified: data deficiencies, demographic homogeneity, inappropriate comparators and cognitive bias

The above studies highlight the sources of technical and human bias and emphasize wider risks such as the erosion of professional skills, over-reliance on data and the difficulty of integrating ethical values such as fairness and accountability into the design and application of AI systems. Studies converge on the idea that there is a need to implement clear and standardized operational frameworks that allow for consistent and replicable evaluation of IA systems. Without such frameworks, auditing remains vulnerable to subjectivity, inconsistency and undetected ethical risks. For IA to be used responsibly in auditing, organizations need to adopt ethics-based auditing, develop their own standards and ensure adequate training of auditors so that ethical principles are followed in practice, not just in theory.

Conclusions. In view of the three studies reviewed, the overall conclusion is clear: it is imperative to develop uniform regulations for ethical auditing of AI systems and to introduce ethics audits within organizations. Complicated algorithms, risks of bias and lack of standards do not allow an ethical assessment by traditional means alone, internal auditors need to evolve and acquire interdisciplinary skills in order to be able to conduct audits that ensure accountability, transparency and fairness of automated decisions. Only through this integrated approach can organizations ensure that the use of AI upholds their values and does not lead to undesirable ethical risks.

References.

1. Bahangulu, J. K., & Owusu-Berko, L. (2025). Algorithmic bias, data ethics, and governance: Ensuring fairness, transparency and compliance in AI-powered business analytics applications. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 25(2), 1746–1763. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2025.25.2.0571>
2. Raji, I. D., Smart, A., White, R. N., Mitchell, M., Gebru, T., Hutchinson, B., Smith-Loud, J., Theron, D., & Barnes, P. (2020). Closing the AI accountability gap: Defining an end-to-end framework for internal algorithmic auditing. In *Proceedings of the Conference on Fairness, Accountability, and Transparency* (pp. 33-44). ACM. <https://doi.org/10.1145/3351095.3372873>

3. Suyono, W. P., Puspa, E. S., Anugrah, S., & Firnanda, R. (2025). Artificial Intelligence in auditing: A systematic review of tools, applications and challenges. *RIGGS: Journal of Artificial Intelligence and Digital Business*, 4(2), 3393-3401. <https://doi.org/10.31004/riggs.v4i2.1024>
4. Dastani, M., & Yazdanpanah, V. (2023). Responsibility of AI systems. *AI & Society*, 38(3), 843–852. <https://doi.org/10.1007/s00146-022-01481-4>
5. Köchling, A., & Wehner, M. C. (2020). Discriminated by an algorithm: A systematic review of discrimination and fairness by algorithmic decision-making in the context of HR recruitment and HR development. *Business Research*, 13, 795–848. <https://doi.org/10.1007/s40685-020-00134-w>
6. Schiff, D. S., Kelley, S., & Camacho Ibáñez, J. (2024). The emergence of artificial intelligence ethics auditing. *Big Data & Society*, 11(4). <https://doi.org/10.1177/20539517241299732>
7. Mökander, J., & Floridi, L. (2023). Operationalising AI governance through ethics-based auditing: An industry case study. *AI Ethics*, 3(3), 451–468. <https://doi.org/10.1007/s43681-022-00171-7>
8. Murikah, W., Nthenge, J. K., & Musyoka, F. M. (2024). Bias and ethics of AI systems applied in auditing – A systematic review. *Scientific African*, 25, e02281. <https://doi.org/10.1016/j.sciaf.2024.e02281>

RECONFIGURAREA MEDIULUI INVESTIȚIONAL PRIN DIGITALIZARE

RESHAPING THE INVESTMENT ENVIRONMENT THROUGH DIGITIZATION

CZU: 339.727.22:004

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.34>

MACOVEI Anamaria Geanina

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, anamaria.macovei@usm.ro
ORCID ID: 0000-0002-7995-1145

COSMULESE Cristina Gabriela

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România, gabriela.cosmulese@usm.ro
ORCID ID: 0000-0002-8406-7004

Abstract. Digitization of the global economy is profoundly redefining the European investment environment, influencing capital flows, location strategies and competitiveness dynamics. The aim of the paper is to analyze how digitalization is reshaping the investment environment through a comparison between Eastern and Western Europe in the period 2020-2024. The methodology includes the comparative analysis of statistical indicators on digital intensity, digital skills and foreign direct investment (FDI). In order to carry out the contextual analysis of European public policies related to the digital transition, we used statistical data collected from official websites (Eurostat, EIB, OECD, UNCTAD). The results reveal a partial convergence: digitalization stimulates technological investment and increases the attractiveness of Western regions, but East-West gaps remain evident in terms of skills and digital infrastructure.

Keywords: digitalizare, investiții, competitivitate, Uniunea Europeană, convergență digitală.

JEL Classification: M41, F21, F43

Introducere. Transformarea digitală redefinește fundamentele economiei europene, remodelând criteriile de atractivitate investițională și dinamica fluxurilor de capital. Tehnologiile emergente nu doar cresc productivitatea, ci generează noi avantaje competitive regionale. Literatura recentă confirmă că digitalizarea acționează ca un determinant esențial al investițiilor străine directe (ISD), prin reducerea costurilor tranzacționale și consolidarea capabilităților inovative ale firmelor [1, 2, 3]. Studiile recente relevă o relație directă între intensitatea digitală și capacitatea economiilor de a atrage investiții, dar și o polarizare clară între regiunile vestice, caracterizate prin infrastructuri digitale mature și forță de muncă calificată, și cele estice, aflate încă într-un proces accelerat de recuperare [4, 5, 6]. Aceste cercetări indică faptul că digital readiness devine o condiție strategică pentru competitivitatea investițională, influențând nu doar volumul, ci și calitatea fluxurilor de capital strain. Totuși, analiza literaturii evidențiază o lacuna conceptuală: majoritatea studiilor empirice recente tratează relația dintre digitalizare și ISD în contextul economiilor asiatice, în special al Chinei [7, 8], ceea ce limitează generalizarea concluziilor pentru spațiul european. Astfel, este necesară o perspectivă contextualizată asupra Europei, care să surprindă modul în care transformarea digitală reconfigurează mediul investițional prin prisma specificului est-vest — diferențe de infrastructură, competențe, politici industriale și integrare în lanțurile valorice globale.

În acest context, prezentul studiu urmărește să analizeze comparativ dinamica digitalizării și a investițiilor străine directe în Europa de Est și de Vest în perioada 2020–2024, pentru a identifica mecanismele prin care digitalizarea reconfigurează mediul investițional și convergența regională europeană.

Conținut. Cercetarea utilizează date statistice oficiale colectate din sursele Eurostat, EIB Investment Survey [9], UNCTAD World Investment Report [10] și OECD Digital Economy Outlook [11]. Indicatorii analizați sunt următorii: competențe digitale de bază (% populație 16–74 ani); intensitatea digitală a firmelor (% întreprinderi cu cel puțin 4 tehnologii digitale); ponderea firmelor care

utilizează IA (%); investiții străine directe (ISD) – flux anual (mld. USD); ponderea comerțului electronic în cifra de afaceri (%). Analiza comparativă a fost realizată pe perioada 2020–2024, urmărind evoluția medie a indicatorilor în cele două regiuni (Est și Vest a Europei) (a se vedea Tabel 1).

Tabel 1. Evoluția indicatorilor de digitalizare și ISD în Europa (2020–2024, medii regionale)

Indicator	2020 (Vest)	2020 (Est)	2024 (Vest)	2024 (Est)	Variație 2020–2024 (%) Vest	Variație 2020–2024 (%) Est	Sursă
Populație cu competențe digitale de bază (%)	73	39	79	46	+8,2	+17,9	Eurostat [3]
Întreprinderi cu intensitate digitală ridicată (%)	65	34	78	41	+20,0	+20,6	EIB [9]
Firme care utilizează IA (%)	17	3	26	6	+52,9	+100,0	Eurostat [10]
Flux ISD total (mld. USD)	624 (UE-15)	158 (UE-10)	710 (UE-15)	196 (UE-10)	+13,8	+24,0	Estimari proprii bazate pe UNCTAD [11]
Pondere comerț electronic în cifra de afaceri (%)	25	9	31	13	+24,0	+44,4	OECD, 2024 [12]

Datele semnalează nu doar o convergență relativă a indicatorilor digitali în Europa de Est față de Vest, ci și o restructurare a calității fluxurilor investiționale: creșterea rapidă procentuală în Est denotă că politicile și fondurile publice (PNRR, fonduri UE) stimulează adoptarea tehnologiilor, însă diferențele absolute persistente în competențe și infrastructură indică faptul că atracția capitalului rămâne dependentă de maturitatea digitală a pieței [3, 9]. Aceasta sugerează două mecanisme conexe: pe termen scurt, digitalizarea reduce costurile de tranzacționare și extinde piețele locale, favorizând influxuri de ISD; pe termen mediu-lung, însă, doar regiunile cu ecosisteme digitale complete (infrastructură, talente, finanțare) atrag investiții de înaltă valoare adăugată și generează spillover-uri tehnologice [11]. Prin urmare, datele nu doar confirmă corelația pozitivă dintre digital readiness și ISD, ci subliniază necesitatea unor politici integrate — formare digitală, finanțare privată și proiecte de infrastructură — pentru ca Estul să convergă calitativ, nu doar cantitativ, cu Vestul [12].

Concluzii. Rezultatele cercetării confirmă că digitalizarea acționează ca un catalizator al investițiilor și un accelerator al competitivității, dar și ca un factor de polarizare între regiunile europene. Pe parcursul anilor 2020–2024, relația pozitivă dintre intensitatea digitală și fluxurile de ISD s-a consolidat, validând ipoteza convergenței asimetrice între Est și Vest. Studiul a atins obiectivele propuse prin analiza evoluției indicatorilor cheie, demonstrarea efectului digital readiness asupra atractivității investiționale și identificarea barierelor structurale ce limitează coeziunea digitală europeană. În ansamblu, reconfigurarea mediului investițional prin digitalizare reflectă tranziția către o economie europeană bazată pe tehnologie, inovare și capital sustenabil.

Referințe bibliografice.

- European Investment Bank. (2023). *Digitalisation in Europe 2022–2023: Evidence from the EIB Investment Survey*. Luxembourg: EIB Publications. https://www.eib.org/files/publications/20230112_digitalisation_in_europe_2022_2023_en.pdf
- OECD. (2024). New OECD FDI data: trends, impacts and regulations. <https://www.oecd.org/en/blogs/2024/11/oecd-fdi-data-impacts-regulation.html>
- Eurostat (2024). Use of artificial intelligence in enterprises. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Use_of_artificial_intelligence_in_enterprises
- Angeloska, A., Spaller, E., & Vasa, L. (2021). Foreign Direct Investment, Digital Skills and Employability—Comparison between Eastern and Western Europe. In *Conference Proceedings: The Impact of Industry* (Vol. 4, pp. 31-38).

5. Zaevska, O. H., Pegoraro, D., & Piscitello, L. (2024). Digitalization, industry 4.0 policies and inward foreign direct investments: evidence from European regions. In *Handbook of International Business Policy* (pp. 357-380). Edward Elgar Publishing.
6. Darmo, L., & Ognjanović, I. (2025). Does the Foreign Direct Investment Enhance Digital Readiness?. *The South East European Journal of Economics and Business*, 20(1), 100-112.
7. Wang, G., Lamadrid, R. L., & Huang, Y. (2024). Digital transformation and enterprise outward foreign direct investment. *Finance Research Letters*, 65, 105593.
8. Zhu, L. (2025). The influence of digital transformation on Chinese firms' outward foreign direct investment. *Finance Research Letters*, 72, 106567.
9. European Investment Bank. (2023). *Digitalisation in Europe 2022–2023: Evidence from the EIB Investment Survey*. Luxembourg: EIB Publications. <https://www.eib.org/en/publications/20230112-digitalisation-in-europe-2022-2023>
10. Eurostat (2025). *Digitalisation in Europe – 2025 edition*. European Union. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2025>
11. UNCTAD. (2024). *World Investment Report 2024 – International Production and Global Value Chains*. Geneva: United Nations.
12. OECD Digital Economy Outlook 2024 (Volume 2) (2024). https://www.oecd.org/en/publications/oecd-digital-economy-outlook-2024-volume-2_3adf705b-en.html

Bun de tipar 05.12.2022

Coli editoriale 10,35. Coli de autor 10,31. Coli de tipar 15,2.40.

Comanda nr. 65.

Serviciul Editorial-Poligrafic
al Academiei de Studii Economice din Moldova
Chișinău, MD-2005, str. Bănulescu-Bodoni 59.
Tel.: 022-402-910